

Koorunõmme looduskaitseala ja Koorunõmme hoiuala kaitsekorralduskava 2016–2025

Keskkonnaamet 2016

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

SISUKORD

LÜHENDID.....	6
1. SISSEJUHATUS.....	7
1.1. Ala iseloomustus.....	7
1.2. Maakasutus.....	9
1.3. Huvirühmad	13
1.4. Kaitsekord	13
1.5. Uuritus	15
1.5.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud	15
1.5.2. Riiklik seire.....	15
1.5.3. Inventuuride ja uuringute vajadus.....	17
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID	18
2.1. Elustik	18
2.1.1. Linnud	18
2.1.1.1. Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>).....	20
2.1.1.2. Järvekaur (<i>Gavia arctica</i>)	22
2.1.1.3. Kirjuhahk (<i>Polysticta stelleri</i>).....	22
2.1.1.4. Karvasjalg-kakk (<i>Aegoliux funereus</i>)	23
2.1.1.5. Aul (<i>Clangula hyemalis</i>).....	24
2.1.1.6. Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	24
2.1.1.7. Tõmmuvaeras (<i>Melanitta fusca</i>)	25
2.1.1.8. Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	25
2.1.1.9. Sookurg (<i>Grus grus</i>)	26
2.1.1.10. Krüüsel (<i>Cephus grylle</i>).....	26
2.1.1.11. Musträhn (<i>Dryocopus martius</i>).....	27
2.1.2. Selgrootud, Kahepaiksed, roomajad ja imetajad.....	27
2.1.3. Taimed	28
2.1.3.1. Kaunis kuldking (<i>Cypripedium calceolus</i>)	32
2.1.3.2. Soohiilakas (<i>Liparis loeselii</i>)	33
2.1.3.3. Punane tolmpea (<i>Cephalanthera rubra</i>) ja valge tolmpea (<i>Cephalanthera longifolia</i>)	34
2.1.3.4. Mägi-naistepuna (<i>Hypericum montanum</i>)	35
2.1.3.5. Must seahernes (<i>Lathyrus niger</i>)	36
2.1.3.6. Mustjas sepsikas (<i>Schoenus nigricans</i>).....	37
2.1.4. Seened ja samblikud	39

2.2. Kooslused	39
2.2.1. Rannikuelupaigad	43
2.2.1.1. Veealused liivamadalad (1110) ja karid (1170).....	43
2.2.1.2. Esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230)	43
2.2.1.3. Rannaniidud (1630*)	44
2.2.1.4 Metsastunud luited (2180)	45
2.2.2. Mageveekogud.....	45
2.2.2.1. Vähe- kuni keskoitelised kalgiveelised järved (3140).....	45
2.2.3. Kadastikud ja niidud	46
2.2.3.1. Kadastikud (5130).....	46
2.2.3.2. Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)	47
2.2.3.3. Lood (6280*)	47
2.2.3.4. Puisniidud (6530*).....	48
2.2.4. Sood	49
2.2.4.1. Allikad ja allikasood (7160).....	49
2.2.4.2. Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*).....	49
2.2.4.3. Liigirikad madalsood (7230).....	50
2.2.5. Metsad.....	51
2.2.5.1. Vanad loodusmetsad (9010*)	51
2.2.5.2. Vanad laialehised metsad (9020*).....	52
2.2.5.3. Okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (9060)	53
2.2.5.4. Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)	53
2.3. Maastik, pargid ja üksikobjektid	54
3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS	55
4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE.....	58
4.1. Inventuurid, seired, uuringud.....	58
4.1.1. Seente, samblike ja sammalde inventuur	58
4.1.2. haudelinnustiku inventuur ja rändlindude loendus	59
4.1.3. Kaitstavate taimede inventuur.....	59
4.1.4. Kiililiste inventuur.	59
4.1.5. Riiklik seire.	61
4.2. Hooldus- ja taastamistööd.....	61
4.2.1. Poollooduslike koosluste hooldamine.....	61
4.2.2. Poollooduslike koosluste taastamine	61
4.2.3. Metsanduslikud hooldustööd	63
4.3. Taristu.....	64
4.3.1. Tähiste hooldamine.....	64
4.3.2. Tähiste likvideerimine	64
4.3.3. Infostendide koostamine ja paigaldamine.....	64

4.3.4. Infostendide hooldamine.....	64
4.3.5. Telkimisalade ja matkaraja hooldus.....	64
4.4. Kavad, eeskirjad	65
4.4.1. Kaitse-eesmärkide ja kaitsekorra muutmine.....	65
4.4.2. Kaitsekorralduskava vahehindamine	65
4.4.3. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine ja uue kaitsekorralduskava koostamine ...	65
4.5 Eelarve	66
5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE.....	68
KASUTATUD ALLIKAD	73
LISAD	75
Lisa 1A. Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eeskiri.....	75
Lisa 1B. Väljavõtted looduskaitseadusest	80
Lisa 1C. Väljavõtte hoiuala moodustamise määrusest	82
Lisa 1D. Väljavõtted Natura 2000 loodus- ja linnuala moodustamise korraldusest	83
Lisa 2. KKK koostamise käigus tehtud kaitsekorra ja piiride muutmise ettepanekute koond	84
Lisa 3. Väärtuste koondtabel	85

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava kaitstava loodusobjekti alapõhise kaitse korraldamise aluseks.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Koorunõmme looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) ja Koorunõmme hoiuala (edaspidi *hoiuala*) kaitsekorralduskava (edaspidi ka *KKK* või *kava*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast, selle kaitsekorrast, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmärke, määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Kaitsekorralduskava koostamisel viidi läbi üks avalikkuse kaasamise koosolek 4. novembril 2013 Mustjala vallamajas. Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni kaitse planeerimise spetsialist Gunnar Raun (tel: 457 6442; e-post: gunnar.raun@keskkonnaamet.ee).

Kava koostas Toomas Kukk Pärandkoosluste kaitse ühingust (PKÜ, tel: 51 89420, e-post: tomkukk@gmail.com).

KAITSEKORRALDUSKAVA ON VALMINUD „RIIKLIKU STRUKTUURIVAHENDITE KASUTAMISE STRATEEGIA 2007–2013” JA SELLEST TULENEVA „ELUKESKKONNA ARENDAMISE RAKENDUSKAVA” PRIORITEETSE SUUNA „SÄÄSTVA KESKKONNAKASUTUSE INFRASTRUKTUURIDE JA TUGISÜSTEMIDE ARENDAMINE” MEETME „KAITSEKORRALDUSKAVADE JA LIIKIDE TEGEVUSKAVADE KOOSTAMINE LOODUSE MITMEKESISUSE SÄILITAMISEKS” PROGRAMMI ALUSEL EUROOPA REGIONAALARENGU FONDI VAHENDITEST.

LÜHENDID

EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem

ELF – Eestimaa Looduse Fond

EPN – Eesti ohustatud liikide punane nimestik

Kat – kaitsekategooria

KAUR – Keskkonnaagentuur

KE – kaitse-eesmärk

KeA – Keskkonnaamet

KKK – kaitsekorralduskava

LiA – linnuala

LKA – looduskaitseala

HA – hoiuala

LiD – linnudirektiiv

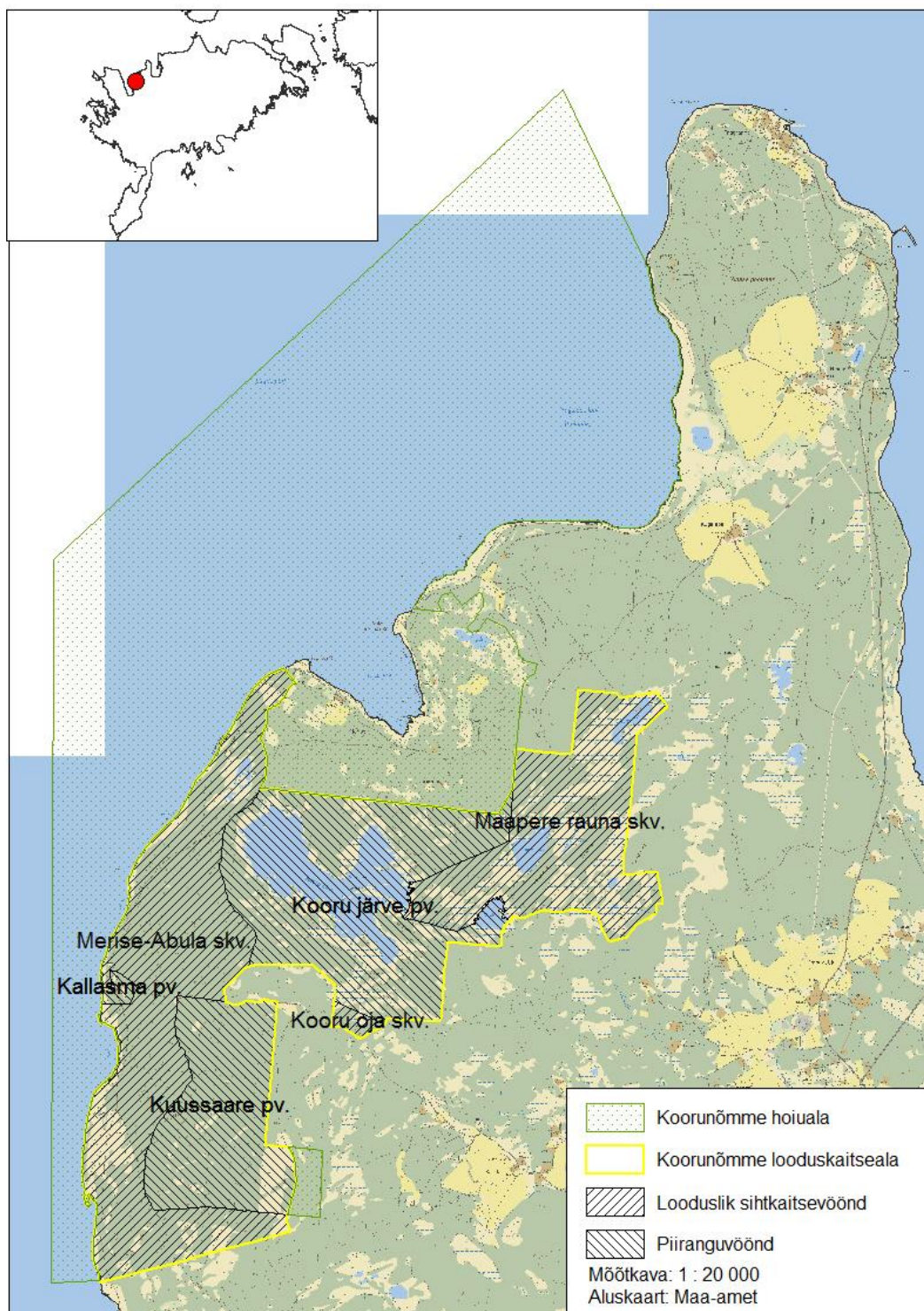
LoA – loodusala

LoD – loodusdirektiiv

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

1. SISSEJUHATUS

1.1. ALA ISELOOMUSTUS

Joonis 1. Koorunõmme LKA ja HA vöönditeks jaotumine.

Koorunõmme looduskaitseala (*LKA*) ja Koorunõmme hoiuala (*HA*) asuvad Loode-Saaremaal Mustjala vallas Tagalahe ääres Ninase poolsaare ja Merise neeme piirkonnas, ulatudes lõunasse Kihelkonna valla piirini (joonis 1). Looduskaitseala pindala on 1271,8 ha, sh 1160,3 ha maismaad, 111,5 ha siseveekogusid ja 0,01 ha mereosa ning hoiuala pindala on 2412,9 ha, sh 316,2 ha maismaad ja 3,5 ha siseveekogusid.

Koorunõmme looduskaitse- ja hoiuala jäävad rahvusvahelise tähtsusega Natura 2000 võrgustiku Koorunõmme linnu- ja loodusala (EE0040428) piiresse, mille maismaa pindala (koos siseveekogudega) on 1591,5 ha, veesosa pindala 2093,2 ha ja kokku 3684,7 ha (Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldus nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri”: RT III, 28.12.2010, 2, lisa 1D).

Koorunõmme looduskaitseala kuulub rahvusvahelise tähtsusega linnuala (IBA EE066) piiresse. IBA ala maismaa pindala on 139,6 ha ja veesosa pindala 2082,3 ha, kokku 2221,9 ha. Koorunõmme LKA-st kuulub ainult väike maismaaosa IBA alla, Koorunõmme HA-st kuulub IBA alla ainult HA mereosa.

Koorunõmme looduskaitseala on moodustatud Kingissepa rajooni TSN TK 3. aprilli 1965. a otsusega nr 32 „Looduse kaitsest Kingissepa rajoonis” kaitse alla võetud Maapere Rauna kaitseala baasil. Praegu kehtiv kaitse-eeskiri (lisa 1A) on kinnitatud 5. mai 2004. a Vabariigi Valitsuse määrusega nr 182 (RT I 2004, 41, 283, www.riigiteataja.ee/akt/752949).

Koorunõmme hoiuala on moodustatud Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määrusega nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” muutmine (RT I 2007, 39, 276, www.riigiteataja.ee/akt/12832574, vt lisa 1C). Sellele eelnes linnu- ja loodusala piiride kinnitamine ja Euroopa Komisjonile esitamine (RTL 2004, 111, 1758).

Geoloogiliselt paikneb kaitseala alamsiluri Jaagarahu lademe avamusalal. Hoiualal on lisaks Jaagarahu lademe avamusalale ka Jaani lademe avamusala hoiuala põhjaosas. Aluspõhja reljeefi järgi kuulub ala Väinamere nõkku. Maakoor tõuseb piirkonnas keskmiselt 1,8–2 mm aastas. Kaitseala piirkond on merest vabanenud suhteliselt hiljuti, valdavalt 1000–1500 aastat tagasi (Raukas 1995).

Mere kulutav-kuhjelise tegevuse tulemusena on kujunenud rannikule iseloomulik kaarjatest madalatest pinnavormidest, peamiselt klibuvallidest koosnev maastik. Üldiselt iseloomustab ala lauge, eriliste kõrgusvahedeta maastik. Pinnakate koosneb peamiselt veerisest, liivast ja liiva-veerise segusest purdmaterjalist. Tagalahe idarannikule ja Merise lahe rannikule jäävas kaitseala osas on pinnas suuremas osas veeriseline (Raukas 1995).

Eesti põhikaardi järgi on ala valdavalt metsane (70% alast), lisaks on siin rohkesti madalsoid, järvi ja rohumaid. Maastikuliselt eristuvad rannikulähedased meretekkelistele pinnavormidele kujunenud metsad ning ala keskosas järvi ümbritsevad soisemad alad – soostunud metsad, mitmesugused madalsood ja rohumaad.

Kaitseala olulise maastikulise komponendi moodustavad vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved – merest eraldunud rannajärved kogupindalaga 111,5 ha (kaheksa veekogu, suurim on Kooru järv, suuremad on ka Kugalepa järv, Ruusjärv, Kivijärv, Kaanda järv). Järvi ühendab Vanakubja oja ja väiksemad ojad-kraavid. Hoiuala piires on järvi 3,8 ha (kaks veekogu, suurim

neist Jaha järv). Olulisem ja tuntum veekogu on kahtlemata Kooru järv (Suur Kanda järv), mis esindab Eestis haruldast järvetüüpi – paepõhjaga järve (Mäemets 1977; Ott 2011).

Koorunõmme looduskaitseala eesmärk on märgalade, järvede, loo- ja laialeheliste metsade, pankade, rannavallide ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Hoiuala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ (edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud elupaigatüüpide – üheaastase taimestuga esmaste rannavallide (1210), püsitaimestuga kivirandade (1220), rannaniitude (1630*), metsastunud luidete (2180), vähe- kuni kesktoiteliste kalgiveeliste järvede (3140), kadastike (5130), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), loodude (6280*), lääne-mõõkrohuga lubjarikaste madalsoode (7210*), liigirikaste madalsoode (7230), allikate ja allikasood (7160), vanade loodusmetsade (9010*), oosidel ja moreenikuhjatistel kasvavate okasmetsade (9060) kaitse ning II lisas nimetatud liikide – kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) ja soohiilaka (*Liparis loeselii*) elupaikade kaitse, samuti Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ (edaspidi *linnudirektiiv*) I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetatud rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Linnuliigid, kelle elupaiku kaitstakse, on: järvekaur (*Gavia arctica*), kirjuhakk (*Polysticta stelleri*), aul (*Clangula hyemalis*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), sõtkas (*Bucephala clangula*), sookurg (*Grus grus*), krüüsel (*Cephus grylle*) ja musträhn (*Dryocopus martius*). Neist sookurg ja musträhn pesitsevad alal, teised kasutavad ala rändeage se peatumiskoha ja talvitumiskohana.

Koorunõmme linnuala (EE0040428) kaitse-eesmärgiks olevad liigid, kelle isendite elupaiku kaitstakse, on merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), mustvaeras (*Melanitta nigra*) ja kirjuhakk (*Polysticta stelleri*) (lisa 1D).

Koorunõmme loodusala (EE0040428) kaitse-eesmärgiks on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), rannaniidud (1630*), metsastunud luided (2180), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), lood (alvarid –6280*), puisniidud (6530*), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*); II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) ja soohiilakas (*Liparis loeselii*) (lisa 1D).

1.2. MAAKASUTUS

Koorunõmme looduskaitseala paikneb peamiselt riigimaadel (1034,6 ha, suurem osa sellest Kihelkonna metskond), eramaid on 242 ha ja munitsipaalmaid 1,2 ha. Jätkuvalt riigi omandis on 1,4 ha maid. Peaaegu vastupidine olukord on Koorunõmme hoiualal, kus suurema osa moodustavad eramaad (tabel 1, joonis 2): eramaid on 303,5 ha, riigimaid 18,8 ha (Kihelkonna metskond) ja munitsipaalomandis 0,8 ha (Kugalepa–Merise tee). Jätkuvalt riigi omandis on 0,6 ha maid. Suurema osa maade sihtotstarve on maatulundusmaa või elumumaa, vähem on transpordimaa.

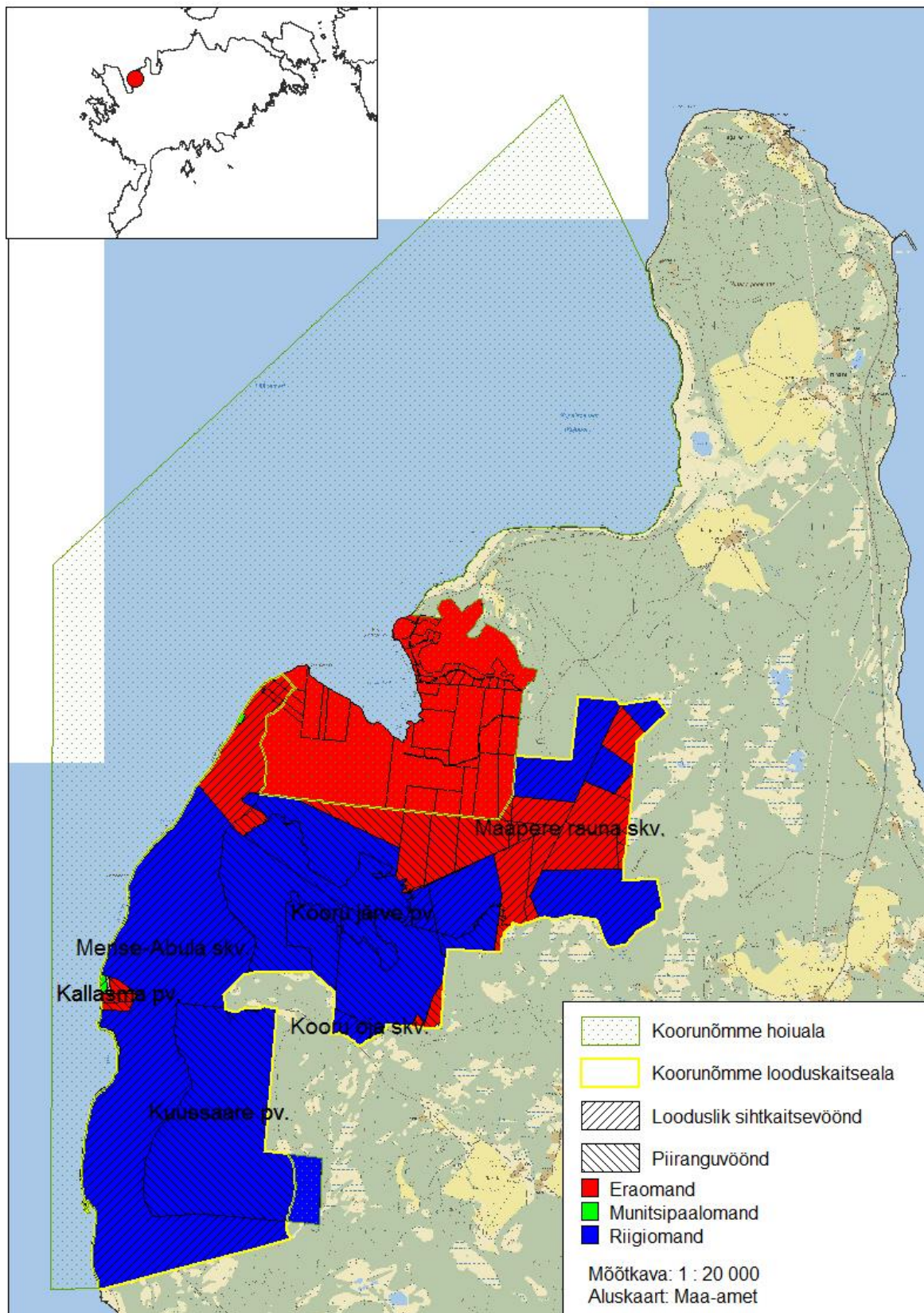
Kõlvikuline jaotus põhikaardi järgi näitab nii kaitse- kui ka hoiuala metsasust – 70% maismaa-alast on kaetud metsaga. Osatähtsusest järgnevad madalsood (9%), järved (7%) ja rohumaad (1,7%). Muu lage hõlmab alast 11,4% – see koosneb rannaniitudest, lubjarikastest madalsoodest jt elupaikadest. Teised kõlvikud on levinud tunduvalt väiksemal pindalal ja väiksema osatähtsusega (tabel 2, joonis 3). Olulise osa moodustab hoiuala pindalast meri, rohkem kui 2000 ha.

Tabel 1. Koorunõmme LKA ja HA maismaa-osa maaomand (ha). JRO – jätkuvalt riigi omandis olev maa

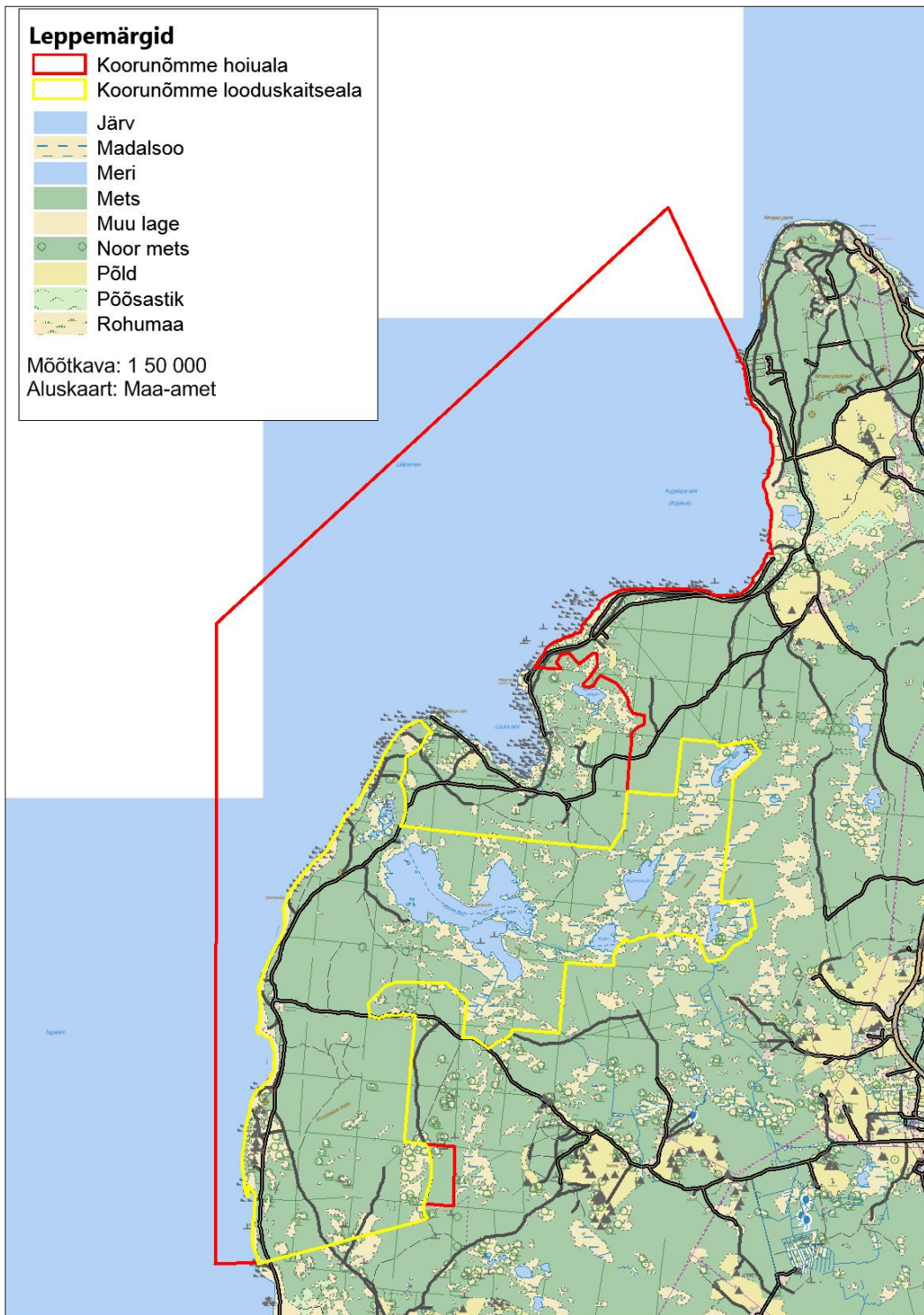
Omandivorm	Koorunõmme looduskaitseala		Koorunõmme hoiuala	
	katastriüksusi	pindala	katastriüksusi	pindala
Eraomand	21	242	58	303,5
Riigiomand	13	1034,6	1	18,8
Munitsipaalomand	2	1,2	1	0,8
JRO		1,4		0,6
kokku	36	1279,2	60	323

Tabel 2. Koorunõmme LKA ja HA kõlvikuline jaotus Maa-ameti põhikaardi alusel

Kõlvik	Pindala (ha)	Osatähtsus (%)
Eraõu	1,5	0,1
Noor mets	2,7	0,1
Põld	6,6	0,2
Põõsastik	8,3	0,2
Rohumaa	27,3	0,7
Järv	112,0	3,0
Madalsoo	136,5	3,7
Muu lage	180,3	4,9
Mets	1112,6	30,2
Meri	2096,9	56,9
Kokku	3684,7	100,0

Joonis 2. Koorunõmme LKA ja HA maaomand.

Joonis 3. Koorunõmme LKA ja HA kõlvikuline jaotus.

1.3. HUVIRÜHMAD

Keskkonnaamet (KeA) – kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala kaitse eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.

Saare Maavalitsus – maakonna tasakaalustatud areng ja loodusväärtuste kaitse.

Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK) – praktiliste looduskaitsetööde teostamine riigimaadel ja ala külastuse korraldamine kaitseala väärtuste soodsa seisundi säilitamiseks ning tutvustamiseks.

Maaomanikud – on huvitatud oma maaomandi võimalikult tõhusast ja ratsionaalsest kasutamisest, samuti loodussõbraliku keskkonna ja senise külamaastiku säilimisest. Samas on paljudel soov oma kinnistule ehitada.

Kohalik omavalitsus Mustjala vald – huvituvad eelkõige piirkonna tasakaalustatud arengust.

Keskkonnainspeksioon – keskkonnavalaste õigusrikkumiste ennetamine ja avastamine.

Jahimehed – ala jätkuv kasutamine jahialana, millele viitavad hoiuala piires varasemad söödapõllud, jahikantslid ja söödaplatsid.

Kalastajad ja kalurid – huvitatud kalapüügivõimaluste jätkumisest hoiuala piiresse jääval merealal ja kalastamisest kaitseala järvedel ning vooluveekogudel.

Loodusteadlased on huvitatud loodusväärtuste uurimisest ja säilitamisest.

Loodushuvilised on huvitatud ala loodusväärtustega tutvumisest, vähemal määral ka loodusandide kasutamisest (nt seente ja marjade korjamisest).

Kohalikud elanikud, turistid ja tervisesportlased – soovivad ala kasutada puhkemajanduslikel eesmärkidel, iseäranis just rannikulähedasel alal ja merel. Hoiuala metsadest ja puisniitudelt võib leida ka mitmesuguseid loodusande, näiteks seeni ja marju.

1.4. KAITSEKORD

Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eeskiri (lisa 1A) on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 5. mai 2004. a määrusega nr 182 (RT I 2004, 41, 283). Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kolmeks sihtkaitsevööndiks ja kolmeks piiranguvööndiks. Sihtkaitsevööndid on jäetud looduslikule arengule: Merise-Abula skv, Maapere rauna skv ja Kooru oja skv. Sihtkaitsevööndite metsa kaitse-eesmärk on metsaökosüsteemi arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina. Piiranguvööndid on Kooru

järve, Kallasma ja Kuussaare pv. Piiranguvööndi metsa kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine.

Inimestel on lubatud viibida, korjata marju ja seeni ning püüda kala kogu kaitsealal, välja arvatud Merise-Abula skv-s. Kihelkonna metskonna kvartalis 210 on keelatud inimeste viibimine 1. veebruarist 31. augustini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel ning teadusalastel välitöödel.

Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud ainult selleks ette valmistatud ja tähistatud paikades. Telkimine ja lõkke tegemine õuemaal on lubatud omaniku loal. Kuni 50 osalejaga rahvaüritusi võib korraldada ka selleks ette valmistamata kohtades; rohkemate osalejate puhul tuleb küsida kaitseala valitseja nõusolekut.

Kaitsealal on keelatud puhtpuistute kujundamine ning üheliigiliste metsakultuuride ja energiapuistute rajamine; mootorsõidukitega ja maastikusõidukitega sõitmine ja nende parkimine väljaspool selleks määratud teid ning parklaid, välja arvatud järelevalve-, teadus- ja päästetöödel ning kaitse-eeskirjas lubatud metsatöödel ja poollooduslike koosluste hooldamisel.

Kaitseala valitseja kooskõlastust on vaja küsida katastriüksuse kõlvikute piiride muutmisel, maakorraldus- ja metsamajandamiskava kinnitamisel; detail- ja üldplaneeringu vastuvõtmisel, projekteerimistingimuste ja ehitusprojektide väljastamisel.

Sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud järgmised tegevused: hooldustööd kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks; poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu säilimiseks vajalikud tööd; teede, liinirajatiste ja tootmisega mitteseotud ehitiste rajamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks; metsakoosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile; jahipidamine 1. septembrist 31. jaanuarini.

Sihtkaitsevööndites on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine ning uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitse-eeskirjaga lubatud tegevus.

Piiranguvööndis on keelatud linnujaht, muu jahipidamine on lubatud. Keelatud on maavarade ja maa-ainese kaevandamine; väetiste ja mürkkemikaalide kasutamine metsamaal ja looduslikul rohumaal; uuendusraie, välja arvatud turberaie perioodiga vähemalt 40 aastat; jäätmete ladustamine, välja arvatud kodumajapidamises tekkinud tavajäätmete ajutine ladustamine oma kinnisasja piires kaitseala valitsejaga kooskõlastatud kohtades.

Piiranguvööndis tuleb kaitseala valitseja nõusolekut küsida uute (sh ajutiste) ehitiste püstitamisel, uute teede ning liinirajatiste, uute maaparandussüsteemide rajamisel, veekogude veetaseme muutmisel ja kallaste võimalikul kahjustamisel.

Hoiuala piirangud tulenevad looduskaitseeadusest (väljavõtted lisa 1B). Hoiuala kaitsekord keelab nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamise ja kahjustamise, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide olulise häirimise, samuti tegevuse, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi. Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist. Hoiuala valitseja võib kohustada metsateatise menetlemisel tegema kavandatavat metsaraiet kindlaks määratud ajal ning kasutama kavandatava raie korral kindlaks määratud tehnoloogiat. Kavandatava lageraie langi suurus on kuni kaks hektarit ja laius kuni 30 meetrit

ning turberaie langi suurus kuni viis hektarit. Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või looduskaitseaduse §-s 33 sätestatud korras.

1.5. UURITUS

1.5.1. LÄBIVIIDUD INVENTUURID JA UURINGUD

Koorunõmme piirkonna on loodusteadlased ja -kaitsjad avastanud suhteliselt hiljuti, 1980. aastatel. Enne seda on siin juhuvaatlusi kirja pannud Mari Reitalu, Elle Roosalu ja Ülle Kukk, ilmselt ka ornitoloogid. Põhjalikumalt hakati siinse loodusega tegelema pärast Lääne-Eesti saarestiku biosfäärikaitseala moodustamist 1989. aastal. Eriti väärtuslike ja esinduslike piirkondade (nn tuumalade) seas valiti välja Kooru-Nõmme tuumala, mis ligikaudsetes piirides hõlmab kogu praeguse loodus- ja linnuala.

Vastloodud biosfäärikaitseala tuumalasad asuti kohe ka põhjalikumalt uurima. Koorunõmme piirkonna kohta on valminud 1992. aastal kaks diplomitööd tollases Tartu Ülikooli botaanika ja ökoloogia instituudis (praegu TÜ loodus- ja täpisteaduse valdkonna ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika osakond). Ülle Kapsi diplomitöö käsitles Lääne-Eesti saarestiku biosfäärikaitseala Koorunõmme tuumala floorat ja taimkatet (Kapsi 1992). Herdis Villems (Fridolin) kirjeldas oma töös sama tuumala loometsade geobotaanilist väärtust (Villems 1992). Need on senini ainukesed põhjalikumad botaanilised uuringud selles piirkonnas, kusjuures hilisemaid soontaimede loendeid pole kogu ala kohta koostatud.

Loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuur on tehtud 2000. aastate alguses. Inventuuri tulemustest ei selgu, kas andmeid on täpsustatud looduses või on see suuresti kameraalselt koostatud. Osa alasid on kindlasti kameraalselt lisatud, näiteks andmed PKÜ ja Eestimaa looduse fondi (ELF) tollastest andmebaasidest. ELF-i eestvõttel inventeeriti piirkonna märgalasad uuesti 2010.–2011. aastatel märgalade projekti käigus. PKÜ inventeeris hoiuala metsakooslusi 2012. aastal. Lisaks on PKÜ hoiualal inventeerinud poollooduslikke kooslusi 2012. ja 2015. aastal. Täiendavalt inventeeris OÜ Metsaruum kaitseala loodusdirektiivi elupaigatüüpe uuesti 2015. aastal.

Kaitse- ja hoiualalt on keskkonnaregistris arvukalt kaitstavate taime- ja loomaliikide leiukohti. Suure hulga neist andmetest on edastanud bioloog Rein Nellis. Andmed linnustiku kohta on kogunenud rähni ja kakuliste inventuuride, kotkaste riikliku seire, sooinventuuri, juhuvaatluste, talvituvate veelindude loenduste ning randa uhutud lindude loenduste käigus.

1.5.2. RIIKLIK SEIRE

Riikliku seire seirejaamu või seirealasad on kaitse- ja hoiualal kokku 11 (tabel 3). 2013. aastal lisandus aru- ja puisniitude seireala Merise küla puisniidul (puudub keskkonnaregistris), seevastu Ruusjärve seireala tunnistati 0-elupaigaks ning see jääb edaspidi seirealadest välja.

Viimasel kümnel aastal on ornitoloogid ja linnuvaatlejad tegelenud talvituvate veelindude riikliku seirega (kesktalvine veelinnuloendus), mis viiakse läbi jaanuari keskel. Koorunõmme

hoiuala jääb kolme vaatlussektorisse – Ab19, Ab20 ja Ab21. Sektorite jaotus on suhteliselt lai, hõlmates peaaegu kogu Tagalahe (Leho Luigujõe suul. info). Praktikas on ka võimatu lindude peatuskohti täpsemalt kirja panna, pealegi sõltuvad talvituspaigad mere jäätumisest, jää liikumisest, tuultest jne. Merikotkaste riiklik seire toimub allprogrammi „Kotkad ja must-toonekurg” raames.

Eesti väikejärvede riikliku seire raames seiratakse Kooru järve hüdrokeemiat, fütoplanktonit ja suurtaimi, mis on piisav, et hinnata muutusi piirkonna veekvaliteedis. Varasemalt on hinnatud ka kalastikku. 2014. aasta väikejärvede riikliku seire aruandest selgub, et Kooru järve hea seisund on arvatavasti jäänud püsima tänu vähesele inimõjule, kuid sarnaselt teiste rannajärvedega toimub ka Kooru järve kinnikasvamine ja mudastumine. Juba praegu katab järve põhja u 0,5 m paksune ühtlane pehme muda kiht ning järve seisund võib seetõttu aastate jooksul aeglaselt halveneda.

Tabel. 3. Riikliku seire seirejaamade või seirealade loend Koorunõmme LKA-1 ja HA-1

Nimi	Kkr_Kood/liik või kooslus	Salastatus	Allprogramm	Märkused
Loode-Saaremaa	SJA6343002 randa uhitud linnud	Avalik	Randa uhitud linnud	Viimati seirati 2015. Kuulub seirejaama Eesti SJA6343000
Koorujärv	SJA9073000, mustjas sepsikas	Mitteavalik	Ohustatud soontaimede ja samblaliigid	Viimati seirati 2010
Merise	SJA3407000 soohiilakas	Mitteavalik	Ohustatud soontaimede ja samblaliigid	Viimati seirati 2008
Merise	SJA0818000 must seahernes	Mitteavalik	Ohustatud soontaimede ja samblaliigid	Viimati seirati 2008
Kooru	SJA9937000, arumetsad	Avalik	Ohustatud taimekoosluste (Natura 2000 kooslused) seire	Viimati seirati 2008
Ruusjärv	SJA8588000, puisniidud	Avalik	Ohustatud taimekoosluste (Natura 2000 kooslused) seire	Viimati seirati 2009
Kooru järv	SJA0836000 väikejärv	Avalik	Väikejärvede seire	Viimati seirati 2015
Kooru järve FYKE, FYPLA, ZOOPLA mõõtekoht	SJA0836003 väikejärv	Avalik	Väikejärvede seire	Viimati seirati 2015. Kuulub seirejaama Kooru järv SJA0836000
Kooru järve KALA mõõtekoht	SJA0836002 väikejärv	Avalik	Väikejärvede seire	Viimati seirati 2009–2011. Kuulub seirejaama Kooru järv SJA0836000
Kooru järve SUSE mõõtekoht	SJA0836001 väikejärv	Avalik	Väikejärvede seire	Viimati seirati 2015. Kuulub seirejaama Kooru järv SJA0836000
Ab20: Tagalaht	SAA6343359 talvitavad veelinnud	Avalik	Kesktalvine veelinnuloendus	Viimati seirati 2015

1.5.3. INVENTUURIDE JA UURINGUTE VAJADUS

Seente, samblike ja sammalde kohta on keskkonnaregistris andmeid ainult hariliku kopsusambliku kohta, kuid arvestades kaitse- ja hoiuala elupaigalist mitmekesisust, võib siin kasvada hulgaliselt seni leidmata kaitsealuseid või haruldasi/ohustatud liike.

Vajalik on ülepinnaline haudelinnustiku inventuur kaitse- ja hoiuala maismaaosal kaitsealuste linnuliikide väljaselgitamiseks. Olulise lindude läbirände alana on vajalik ka rändlindude loendus.

Vajalik on eelkõige kaitse-eesmärgiks seatud II kaitsekategooria metsaliikide kauni kuldkinga, mägi-naistepuna, musta seaherne ning punase- ja valge tolmpa inventuur.

Kuna tegu on esindusliku märgalakompleksiga, siis võib huvi pakkuda kiililiste inventeerimine. Rein Nellise väitel on kaitsealalt teada ka kaitsealuseid ja direktiiviliike – suur-rabakiil, hännak-rabakiil ja valgelaup-rabakiil. Keskkonnaregistri andmetel on kaitsealast idas suur-rabakiil ka olemas. Samuti on Rein Nellis siit paari aasta eest leidnud lõunapoolse levikuga rohesilm-tondihobu (esimene Saaremaal), kes ei ole küll kaitsealune liik, kuid putukate leviku uurimisel huvipakkuv.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

Koorunõmme looduskaitseala eesmärk vastavalt kehtivale kaitse-eeskirjale (lisa 1A) on märgalade, järvede, loo- ja laialeheliste metsade, pankade, rannavallide ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Kui elupaigatüüpidele on sellise loetelu põhjal võimalik enamasti leida loodusdirektiivi elupaigatüübi vaste, siis kaitsealused liigid jäävad liiga üldsõnaliseks. Samas on kaitse-eeskirjas välja toodud inimeste viibimise keelust Merise-Abula sihtkaitsevööndis 1. veebruarist 31. augustini võimalik välja lugeda, et kaitse-eesmärgiks on ka merikotka kaitse. Kaitse-eeskirja uuendamisel tuleb täpsustada kaitse-eesmärgid nii elupaigatüübiti kui ka liigiti. Kavaga tehakse ka vastavaid ettepanekuid.

Koorunõmme hoiuala kaitse-eesmärk (lisa 1C) on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide – üheaastase taimestuga esmaste rannavallide (1210), püsitaimestuga kivirandade (1220), rannaniitude (1630*), metsastunud luidete (2180), vähe- kuni kesktoiteliste kalgiveeliste järvede (3140), kadastike (5130), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), loodude (6280*), lääne-mõõkrohuga lubjarikaste madalsoode (7210*), liigirikaste madalsoode (7230), allikate ja allikasooda (7160), vanade loodusmetsade (9010*), oosidel ja moreeenikuhjatistel kasvavate okasmetsade (9060) kaitse ning II lisas nimetatud liikide - kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) ja soohiilaka (*Liparis loeselii*) elupaikade kaitse, samuti linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetamata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Linnuliigid, kelle elupaiku kaitstakse, on järvekaur (*Gavia arctica*), kirjuhahk (*Polysticta stelleri*), aul (*Clangula hyemalis*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), sõtkas (*Bucephala clangula*), sookurg (*Grus grus*), krüüsel (*Cephus grylle*) ja musträhn (*Dryocopus martius*).

2.1. ELUSTIK

2.1.1. LINNUD

Teadaolevalt pole Koorunõmme looduskaitseala ja hoiuala ornitoloogiliselt põhjalikumalt ja ülepiinnaliselt inventeeritud. Keskkonnaregistris on märgitud kaitse- ja hoiualal 13 pesitsevat kaitsealust linnuliiki ja üks talvituv kaitsealune linnuliik, ehk I kategooria kaitsealustest linnuliikidest merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), II kategooria kaitsealustest linnuliikidest kirjuhahk (*Polysticta stelleri*) ja karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*) ning III kategooria kaitsealustest linnuliikidest: liivatüll (*Charadrius hiaticula*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), musträhn (*Dryocopus martius*), lõopistrik (*Falco subbuteo*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), sookurg (*Grus grus*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), täpikhuik (*Porzana porsana*), kodukakk (*Strix aluco*) ja hoburästas (*Turdus viscivorus*). EELIS-e andmetes ei kajastu hoiuala kaitse-eesmärgiks olevad läbirändajad II kategooria kaitsealused linnuliigid järvekaur (*Gavia arctica*), krüüsel (*Cephus grylle*), III kategooria kaitsealune linnuliik tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*) ja mitte kaitsealustest linnuliikidest aul (*Clangula hyemalis*), mustvaeras (*Melanitta nigra*) ja sõtkas (*Bucephala clangula*) (tabel 4). Kuivõrd enamasti pole III kaitsekategooria liike kaitse-eesmärkideks lisatud, välja arvatud alale jäävad olulised

direktiiviliigid, siis piirduakse ka linnunimestiku osas seniste kaitse-eesmärgiks seatud liikidega, sest nende kaitse on tagatud kaitse-eesmärkideks olevate liikide kaitsega.

Lisaks EELIS-e andmetele on piirkonna kohta ka talvituvate veelindude vaatluste ja seireandmed. Enamasti ei kattu vaatlusalala hoiu- ja kaitseala merepiiriga kuigi täpselt, hõlmates veidi suuremat ala, mistõttu vaatlusnumbrite puhul ei saa garanteerida, et see käib just täpselt hoiuala akvatooriumi kohta. Küdema lahe võrdluselana (Koorunõmme hoiuala ja selle ümbrus) käsitletakse kaitsekorralduskavas sektorite ja allsektorite Ab261, Ab212, Ab211, Ab19 (idaosa) ja Ab20 (kirdeosa) piires loendatud linde (Kalamees jt 2010).

Veelindude maksimaalsed loendustulemused võrdluselal 2010. aasta sügisel lisavad hoiualal esinevate kaitsealuste linnuliikide loendisse järgmised liigid: II kategooriast laululuik (*Cygnus cygnus*) 6 isendit, väikekoskel (*Mergus albellus*) 1 isend, sarvikpütt (*Podiceps auritus*) 6 isendit, alk (*Alca torda*) 3 isendit; III kategooriast punakurk-kaur (*Gavia stellata*) 4 isendit ja hallpõskpütt (*Podiceps griseogenus*) 52 isendit (Kalamees jt 2010). Nimetatud liigid on suhteliselt juhuslikud ja väikesearvulised läbirändajad, kelle kaitse on tagatud kaitse-eesmärkideks olevate liikide kaitsega.

Tabel 4. Kaitsealused ja/või kaitse-eesmärgiks olevad linnuliigid Koorunõmme LKA-l ja HA-l.

Liik		Kat	LKA KE	HA KE	LiA KE	LiD I	EPN kat
Eesti k	Ladina k						
Merikotkas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	I	Jah	Ei	Jah	Jah	Ohulähedane
Alk	<i>Alca torda</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohualdis
Järvekaur	<i>Gavia arctica</i>	II	Ei	Jah	Ei	Jah	Äärmiselt ohustatud
Karvasjalg-kakk	<i>Aegolius funereus</i>	II	Ei	Ei	Ei	Jah	Ohualdis
Kirjuhakk	<i>Polysticta stelleri</i>	II	Ei	Jah	Jah	Jah	Ohustatud
Krüüsel	<i>Cephus grylle</i>	II	Ei	Jah	Ei	Ei	Ohualdis
Laululuik	<i>Cygnus cygnus</i>	II	Ei	Ei	Ei	Jah	Mittehinnatav
Sarvikpütt	<i>Podiceps auritus</i>	II	Ei	Ei	Ei	Jah	Ohulähedane
Väikekoskel	<i>Mergus albellus</i>	II	Ei	Ei	Ei	Jah	Mittehinnatav
Liivatüll	<i>Charadrius hiaticula</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohulähedane
Roo-loorkull	<i>Circus aeruginosus</i>	III	Ei	Ei	Ei	Jah	Ohuväline
Mustrahñ	<i>Dryocopus martius</i>	III	Ei	Jah	Ei	Jah	Ohuväline
Lõopistik	<i>Falco subbuteo</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline
Värbkakk	<i>Glaucidium passerinum</i>	III	Ei	Ei	Ei	Jah	Ohuväline
Sookurg	<i>Grus grus</i>	III	Ei	Jah	Ei	Jah	Ohuväline
Punaselg-õgija	<i>Lanius collurio</i>	III	Ei	Ei	Ei	Jah	Ohuväline
Nõmmelõoke	<i>Lullula arborea</i>	III	Ei	Ei	Ei	Jah	Ohuväline
Täpikhuik	<i>Porzana porsana</i>	III	Ei	Ei	Ei	Jah	Ohuväline
Kodukakk	<i>Strix aluco</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline
Hoburästas	<i>Turdus viscivorus</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline
Tõmmuvaeras	<i>Melanitta fusca</i>	III	Ei	Jah	Ei	Ei	Ohuväline
Punakurk-kaur	<i>Gavia stellata</i>	III	Ei	Ei	Ei	Jah	Eestis hävinud
Hallpõskpütt	<i>Podiceps griseogenus</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohulähedane
Aul	<i>Clangula hyemalis</i>		Ei	Jah	Ei	Ei	Puuduliku andmestikuga
Mustvaeras	<i>Melanitta nigra</i>		Ei	Jah	Jah	Ei	Mittehinnatavad
Sõtkas	<i>Bucephala clangula</i>		Ei	Jah	Ei	Ei	Ohuväline

Hoiualal kaitse-eesmärgiks olevat veelinnustikku ohustavad sarnased ohutegurid (tabel 5). Ohustatud liigid on: järvekaur, kirjuhakk, aul, mustvaeras, tõmmuvaeras, sõtkas ja krüüsel. Kuna nimetatud ohutegureid ei ole võimalik kavaga ära hoida või on ohuteguri mõju väike, siis otseseid tegevusi ei planeerita, kuid tuuakse välja siiski üldised vajalikud riiklikud tegevused. Suuremaid sadamaid hoiuala piires pole ning laevateed jäävad eemale, kuid laevaliikluse kaudne mõju ulatub ka hoiualale.

Tabel 5. Veelinnustikku mõjutavad ohutegurid Koorunõmme HA-I

Tegevus/tegur	Mõju lindudele	Mõju tugevus	Kaitsemeetmed
Õlireostus	Hukkumine, elujõulisuse ja produktiivsuse vähenemine; toidubaasi vähenemine	Tugev	Üleriigilised meetmed õlireostuste ennetamiseks, avastamiseks, likvideerimiseks ja tagajärgede rehabiliteerimiseks.
Muu toksiline saaste		Pole teada	Üldised meetmed Läänemere keskkonnaseisundi parandamiseks
Eutrofeerumine	Toidubaasi muutumine, (vee läbipaistvuse vähenemine ja selle mõju toitumise efektiivsusele)	Teatud piirini võib olla positiivne tänu toidubaasi suurenemisele	Üldised meetmed eutrofeerumise vähendamiseks
Prügi meres	Hukkumine sissemässimise või allaneelamise korral	Vastavad andmed Eestis puuduvad	-
Veelinnujaht	Häirimine, hukkumine, toksiline saaste pliihaavlite kasutamisel	Merel peatuvatest liikidest lastakse Eestis eelkõige sinikael-parti jt. ujupart. Vähemalt ametliku statistika järgi on lastavate lindude arv suhteliselt väike ning populatsiooni üldarvukust tõenäoliselt oluliselt ei mõjuta, olulisem on jahi häiriv mõju.	Kommertsliku jahiturismi arendamist tuleks vältida kogu hoiualal. (Alates 1. jaanuarist 2013 pole pliihaavlite kasutamine veelinnujahil lubatud).
Kalapüük	Hukkumine kalavõrkudes, (häirimine, toidubaasi muutused)	Nakkevõrkudes hukuvad eeskätt talvituvad sukelpardid. Eestis kõige ohtlikum piirkond Soome laht ja kõige ohustatum liik aul (Vetemaa et al. 2009).	Kaaspüügi seire.

2.1.1.1. Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*)

I kat; LiD I; LKA KE – jah, HA KE – ei LiA – jah

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on merikotkas hinnatud kui ohulähedane. Kaitse- ja hoiualal on keskkonnaregistri andmetel kahe merikotka pesitsusala. Esimene pesa (KLO9101430) asub kaitseala põhjaosas. Viimane kinnitatud vaatlus on 2015. aastast, mil pesa oli asustatud, kuid poegadeta. 2011. ja 2014. aastal sai lennuvõimeliseks üks poeg ning 2010. ja 2013. aastal pesitsemine ebaõnnestus. Vaatlusi on veel ka aastatest 2006. ja 2009. Pesapaik asub teedest üsna kaugel metsasihi läheduses riigimaadel. Rein Nellise andmeil saab autoga pesa alla sõita ja seda on ka tehtud – üks kergemini ligipääsetavaid pesi, mida kõik kohalikud teavad.

Teine pesa (KLO9104441) on kaitseala lõunapiiri lähedal. Keskkonnaregistris on vaatlusandmeid 2008., 2009., 2011. ja 2014. aastast. 2008. aastal on Renno Nellis hinnanud pesa seisukorra väga heaks ning merikotkas pesitses sel aastal. Hilisemad pesitsemised on ebaõnnestunud või ei ole pesitsemist toimunud. 2014. aasta seisuga on kaitseala piiri vahetusläheduses olev pesa varisenud ja sama merikotka paar on teinud uue pesa Koorunõmme hoiuala lahustükile, kus praegu on Abula merikotka püsielupaik (KLO3001602). Kuna pesitsusedukuse võimalik häirimine ei ole varisenud pesapuu juures enam ohuks, siis merikotka pesitsusala terviklikumaks kaitseks tehakse kavaga ettepanek arvata ainult piirnev hoiuala lahustükk kaitseala koosseisu ja varisenud pesa pesapuu juures kaitseala laiendamise ettepanekut pesitsusaegse häirimise vältimiseks ei tehta. Hoiuala lõunaosas Abula merikotka püsielupaiga pesas (KLO9119480) on keskkonnaregistri andmetel 2014. ja 2015. aastal lennuvõimeliseks saanud üks poeg. Liik tuleb ka nimeliselt lisada kaitseala kaitse-eesmärgiks. Kui kaitseala laiendatakse viidatud kohas hoiuala arvelt, siis puudub vajadus arvata merikotkas hoiuala kaitse-eesmärgiks.

Keskkonnaregistri andmetel jäävad kaitseala kirdeosast vahetult välja kolm merikotka pesa. Tegemist on ühe kotkapaari pesadega. Lõunapoolsem pesa (KLO9105954) Vanakubja merikotka püsielupaigas (KLO3001003) on 2011. aasta seisuga varisenud. Keskmises pesas (KLO9110331) Vanakubja merikotka püsielupaigas (KLO3001143) sai 2010. aastal lennuvõimeliseks üks poeg, 2011. aastal oli pesa kaunistatud ja 2013. aastal oli pesa asustamata. 2015. aasta seisuga oli asustatud põhjapoolsem pesa (KLO9117455) Kugalepa merikotka püsielupaigas (KLO3001522), kus sai lennuvõimeliseks üks poeg. Varasemalt 2013. ja 2014. aastal oli pesitsemine edutu. Põhjapoolsema pesapaiga kaitsealasse arvamine ei ole vajalik, sest pesapaik asub vana lageraielangi nurgas säilikpuul, kus piisab ringikujulisest püsielupaiga kaitsetsoonist. Kavaga tehakse merikotka pesitsusala terviklikumaks kaitseks ettepanek arvata kotkapaari keskmise ja lõunapoolsema pesapuu ümbrus kaitsealasse, sest kotkas kasutab neid pesapaikasid kindlasti ka tulevikus. Vajalik on paremini piiritleda piisava suurusega liikumispiirangutega sihtkaitsevööndid maastikus, mis vähendaksid pesitsusaegse häirimise ohtu. Merikotka soodsa seisundi hindamisel ja kaitse-eesmärkide seadmisel lähtuti liigi tegevuskavast (Merikotka... 2013).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kaitse- ja hoiualal pesitseb vähemalt 2 merikotka paari.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kaitse- ja hoiualal pesitseb vähemalt 2 merikotka paari.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Võimalik häirimine osades pesitsuskohtades pesitsusajal.

Meede: kaitsekorra muutmine piisava suurusega liikumispiirangutega sihtkaitsevööndite moodustamine.

2.1.1.2. Järvekaur (*Gavia arctica*)

II kat; LiD I; LKA KE – ei, HA KE – jah; LiA – ei

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on järvekaur hinnatud kui äärmiselt ohustatud. Keskkonnaregistris pole Saaremaalt järvekauri leide kirjas. E-elurikkuse andmebaasis (elurikkus.ut.ee) on hulk talviseid vaatlusi Tagarannast ja mujalt lähikonnast merelt, kuid mitte otseselt hoiuala piirest.

Järvekaur on nimetatud hoiuala kaitse-eesmärgiks eeskätt tuginedes sügistalviste merelindude vaatlustele. Saaremaa sadama Küdema lahe linnustiku seire aruandes toodud andmetel nähti 2010. aasta sügisel 16 läbirändavat või talvituma tulnud järvekauri (Kalamees 2010). Sarnaseid vaatlusi on merelindude loendustel piirkonnas tehtud ka teistel aastatel. Leho Luigujõe käsikirjalistel andmetel on näiteks 2012. aastal nähtud üht isendit vaatluspiirkonnas Ab19. Võib väita, et vähearvuka läbirändaja ja talvitujana on järvekaur hoiualal kõikuva arvukusega, ent järjekindlalt olemas. Kuna Koorunõmme linnualal ei täida järvekaur linnuala kriteeriume, siis ei ole linnuliiki lisatud linnuala eesmärgiks. Järvekaure talvitub Eestis keskmiselt 50–100 isendit hooajal ning arvukus on viimastel aastakümnetel püsinud muutumatuna (Elts jt 2013).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Järvekaur talvitub hoiuala piires jätkuvalt, jäävabal talveperioodil viieaastase perioodi keskmisena 5 isendit aastas.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Järvekaur talvitub hoiuala piires jätkuvalt, jäävabal talveperioodil viieaastase perioodi keskmisena 5 isendit aastas.

2.1.1.3. Kirjuhahk (*Polysticta stelleri*)

II kat; LiD I; LKA KE – ei, HA KE – jah; LiA – jah

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on kirjuhahk hinnatud kui ohustatud. Kirjuhaha talvitusala on keskkonnaregistrisse kantud terve Saaremaa lääne- ja looderannik, sealhulgas ka Koorunõmme hoiualale jäävad Tagalaht, Lõukalaht ja Kugalepa laht. Kirjuhaha talvitusala sõltuvad jäävaba merevee olemasolust, mis aastati võib piirkonniti erineda ning ühel aastal on linnud koondunud rohkem ühte ja teisel aastal teise piirkonda. E-elurikkuse andmebaasis (elurikkus.ut.ee) on kirjuhaha vaatlus Merise neeme lähedalt (01.03.2008, 63 lindu, Andres Kalamees jt.), Ninase neeme ümbrusest ning mõned vaatlused Tagalahelt. Siiski võib hoiuala piirkonda pidada kirjuhaha jaoks oluliseks talvitusalaaks rahvusvahelisel tasemel (Luigujõe 2011).

Talvitumispaikade kõige tõsisem oht on õlireostus ning ka Läänemeres pole kirjuhahad reostuse eest kaitstud (Luigujõe 2008). Kohati võib kirjuhahkasid ohustada ka rannakalapüügist tulenev kaaspüük. Kahjuks jääb enamik niisuguseid juhtumeid arvele võtmata (Kuresoo 1979). Kirjuhahk sukeldub toitumiseks enamasti 2–5 meetri sügavusse rannikumerre (Kirjuhaha...

2016). Koorunõmme hoiualal talvituvad kirjuhahad Merisel veealuse astangu taga või kaugemal, kus vett on 3–4 m ja rohkem. Rannakalapüük toimub antud piirkonnas enamasti kalda lähedal ja tegemist ei ole väga aktiivse püügikohaga. Võimalik kaaspüügi oht on seega väike ja kalapüüdmises suurt ohtu kirjuhahkadele ei ole.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kirjuhahk talvitub hoiuala piires jätkuvalt, jäävabal talveperioodil viieaastase perioodi keskmisena 40 isendit aastas.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kirjuhahk talvitub hoiuala piires jätkuvalt, jäävabal talveperioodil viieaastase perioodi keskmisena 40 isendit aastas.

2.1.1.4. Karvasjalg-kakk (*Aegoliux funereus*)

II kat; LiD I; LKA KE – ei, HA KE – ei; LiA – ei

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on karvasjalg-kakk hinnatud kui ohualdis. Eestis on hinnanguliselt 200–400 pesitsevat paari ning arvukust loetakse stabiilseks (Elts jt 2013).

2012. aasta aprillis on Renno Nellis kuulnud kahes kohas karvasjalg-kakku laulmas. Pesitsusest kindlaimaid andmeid pole (poegadega pesa pole nähtud), kuigi kevadine kakulaul, mida kuulatakse mitmel korral samas piirkonnas, on peaaegu kindel pesitsuse näitaja. Leiukohad on keskkonnaregistris (KLO9116733 ja KLO9116732).

Karvasjalg-kakk pesitseb enamasti tihedas, haabade ja kuuskedega segametsas, sagedamini väikeste soo- ja niidulaikude läheduses, kasutab pesitsemisel vanu musträhni pesaõõnsusi. Rein Nellise hinnangul on kaitsealal liigile sobivat metsa päris palju ning tegelik arvukus võib olla 5 ja rohkem paari.

Põhiline ohutegur – vanade metsade ja pesapuuks sobivate puude raie – on kaitsealal praegu kehtiva kaitsekorraga välistatud sihtkaitsevööndis, küll aga mitte piiranguvööndis. Liik tuleb seada kaitseala kaitse-eesmärgiks, sest sobivaid biotoope alal jätkub.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kaitsealal pesitseb vähemalt 3 paari karvasjalg-kakke.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kaitsealal pesitseb vähemalt 3 paari karvasjalg-kakke.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Liigi elupaikade kahjustamine piiranguvööndis metsaraietega ebapiisava kaitsereežiimi tõttu.

Meede: vanade loodusemetsade osas piiranguvööndi kaitsereežiimi muutmine sihtkaitsevööndiks.

2.1.1.5. Aul (*Clangula hyemalis*)

LiD II/1; LKA KE – ei, HA KE – jah; LiA – ei

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on aul hinnatud kui puuduliku andmestikuga. Aulide elupaikadena kaitstakse rändepeatuspaike ja talvitusalasid, suveks jäävad aulid siinsetesse vetesse haruharva. Keskkonnaregistris vaatlusi pole. E-elurikkuse andmebaasis (elurikkus.ut.ee) on mitmeid ja isendirohkeid talvitumis- ja rändeageid vaatlusi Ninase neeme, Tagaranna ja Rahtla ümbrusest (aastatel 2002–2016, isendeid sõltuvalt kohast ja vaatlusest 40–800).

Märksa rohkem vaatlusandmeid on Saaremaa sadama Küdema lahe linnustiku seire aruandes (Kalamees jt 2010): 2006. aasta sügisel oli maksimaalne loendustulemus 3699, 2007. aastal 4694, 2008. aastal 1448, 2009. aastal 4955 ja 2010. aastal 2585 auli.

Ka aulide kohta tuleb nentida, sarnaselt kirjuhahale, et talvituspiirkonnad sõltuvad suuresti merejää iseloomust ja tuultest, mistõttu on need aastati erinevad. Üldise suundumusena on aulide arvukus kõikjal areaali piires, sh Eesti rannikumeres, viimase 20 aasta jooksul vähenenud (Luigujõe 2011). 2012. aastal arvati aul rahvusvahelises loomade punase nimistus globaalselt ohustatud liikide hulka. Viimastel andmetel talvitab Eestis 100 000 – 500 000 auli paari ja arvukuse trend on arvatavas tugevas languses.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Aulid peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 3000 isendit aastas.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Aulid peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 3000 isendit aastas.

2.1.1.6. Mustvaeras (*Melanitta nigra*)

LiD III; LKA KE – ei, HA KE – jah; LiA – jah

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on mustvaeras hinnatud kui mittehinnatav. Eestis on mustvaeras rohkearvuline läbirändaja ja vähese arvuline talvituja, kelle arvukust hinnatakse stabiilseks (Elts jt 2009; Luigujõe 2011). Keskkonnaregistris leide pole, e-elurikkuse andmebaasis (elurikkus.ut.ee) on mitmeid talvituvate ja läbirändavate lindude vaatlusi Ninase panga ja Tagaranna ümbrusest aastatest 2002–2016. Talvituvaid linde on olnud 1–15. Saaremaa

sadama Küdema lahe linnustiku seire aruande järgi on 2010. aasta sügisel nähtud maksimaalselt kümmet isendit (Kalamees jt 2010).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Mustvaerad peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 10 isendit aastas.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Mustvaerad peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 10 isendit aastas.

2.1.1.7. Tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*)

III kat; LiD II; LKA KE – ei, HA KE – jah; LiA – ei

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on tõmmuvaeras hinnatud kui ohuväline. Tõmmuvaeras on Eestis harilik läbirändaja ja talvituja ning harva ka haudelind, kelle arvukus on tugevas languses (Elts jt. 2013; Luigujõe 2011). Keskkonnaregistris leide pole, e-elurikkuse andmebaasis (elurikkus.ut.ee) on mitmeid vaatlusi Ninase panga ja Tagaranna ümbrusest aastatest 2002–2016. Talvituvaid linde on olnud 1–22. Saaremaa sadama Küdema lahe linnustiku seire aruandes on märgitud, et arvukus on aastati kõikuv, arvukamad vaatlused on olnud 2006. aastal 23, 2007. aastal 4, 2008. aastal 9, 2009. aastal 164 ning 2010. aastal 3 isendit (Kalamees jt 2010).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Tõmmuvaerad peatuvad rändel hoiuala piires viieaastase keskmisena 40 isendit aastas.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Tõmmuvaerad peatuvad rändel hoiuala piires viieaastase keskmisena 40 isendit aastas.

2.1.1.8. Sõtkas (*Bucephala clangula*)

LiD II; LKA KE – ei, HA KE – jah; LiA – ei

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on sõtkas hinnatud kui ohuväline. Sõtkas on Eesti rannikul üks arvukaimaid ranniku lähedal talvituvaid liike, kelle talvituvate isendite arvuks on hinnatud 15 000–40 000 (Luigujõe 2011). Viimastel aastakümnetel on liigi arvukus meil pigem suurenenud kui vähenenud (Elts jt. 2009).

Keskkonnaregistris sõtka vaatlusi pole. E-elurikkuse andmebaasis (elurikkus.ut.ee) on mitmeid talvituvate sõtkaste vaatlusi Tagarannalt ja Ninase panga ümbrusest. Suurimad isendite arvud on olnud 290 (31.01.2012, Rein Nellis) ja 180 (05.03.2013, Rein Nellis). Saaremaa sadama Küdema

lahe linnustiku seire aruandes on viie aasta arvukamad vaatlused 2006. aastal 1979, 2007. aastal 1125, 2008. aastal 979, 2009. aastal 3609 ja 2010. aastal 1152 sõtkast (Kalamees jt 2010).

Kuna sõtkas ei ole kaitsealune liik, on ohuväline, arvukus on kasvav ja ohutegurid sarnased teistele kaitse-eesmärgiks olevatele läbirändavatele ja talvituvatele linnuliikidele, siis tehakse kavaga ettepanek arvata sõtkas hoiuala kaitse-eesmärkidest välja.

2.1.1.9. Sookurg (*Grus grus*)

III kat; LiD I; LKA KE – ei, HA KE – jah; LiA – ei

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on sookurg hinnatud kui ohuväline. Eestis on sookure arvukus liigi tegevuskava (Sookure...2008) alusel viimastel aastatel pidevalt kasvanud, mille olulised põhjused on liigi kaitse, jahikeeld jm meetmed nii Eestis kui ka sookurgede rände- ja talvituspaikades.

Sookure elupaiku on hoiuala piires registrisse kantud vaid üks: KLO9112468 (Jaha järve juures). Kaitsealal on sookure elupaiku rohkesti: Maapere rauna sihtkaitsevööndis KLO9110426 KLO9110427, KLO9112461 ja KLO9112460; Kooru järve piiranguvööndis KLO9112474, KLO9109953, KLO9112466 ja KLO9109954. Mõnel juhul pole arvukust märgitud, aga enamasti on tegemist ühe paari elupaigaga. Kaitsealal on tegemist Eesti, kuid eelkõige Saaremaa kontekstis esindusliku sookure pesitsusalaga, kus on palju sookurele sobivaid märgalasid. Kavaga tehakse ettepanek arvata sookurg kaitseala kaitse-eesmärgiks.

Sookure ohuteguritest (Leito 2008) võiks piirkonnas kõne alla tulla elupaikade hävimine või kvaliteedi langus, häirimine inimese poolt, tahtlik tapmine ning elektriliinid ja liiklus. Kõik need tegurid on kaitse- ja hoiualal väga vähese mõjuga ning erilisi meetmeid nende leevendamiseks pole tarvis kavandada.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kaitse- ja hoiualal pesitseb vähemalt 10 paari sookurgi.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kaitse- ja hoiualal pesitseb vähemalt 10 paari sookurgi.

2.1.1.10. Krüüsel (*Cephus grylle*)

II kat; LiD ei; LKA KE – ei, HA KE – jah; LiA – ei

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on krüüsel hinnatud kui ohuallid. Krüüsel on Eestis haruldane haudelind ja väikesearvuline läbirändaja ning talvitaja. Eestis pesitsevad nad kaljustel ja kivistel randadel ning laidudel (põhiliselt Loode-Eestis). Viimastel andmetel pesitseb Eestis 10–20 krüüsli paari ja arvukuse trend on stabiilne. Talvitub 100–500 isendit (Elts jt 2009).

Keskkonnaregistris krüüslite kohta andmeid pole. E-elurikkuse andmebaasis (elurikkus.ut.ee) on mitmeid talvituvate krüüslite vaatlusi 2009–2016 Tagaranna ja Ninase panga juurest, arvukusega 1–8 lindu. Rändel peatuvate lindude arv võib olla palju suurem. Näiteks 08.04.2001 peatus ainuüksi Merise piirkonnas 19 krüüslit (Rein Nellise avaldamata andmed). Samas 2010. aasta sügisel nähti Koorunõmme piirkonnas vaid 1 krüüslit (Kuresoo jt 2010).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Krüüslid peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 5 isendit aastas.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Krüüslid peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 5 isendit aastas.

2.1.1.11. Musträhn (*Dryocopus martius*)

III kat; LiD I; LKA KE – ei, HA KE – jah; LiA – ei

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on musträhn hinnatud kui ohuväline. Eestis on musträhn üldlevinud vähese arvuline haudelind, keda pesitseb meil 6000–9000 ja talvitub 10 000–20 000 isendit (Elts jt 2009). Pesitsemiseks sobivad eriti hästi vanad okas- ja segametsad, mida kaitsealal leidub esinduslikul hulgal.

Keskkonnaregistri järgi leidub musträhne Merise-Abula sihtkaitsevööndis (KLO9112547) ja Kuussaare piiranguvööndis (KLO9112549 ja KLO9112553). Keskkonnaregistri andmetel hoiualalt liiki leitud ei ole, samuti ei lisandu kirjeid e-elurikkuse andmebaasist (elurikkus.ut.ee).

Tegemist ei ole kuigi inimpelgliku liigiga. Põhiline ohutegur – vanade metsade ja pesapuuks sobivate puude raie – on kaitsealal praegu kehtiva kaitsekorraga välistatud sihtkaitsevööndis ja piiranguvööndisse jäävate väärtuslike vanade loodusmetsade osas tehakse kavaga ettepanek arvata need sihtkaitsevööndisse. Seega tagatakse musträni kaitse tulevikus metsakoosluse kaitsega ja eraldi kaitseala kaitse-eesmärgiks ei ole musträhni vaja seada.

Kuna hoiuala ei ole musträhni esinduslik pesitsusala, tegemist on III kaitsekategooria ohuvälise linnuliigiga, arvukus on meil pigem suurenenud kui vähenenud, siis tehakse kavaga ettepanek arvata musträhn hoiuala kaitse-eesmärkidest välja.

2.1.2 SELGROOTUD, KAHEPAIKSED, ROOMAJAD JA IMETAJAD

Teisi selgroogseid loomi peale lindude kaitse-eesmärkideks seatud pole. Keskkonnaregistris on kirjas rabakonna (*Rana arvalis*) sigimispaik Liisagu järves (KLO9110424). Võib arvata, et meie tavalisemaid III kaitsekategooria kahepaikseid elab kaitse- ja hoiualal mujalgi, sest niiskeid ja märgi niidu- ja metsakooslusi ning paljunemiseks sobilikke järvi leidub siin rohkesti.

Kahepaiksete sigimis- ja talvitumiskohti, nende sobivust ja võimalikke ohutegureid pole kaitse- ja hoiualal põhjalikumalt uuritud.

Roomajatest on keskkonnaregistris kaitseala piirest kirjas hariliku nastiku (*Natrix natrix*) leiukoht KLO9117639 Merise, Rahtla ja Vanakubja maadel levinud sookooslustes. Ka nastik on III kaitsekategoorias ning võib arvata, et kaitse- ja hoiuala piires on leiukohti tegelikult rohkem, kui teada.

Selgrootutest on keskkonnaregistris kaitseala piirest kirjas kirjukaani (*Hirudo medicinalis*) leiukoht KLO9200795 Kooru järves, kus 2003. aastal leiti üks isend. Kirjukaani on sealt leitud ka edaspidistel aastatel ja elupaik on esinduslik (Tõnu Talvi, suul. info). Kirjukaan on II kaitsekategoorias. Eestis on kirjukaani teadaolev levik võrdlemisi piiratud, liiki leidub üksikutes veekogudes Hiiu- ja Saaremaal, Nõva maastikukaitsealal ning Karula rahvuspargis. Elupaikadeks sobivad kirjukaanile vooluta veekogud, harilikult soojaveelised ja madalad väikejärved, kus on rikkalik kalastik ja amfiibide fauna.

Keskkonnaregistri andmetel on II kaitsekategooria imetajatest kaitsealalt teada tiigilendlase (*Myotis dasycneme*) toitumisala (KLO9115923), veelendlase (*Myotis daubentonii*) toitumisala (KLO9115922), tõmmu- või habelendlase (*Myotis brandtii/mystacinus*) toitumisala (KLO9115908) ja põhja-nahkhiire (*Eptesicus nilssonii*) üksikud isendid (KLO9115909, KLO9115910, KLO9115911). Neist tiigilendlane kuulub loodusdirektiivi II ja IV lissasse, veelendlane, tõmmu- ja habelendlane ning põhja-nahkhiir IV lissasse.

Teadaolevatel andmetel pole II ja III kaitsekategooria kahepaikseid ja imetajaid kaitse- ja hoiualal niivõrd suurte ning üle-eestiliselt või Saaremaa piires silmapaistvalt väärtuslike populatsioonidega esindatud, et neid kaitse-eesmärkideks lisada. Nende liikide kaitse on tagatud elupaiga kaitsega. Võimalik, et edasiste inventuuride ja uuringutega selgub eeskätt nahkhiireliikide või kirjukaani populatsioonide looduskaitseoline olulisus alal ning seejärel saab kava kas vahehindamisel või uue kava koostamisel vastavalt täiendada.

2.1.3 TAIMED

Kaitseala eesmärkidena pole taimeliikide kaitset liigiti seni välja toodud – kaitseala moodustamisel on küll eesmärgina märgitud kaitsealuseid liike, neid täpsemalt nimetamata. Hoiuala moodustamise määruuses on nimetatud kaitse-eesmärkidena kaht taimeliiki – loodusdirektiivi II lisa liigid kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) ja soohiilakas (*Liparis loeselii*), mis on ühtlasi ka Koorunõmme loodusala eesmärgid. II kaitsekategooria taimeliike on kaitse- ja hoiualalt kokku leitud 15 (tabel 6) ning neist tuleb kaitse-eesmärkideks kindlasti lisada punane- ja valge tolmphea (*Cephalanthera rubra*, *C. longifolia*), mägi-naistepuna (*Hypericum montanum*), must seahernes (*Lathyrus niger*) ja mustjas sepsikas (*Schoenus nigricans*).

Tabel 6. Kaitsealused ja/või kaitse-eesmärgiks olevad taimeliigid Koorunõmme LKA-l ja HA-l.

Liik		Kat	LKA KE	HA KE	LoA KE	LoD II	EPN kat
Eesti k	Ladina k						
Harilik luuderohi	<i>Hedera helix</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohustatud
Harilik muguljuur	<i>Herminium monorchis</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohulähedane
Jumalakäpp	<i>Orchis mascula</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohulähedane
Kaunis kuldking	<i>Cypripedium calceolus</i>	II	Ei	Jah	Jah	Jah	Ohulähedane
Kärbesõis	<i>Ophrys insectifera</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohulähedane
Must seahernes	<i>Lathyrus niger</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohualdis
Mustjas sepsikas	<i>Schoenus nigricans</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohualdis
Mägi-naistepuna	<i>Hypericum montanum</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohualdis
Oja-haneputk	<i>Berula erecta</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohulähedane
Pruun raunjalg	<i>Asplenium trichomanes</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohualdis
Rand-soodahein	<i>Suaeda maritima</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohulähedane
Punane tolmpes	<i>Cephalanthera rubra</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohualdis
Russowi sõrmkäpp	<i>Dactylorhiza russowii</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohualdis
Soohiilakas	<i>Liparis loeselii</i>	II	Ei	Jah	Jah	Jah	
Valge tolmpes	<i>Cephalanthera longifolia</i>	II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohulähedane
Harilik porss	<i>Myrica gale</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohulähedane
Harilik käoraamat	<i>Gymnadenia conopsea</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline
Kahelehine käokeel	<i>Platanthera bifolia</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline
Kahkjaspunane sõrmkäpp	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline
Laialehine neuuvaip	<i>Epipactis helleborine</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline
Lääne-mõõkrohi	<i>Cladium mariscus</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohulähedane
Pruunikas pesajuur	<i>Neottia nidus-avis</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline
Rohekas käokeel	<i>Platanthera chlorantha</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline
Siberi võhumõök	<i>Iris sibirica</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohulähedane
Soo-neuuvaip	<i>Epipactis palustris</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline
Suur käöpõll	<i>Listera ovata</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline
Tumepunane neuuvaip	<i>Epipactis atrorubens</i>	III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ohuväline

Kaitse-eesmärke ei seata järgnevatele II kaitsekategooria taimedele.

Harilikul luuderohul (*Hedera helix*) on teada kaitsealal kaks leiukohta. Üks leiukoht asub Vanakubja küla maadel (KLO9308381) Maapere rauna sihtkaitsevööndis, kus 1968. aastal on Ülle Kukk kirja pannud 24 taime ja märkinud, et populatsioon on elujõuline. Hilisemad vaatlused sellest leukohast pärinevad 2016. aastast, kui Maarja Nõmm on registreerinud elupaigas luuderohu võsude hajusa levimise 0,12 ha suurusel alal. Kaitseala piiril toimunud lageraie tõttu on osa isendeid raietööde käigus kahjustada saanud. Teine leiukoht (KLO9337612) asub kaitsealal Rahtla küla maadel Kooru oja sihtkaitsevööndis, kus 2015. aastal on Maarja Nõmm elupaigas registreerinud luuderohu kahelt puult ja seisundit hinnanud väga heaks. Üldised ohutegurid on seotud metsade majandamise, kuivendamise ja isendite korjamisega. Kehtestatud

sihtkaitsevööndi režiim tagab eeldatavalt liigi elupaiga säilimise ja kaitseala kaitse-eesmärgiks lisamise ettepanekut ei tehta.

Harilikku muguljuurt (*Herminium monorchis*) on leitud hoiualalt Merise külast (KLO9325981). 2010. aastal on Raul Melsas näinud kahte taime, leiukoha seisundit on hinnatud keskmiseks. Muguljuur on Lääne-Saaremaal ja üldse Lääne-Eestis esindatud üsna arvukate populatsioonidega, mistõttu seni teadaoleva kahe isendi tõttu pole liiki mõtet hoiuala kaitse-eesmärkidesse lisada. Liigi kaitse on tagatud eeldatavalt isendi- ja elupaigakaitsega.

Jumalakäppa (*Orchis mascula*) on leitud kaitse- ja hoiualalt viiest kohast. 2010. aastal leidis Rein Nellis kaitseala Merise-Abula sihtkaitsevööndi leiukohast (KLO9321637) 15 taime ning leiukohtadest (KLO9321642) ja (KLO9321645) mõlemast ühe taime. 2015. aastal leidis Maarja Nõmm kaitseala Merise-Abula sihtkaitsevööndi leiukohast (KLO9337445) kolm taime ja hoiuala leiukohast (KLO9337443) ühe taime. Kuna liik on esindatud vähearvukalt ning liigi kaitse on tagatud eeldatavalt ka isendi- ja elupaigakaitsega, siis kaitse- ja hoiuala kaitse-eesmärgiks lisamise ettepanekut ei tehta.

Kärbesõit (*Ophrys insectifera*) on leitud hoiualalt kolmest kohast. Leiukohad KLO9324271 ja KLO9324280 on leidnud 2010. aastal Toomas Hirse ja Kadri Reimann (arvukus hindamata) ning KLO9326021 2010. aastal Raul Melsas (kaks taime). Seega, teadaolevad andmed on puudulikud või liik ongi esindatud vähearvukalt. Kuna liik on esindatud vähearvukalt ning liigi kaitse on tagatud eeldatavalt ka isendi- ja elupaigakaitsega, siis hoiuala kaitse-eesmärgiks lisamise ettepanekut ei tehta.

Oja-haneputke (*Berula erecta*) on leitud hoiualalt ühest kohast. Kasvukoha KLO9336558 on leidnud 2008. aastal Mari Reitalu. Kasvukoha pindala on 0,04 ha, isendite arvukus 1000 isendit. Kuna liik on esindatud väikesel pindalal ja liigi kaitse on tagatud eeldatavalt ka isendi- ja elupaigakaitsega, siis hoiuala kaitse-eesmärgiks lisamise ettepanekut ei tehta. Oja-haneputk on peamiselt Saare- ja Järvamaal esinev kaldaveetaim jõgede, kraavide kaldavees, eriti allikavees.

Pruun raunjalg (*Asplenium trichomanes*) on leitud kaitseala Merise-Abula sihtkaitsevööndist ühest leiukohast KLO9337782, kust 2016. aastal leidis Maarja Nõmm klibuvallilt üheksa puhmast. Kehtestatud sihtkaitsevööndi režiim tagab eeldatavalt liigi elupaiga säilimise ja kaitseala kaitse-eesmärgiks lisamise ettepanekut ei tehta.

Rand-soodaheina (*Sueada maritima*) on leitud hoiualalt Kugalepa ja Ninase küla piirilt ELFi inventuuride käigus 1997. aastal (Ülle Püttsepp, Lauri Lutsar, Eerik Leibak, leiukoht KLO9303537). Leiukohas ei ole liigi arvukust ega muid seda iseloomustavaid näitajaid teada ja hoiualale jääb leiukohast väga väike ala. Kuna liik on esindatud vähearvukalt ning liigi kaitse on tagatud eeldatavalt ka isendi- ja elupaigakaitsega, siis hoiuala kaitse-eesmärgiks lisamise ettepanekut ei tehta.

Russowi sõrmkäppa (*Dactylorhiza russowii*) on leitud kaitse- ja hoiualalt viiest kohast Merise, Rahtla ja Vanakubja külas. Kaitsealal on teada kaks leiukohta: KLO9325943 ja KLO9325949. Mõlemad on leidnud Raul Melsas 2010. aastal ning ohtruseks on märgitud vähearvukas. Hoiuala leiukohti on registris kolm: KLO9325945 ja KLO9325948 (Raul Melsas 2010) ning KLO9325946 (Raul Melsas ja Rein Nellis 2010). Kõik kolm on pindalalised leiukohad, mille kohta on märgitud „vähearvukas”. Tegemist on 2010. aasta ELFi soode inventuuri raames kirja

pandud leiukohtadega. Kuna liik on esindatud vähearvukalt ning liigi kaitse on tagatud eeldatavalt ka isendi- ja elupaigakaitsega, siis kaitse- või hoiuala kaitse-eesmärgiks lisamise ettepanekut ei tehta. Tegemist on kogu Eestis hajusalt esineva orhideega soistel niitudel ja allikasoodes.

III kaitsekategooria soontaimi on keskkonnaregistri andmetel teada 12 liiki (tabel 6).

Lääne-mõõkrohi (*Cladium mariscus*) on III kategooria kaitsealustest taimedest kaitsealal üks arvukamaid. Keskkonnaregistris on hoiu- ja kaitsealalt kokku kirjas 20 leiukohta, neist enamik registreeritud pindalaliselt ja isendirohked. Lääne-mõõkrohuga madalsood on esmatähtis elupaik (7210*), mida kaitse- ja hoiualal on kokku inventeeritud ligi 200 hektaril.

Kahkjaspunasel sõrmkäpal (*Dactylorhiza incarnata*) on hoiu- ja kaitseala piires teada kuus leiukohta. Võib arvata, et tegelik leiukohtade arv on kordades suurem, sest liik on Lääne- ja Põhja-Saaremaal üldiselt levinud.

Tumepunane neuuvaip (*Epipactis atrorubens*) on kaitse- ja hoiualal esindatud kaheksa leiukohaga. Kuivemates ja hõredamates metsades ja metsaservadel ning rannikul on liik Saaremaal küllaltki levinud.

Laialehine neuuvaip (*Epipactis helleborine*) on leitud kaitsealalt 1994. aastal ühes kohas (registreeritud polügoonina, täpsemate arvukuse andmeteta; leidnud Anneli Palo). Võib arvata, et laialehine neuuvaip kui üks tavalisemaid Eesti käpalisi on kaitsealal märksa laialdasemalt levinud.

Soo-neuuvaip (*Epipactis palustris*) on teada kaitse- ja hoiualalt kümne leiukohaga. Arvestades sobivate kasvukohtade rohkust (mitmesugused madalsood, soostunud niidud, hõredad soostunud metsad) kaitse- ja hoiualal, võib tema tegelik levik olla laialdasem, kui seni teada.

Harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*) on keskkonnaregistris teada kaitse- ja hoiualalt kokku 16 leiukohaga, millest suurem osa on pindalalised. Harilik käoraamat on Saaremaa lubjarikastel rohumaadel ja madalsoodes üks tavalisemaid käpalisi.

Siberi võhumõõka (*Iris sibirica*) on leitud kaitsealalt 1993 (ELFi andmebaas, Herdis Fridolin, KLO9302377) Kooru järve ja mere vahelisest madalsoost. Paraku pole lisatud arvukuse andmeid. Siberi võhumõõk on Saaremaal küllaltki levinud sootaim.

Suur käöpõll (*Listera ovata*) on teada kolme leiukohaga kaitsealalt. Arvestades liigi levikusagedust Lääne-Eestis, võib leiukohti olla nii kaitse- kui ka hoiualal märksa rohkem.

Harilik porss (*Myrica gale*) on levikult küllaltki sarnane lääne-mõõkrohule – keskkonnaregistris on kaitse- ja hoiualalt 11 leiukohta, neist suurem osa pindalalised ja ulatuslikud. Saaremaa madalsoodes on porss üks tavalisemaid kaitsealuseid liike.

Pruunika pesajuure (*Neottia nidus-avis*) 12 leiukohta kaitse- ja hoiualalt on samuti pigem alahinnatud. Tavaliselt kasvab pesajuur väheste eksemplaridena hajusalt vanades leht- ja segametsades. Arvestades sobivate elupaikade rohkust, võib pesajuure leiukohti olla kaitse- ja hoiualal rohkem kui seni teada.

Kahelehine käoheel (*Platanthera bifolia*) on kaitse- ja hoiualalt leitud keskkonnaregistri andmetel kuuest kohast. Tegemist on Lääne-Eestis ühe tavalisema käpalisega.

Rohekas käoheel (*Platanthera chlorantha*) on keskkonnaregistri andmetel leitud vaid kaitsealalt 1994. aastal (ELFi andmebaas, Anneli Palo ja Margus Ots, KLO9303177). Kindlasti on liik kaitse- ja hoiualal laiemalt levinud, kui registri andmetel teada.

Kindlasti kasvab piirkonnas III kaitsekategooria liike teisigi. Kõikidel III kaitsekategooria liikidel on kaitseala piires enamasti suured ja elujõulised populatsioonid, mille kaitse on eeldatavalt tagatud elupaiga kaitsega. Pealegi on mitmete liikide põhilised elupaigad loodusdirektiivi I lisa järgi esmatähtsad. Nimetatud liigid on kõik Saaremaal tavalised ning eraldi neid kaitse-eesmärgina pole põhjust välja tuua.

2.1.3.1. Kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*)

II kat; LoD II, IV; LKA KE – ei, HA KE – jah; LoA – jah

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on kaunis kuldking hinnatud kui ohulähedane. Levinud kõigis Eesti maakondades, 2016. aasta seisuga oli keskkonnaregistrisse kantud 1120 kirjet. Lubjalembese liigina paikneb suurem hulk kuldkinga leiukohti Põhja- ja Lääne-Eestis, kõige enam Saaremaal, Harju- ja Raplamaal, ulatuslik on levik ka Järva, Lääne, Lääne-Viru ja Jõgeva maakonnas. Kuldkinga peamised elupaigad on Eestis salu-, loo- ja laanemetsad või neist pikaajalise inimtegevuse tulemusena kujundatud puisniidud, harvem soo- ja kõdusoometsad. Peamised ohutegurid on kasvukohtade muutused ja hävimine metsade lageraiete, kuivendus- ja ehitustegevuse tagajärjel, kas otseselt kasvukohtades või nende naabruses. Kuldkinga arvukus Eestis on eriliste suundumusteta – inventuuril ei leitud taimi küll ligi veerandist varem teada olevatest leiukohtadest, ent lisandunud on ka uusi, varem teadmata leiukohti (Kull, Sarv 2013). Saaremaal ja eriti Muhus on kuldkingal teada ligi sada leiukohta, neist osa tuhandete taimedega ja küllaltki suurel pindalal.

Keskkonnaregistris on kaitse- ja hoiualalt kirjas viis leiukohta: hoiualal KLO9317599 (2008 Raul Melsas, 100 taime, seisund hea, pindala 0,6 ha, 2012. aasta PKÜ välitöödel leiti samas piirkonnas sadu taimi, leiukoht on ilmselt suurem kui praegu registris); kaitseala Maapere rauna skv KLO9312514 (2002 Mari Reitalu, arvukuse hinnanguta, kinnikasvav puisniit), KLO9312235 (2002 Mari Reitalu, 3 puhmikut, 35 vart, sh 20 generatiivset, 100 m², seisund hea); Merise-Abula skv KLO9317606 (2015 Maarja Nõmm, 30 võsu, pindala 0,1 ha, seisund hea); Kuussaare pv KLO9305690 (2007 Gilleke Kopamees, 20 taime, sh 120 generatiivset ja 80 generatiivset). Kuna üldiselt on kauni kuldkinga seisund kaitse- ja hoiualal hea, siis metsanduslikke hooldustöid (alusmetsa harvendamist, puistu kujundusraiet) leiukohtades kavaga ei planeerita.

Kuldkinga tegevuskava (Kauni kuldkinga... 2015) loetletud ohuteguritest tulevad Koorunõmmel eeskätt esile võimalik metsaraie piiranguvõõndi leiukohas, mis ei arvesta kuldkinga soodsa seisundi tagamisega. Hoiuala leiukoht on vanas loodusmetsas, mis on hoiuala kaitse-eesmärk ning seega peaks kuldkinga soodne seisund tagatud olema.

Teadmised kuldkinga leiukohtade olukorrast hoiu- ja kaitseala piires võiksid olla paremad ja vajalik on ka võimalike uute leiukohtade inventeerimine. Liik tuleb seada kaitseala kaitse-

eesmärgiks, sest sobivaid ja esinduslikke elupaiku alal leidub. Kavaga tehakse ettepanek arvata kaitseala piiranguvööndisse jääv leiukoht sihtkaitsevööndisse.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kuldkinga leiukohti on kaitse- ja hoiualal kokku vähemalt 5 pindalaga 1 ha.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kuldkinga leiukohti on kaitse- ja hoiualal kokku vähemalt 5 pindalaga 1 ha.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Liigi elupaikade kahjustamine piiranguvööndis metsaraietega ebapiisava kaitserižiimi tõttu.

Meede: kauni kuldkinga piiranguvööndisse jääva leiukoha arvamine sihtkaitsevööndisse.

– Puudulikud levikuandmed, mis ei võimalda kavandada täpsemaid tegevusi liigi elupaikade kaitseks (nt valgustingimuste parandamine).

Meede: leiukohtade inventuur ja vajadusel täpsemate tegevuste kavandamine liigi kaitseks.

2.1.3.2. Soohiilakas (*Liparis loeselii*)

II kat; LoD II, IV; LKA KE – ei, HA KE – jah; LoA – jah

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on soohiilakas hinnatud kui ohualdis. Soohiilakas on Eestis levinud peamiselt lääneosa allikalistes soodes, madalsoode hõreda taimestikuga aladel, ka liivastel rannaaladel (Tali 2003). Soohiilaka populatsioonid on tavaliselt hõredad ja vähearvukad, liik on suhteliselt liikuv. Arvukus on aastati väga kõikuv, sõltub ilmastikust ning taimed võivad olla ka puhkefaasis, mistõttu objektiivsete tulemuste saamiseks tuleb leiukohti kontrollida mitmel järjestikusel aastal (Tali 2013). Soohiilakas õitseb juunis ja juulis, ent ka kupardegaga taimed on hästi silmapaistvad, kuna need on kollakasrohelistes ja taimed kasvavad enamasti madala ja hõreda rohustuga aladel.

Hoiualal on teada kaks soohiilaka leiukohta. Leiukohta KLO9301049 on 2002. ja 2008. aastal Mari Reitalu seiranud ja mõlemal korral on seal olnud neli isendit. KLO9325982 on pindalaline leiukoht, kus isendite arvu pole 2010. aastal märgitud, hinnanguliselt on vähearvukas (Raul Melsas) ja 2013. aastal on märgitud 15 taime (Kadri Tali). Võimalikke sobilikke kasvukohti on kaitse- ja hoiualal rohkem.

Soohiilaka populatsioonid on sageli lühiealised, sõltuvad eelkõige kuivendamisest või leiukohtade kinnikasvamisest (Tali 2003). Soodsa seisundi tagamiseks aktiivseid tegevusi ei ole vaja planeerida, sest selle tagab elupaiga kaitse. Eelkõige on oluline veerežiimi muutuste vältimine.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Soohiilaka leiukohti on hoiualal kokku vähemalt 2 ja õitsevaid taimi vähemalt 10.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Soohiilaka leiukohti on hoiualal kokku vähemalt 2 ja õitsevaid taimi vähemalt 10.

2.1.3.3 Punane tolmphea (*Cephalanthera rubra*) ja valge tolmphea (*Cephalanthera longifolia*)

II kat; LoD ei; LKA KE – ei, HA KE – ei; LoA – ei;

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on punane tolmphea hinnatud kui ohualdis ja valge tolmphea ohulähedane. Punast ja valget tolmphead on põhjust käsitleda koos sarnaste elupaiganõudluste tõttu, mille tulemusena võivad mõlemad liigid kasvada ka kõrvuti ja läbisegi. Pealegi on vegetatiivsed või äraõitsenud tolmphead sageli eristamatud. Tuleb muidugi arvestada, et orhideede arvukushinnangud sõltuvad väga palju aastast – taimedel on aeg-ajalt aastaseid puhkefaase, kui nad maapinnale võsu ei kasvata, mistõttu õigete tulemuste saamiseks tuleb liike inventeerida mitmel järjestikusel aastal.

Punane ja valge tolmphea kasvavad karbonaatsel kuival mullal ning eelistavad poolvarju. Sobivad hõredamad loo- või sürjametsad, metsaservad, puisniidud jt. Punane tolmphea on valgusnõudlikum kui valge tolmphea, kes võib kasvada ka üsna hämaras metsas. Valge tolmphea õitseb mai teises pooles ja juunis, punane tolmphea juuni lõpus ja juulis.

Punase tolmphea suuremad populatsioonid asuvad Eesti lääneosas ja hajusalt mandriosas, peamiselt Pandivere piirkonnas. Eesti suurimad punase tolmphea populatsioonid asuvad Saaremaal Koorunõmmel ja Tagamõisas, kus taimede arvukust on hinnatud üle 10 000 isendi (Hirse 2011, Kull jt. 2012). Punast tolmphead võib pidada Koorunõmme hoiu- ja kaitseala kõige olulisemaks kaitstavaks taimeliigiks.

Punase tolmphea leiukohad kaitsealal: KLO9324220 Rahtla tee (viimane vaatlus 2010 Rainar Kurbel, 111 isendit, jääb suures osas kaitsealast välja), KLO9324229 Abula (viimane vaatlus 2010 Rainar Kurbel, 140 isendit, KLO9324215 Rahtla (viimane vaatlus 2010 Rainar Kurbel, 198 isendit).

Punase tolmphea leiukohad hoiualal: KLO9324285 Lõuna-Jaha (viimane vaatlus 2002 Mari Reitalu, 700 isendit), KLO9324278 Jaha (2010 Toomas Hirse ja Kadri Reimann, 2500 isendit, sellest leiukohast on hoiuala piires pindalaliselt veidi üle poole), KLO9324270 Jahametsa (2010 Toomas Hirse ja Kadri Reimann, 2000 isendit, ohutegurid: jäätmete ladestamine, puuliikide osakaalu muutmine metsades; suurem osa leiukohast jääb hoiualast välja).

Valge tolmphea on Eestis levinud vaid läänesaartel ning eeskätt Saaremaal. Mandril on ainuke teadaolev leiukoht Virtsu ümbruses, peamiselt Laelatu puisniidul (Kukk, Kull 2005).

Valge tolmepea leiukohad hoiualal: KLO9317600 (2008 Raul Meltsas, 100 isendit), KLO9324272 (2010 Toomas Hirse ja Kadri Reimann, ohtruse arvukust pole antud, enamik leiukohast jääb hoiualast välja), KLO9324279 (2010 Toomas Hirse ja Kadri Reimann, ohtruse arvukust pole antud, hoiuala piires veidi üle poole leiukohast).

Valge tolmepea leiukohad kaitsealal: KLO9312515 ja KLO9312236 (2002 Mari Reitalu, arvukuse andmeteta, ilmselt vähearvukas, kinnikasvaval puisniidul koos kuldkingaga).

Mõlema tolmepea ohuteguriteks peetakse eelkõige poollooduslike koosluste ebapiisavat või liigintensiivset majandamist, ehitust, turismi- ja rekreatsiooniarendust, teedehitust, tallamist ja korjamist (ümberistutamist). Inventeerimisandmetes rõhutatakse korduvalt okaspuude liiga tihedat järelkasvu ja valgustingimuste halvenemist (vt ka Hirse 2011). Teadmised tolmepeade leiukohtade olukorrast hoiu- ja kaitseala piires võiksid olla paremad ja vajalik on ka võimalike uute leiukohtade inventeerimine. Lisaks on osaliselt vaja parandada valgustingimusi. Punane ja valge tolmepea tuleb seada hoiu- ja kaitseala kaitse-eesmärgiks, sest alal leidub sobivaid ja esinduslikke elupaiku.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Punasel tolmepeal on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 6 leiukohta kogupindalaga 35 ha ning valgel tolmepeal on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 5 leiukohta kogupindalaga 11 ha.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Punasel tolmepeal on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 6 leiukohta kogupindalaga 35 ha ning valgel tolmepeal on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 5 leiukohta kogupindalaga 11 ha.

- Mõjutegurid ja meetmed

– *Valgustingimuste halvenemine.*

Meede: metsanduslikud hooldustööd - alusmetsa harvendamine, puistu kujundusraie leiukohtades, kus metsa looduslikus seisundis säilitamine pole kaitse-eesmärk.

– *Puudulikum levikuandmed, mis ei võimalda kavandada täpsemaid tegevusi liigi elupaikade kaitseks (nt valgustingimuste parandamine).*

Meede: leiukohtade inventuur ja vajadusel täpsemate tegevuste kavandamine liigi kaitseks.

2.1.3.4. Mägi-naistepuna (*Hypericum montanum*)

II kat; LoD ei; LKA KE – ei HA KE – ei; LoA – ei;

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on mägi-naistepuna hinnatud kui ohualdis. Mägi-naistepuna on lubja- ja valguslembene metsataim, kes kasvab hõredates metsades, raiesmikel ja põõsastikes. Õitseb juulis ja augustis, taimed on äratuntavad ka enne ja pärast õitsemist. Eriti iseloomulikud on tupplehtede serva näärmelised ripsmed.

Leiukohad Eestis on Lääne-Saaremaal Lääne-Saare, Kihelkonna ja Mustjala vallas, taimede levikuatlase andmetel leitud seitsmes atlaseruudus. Koorunõmme leiukohad on idapoolseimad Eestis. Liik on Eestis areaali kirdepiiril (Kukk, Kull 2005). 2016. aasta seisuga oli keskkonnaregistrisse kantud 28 leiukohta (registriobjekti).

Teadu on liik kahest leiukohast: kaitsealalt (KLO9319488, 2008 Mari Reitalu, 0,2 ha ohtruse hinnanguta) ning hoiualalt (KLO9301044, 2002 Mari Reitalu, 0,07 ha 30 ja 2007 57 isendit, piki metsasihti, ohuteguriks peetakse metsamajanduslikku tegevust). Hoiuala piiril metsasihil olevast leiukoht jääb üle poole hoiualast välja ja kuna majandatud erametsa arvelt hoiuala laiendamine ei ole põhjendatud, siis kaitse-eesmärgi seadmisel seda leiukohta ei arvestata ja kaitse peab tagama isendikaitse. Tuginedes Viidumäe looduskaitseala kogemustele, on üks olulisi ohutegureid kasvukoha valgustingimuste halvenemine puistu ja põõsarinde tihenemise tõttu. Teadmised mägi-naistepuna leiukohtade olukorrast kaitseala piires võiksid olla paremad ja vajalik on ka võimalike uute leiukohtade inventeerimine. Mägi-naistepuna tuleb seada kaitseala kaitse-eesmärgiks, sest sobivaid ja esinduslikke elupaiku alal leidub.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Mägi-naistepuna leiukohti on kaitsealal vähemalt 1 pindalaga 0,2 ha.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Mägi-naistepuna leiukohti on kaitsealal vähemalt 1 pindalaga 0,2 ha.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Puudulikud levikuandmed, mis ei võimalda kavandada täpsemaid tegevusi liigi elupaikade kaitseks (nt valgustingimuste parandamine).

Meede: leiukohtade inventuur ja vajadusel täpsemate tegevuste kavandamine liigi kaitseks.

2.1.3.5. Must seahernes (*Lathyrus niger*)

II kat; LoD ei; LKA KE – ei HA KE – ei; LoA – ei;

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on must seahernes hinnatud kui ohualdis. Must seahernes on Eestis levinud vaid Saaremaal, peamiselt lääne- ja keskosas. Kasvab kuivades leht- ja segametsades, puisniitudel, nõlvadel. Taimede levikuatlases on 13 atlaseruudust leitud pärast 1971. aastast ning kolmest enne 1970. aastat (Kukk, Kull 2005). Must seahernes on hästi ära

tuntav õiteta ja õitega olekus, taimed õitsevad juunist augustini. Kuivades tõmbuvad taimed mustaks, sellest on liik ka liigiepiteedi *must* saanud.

Kaitsealalt on keskkonnaregistrisse kantud neli leiukohta: KLO9301045 (punktleiukoht, 2002 Mari Reitalu: koos kõrvalpopulatsiooniga 22 isendit, vitaalsus normaalne); KLO9312237 (punktleiukoht, 2002 Mari Reitalu, arvukuse andmeteta); KLO9301046 (0,2 ha, riivab servaga hoiuala, 2002 Mari Reitalu: koos kõrvalpopulatsiooniga 22 isendit, vitaalsus normaalne; 2008 Mari Reitalu: 60 isendit. Populatsiooni idaosas, kastikuloo kasvukohatüübis, on pärast vahepeal toimunud raiet valgustingimused paranenud ja hoolimata raiega kaasnenud risust ning pinnase lõhkumisest on just siin isendite arv märgatavalt tõusnud ning KLO9312513 (punktleiukoht, 2002 Mari Reitalu: 500 isendit, 300 m², seisund hea). Võib kokkuvõtvalt hinnata, et nelja leiukoha pindala võiks olla kokku 1 ha ning isendeid ligi 500. Tavaliseks ohuteguriks on kasvukoha valgustingimuste halvenemine puistu ja põõsarinde tihenemise tõttu. Kuna üldiselt on must seaherne seisund kaitsealal hea, siis metsanduslikke hooldustöid (alusmetsa harvendamist, puistu kujundusraiet) leiukohtades kavaga ei planeerita. Teadmised must seaherne leiukohtade olukorrast kaitseala piires võiksid olla paremad ja vajalik on ka võimalike uute leiukohtade inventeerimine. Liik tuleb seada kaitseala kaitse-eesmärgiks, sest sobivaid ja esinduslikke elupaiku alal leidub.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Mustal seahernel on kaitseala piires vähemalt 4 leiukohta kogupindalaga 1 ha ja vähemalt 500 isendiga.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Mustal seahernel on kaitseala piires vähemalt 4 leiukohta kogupindalaga 1 ha ja vähemalt 500 isendiga.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Puudulikud levikuandmed, mis ei võimalda kavandada täpsemaid tegevusi liigi elupaikade kaitseks (nt valgustingimuste parandamine).

Meede: leiukohtade inventuur ja vajadusel täpsemate tegevuste kavandamine liigi kaitseks.

2.1.3.6. Mustjas sepsikas (*Schoenus nigricans*)

II kat; LoD ei; LKA KE – ei HA KE – ei; LoA – ei;

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus on mustjas sepsikas hinnatud kui ohualdis. Väikesete mätastena või tihemurusalt kasvav rohttaim, kes on Eestis levinud Saaremaa ja Hiiumaa

lääneosas lubjarikastes soodes, järve- ja ojakallastel ning mererannikul. Taim õitseb juunis-juulis ja on eriti hästi määratav viljuvas olekus kuni sügiskülmadeni.

Enne 1920. aastat on mustjat sepsikat leitud ka Pärnu ümbrusest. Perioodist 1921–1970 on andmeid Saaremaalt ja Abruvalt neljast atlaseruudust, kust hiljem pole avastatud. Saaremaal on 1971–2005 leitud seitsmest atlaseruudust (Kukk, Kull 2005). Arvukus on pigem langenud. Lisaks puhtale liigile on Saare- ja Hiiumaal üsna levinud mustja ja pruuni sepsika hübriid (*Schoenus* ×*scheuchzeri*), kes levib ilmselt vanemliikidest sõltumatult. Tema leide on ka Ida-Hiiumaalt ja Ida-Saaremaalt.

Kaitsealal on teada viis leiukohta: KLO9309210 (10,4 ha, 2010 Oliver Parrest, tuhandeid taimi); KLO9326024 (48,1 ha, 2010 Rein Nellis, vähearvukas); KLO9326025 (0,75 ha, 2010 Raul Melsas, vähearvukas); KLO9326026 (0,3 ha, 2010 Raul Melsas, vähearvukas); KLO9326032 (34,4 ha, 2010 Rein Nellis, vähearvukas). Hoiualalt on leitud kahest kohast: KLO9326022 (0,6 ha, 2010 Raul Melsas, ohtralt) ja KLO9326023 (3,5 ha, 2010 Raul Melsas, vähearvukas).

Mustja sepsika ohutegurid on veerežiimi muutused ja kasvukohtade kuivendamine (tagajärjeks kasvukohtade kinnikasvamine), mis peaks olema kaitse- ja hoiuala kaitsekorruga välistatud. Soodsa seisundi tagamiseks aktiivseid tegevusi ei ole vaja planeerida, sest selle tagab elupaiga kaitse. Eelkõige on oluline veerežiimi muutuste vältimine. Liik tuleb seada hoiu- ja kaitseala kaitse-eesmärgiks, sest sobivaid ja esinduslikke elupaiku alal leidub.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Mustjal sepsikal on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 7 leiukohta kogupindalaga 90 ha.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Mustjal sepsikal on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 7 leiukohta kogupindalaga 90 ha.

2.1.4. SEENED JA SAMBLIKUD

Kaitseala Maapere rauna sihtkaitsevööndist on keskkonnaregistris kirjas III kaitsekategooria liigi hariliku kopsusambliku (*Lobaria pulmonaria*) leiukoht polügoonina (KLO9700262, leidnud Rein Nellis 2008. aastal ja 2016. aastal tehtud kordusvaatlus, Maarja Nõmm), kus teda kasvas mõlemal korral ohtralt või väga ohtralt. Eraldi kaitse-eesmärgina pole mõtet seda liiki kaitse-eeskirjas välja tuua, piisab elupaiga kaitsest.

Kindlasti on aga vajalikud seente ja lihheniseerunud seente ehk samblike inventuurid. Põhimõtteliselt on ohustatud ja kaitstavatele seente ja samblikeliikidele sobilikke elupaiku kaitse- ja hoiualal piisavalt. Võiks arvata, et elupaikade olemasolu tagab liikidele piisava kaitse, ent tegelikku liigilist koosseisu teadmata ei saa kavandada piisavalt täpselt kaitsekorralduslikke tegevusi.

2.2. KOOSLUSED

Kooslustest on kaitseala kaitse-eeskirjas märgitud eesmärkideks märgalade, järvede, loo- ja laialeheliste metsade, pankade, rannavallide kaitse. Neile vastavad alal inventeeritud loodusdirektiivi elupaigatüüpidest üheaastase taimestuga esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusemetsad (9010*) ja vanad laialehised metsad (9020*).

Hoiuala kaitse-eesmärk on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide – üheaastase taimestuga esmaste rannavallide (1210), püsitaimestuga kivirandade (1220), rannaniitude (1630*), metsastunud luidete (2180), vähe- kuni kesktoiteliste kalgiveeliste järvede (3140), kadastike (5130), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), loodude (6280*), allikate ja allikasood (7160), lääne-mõõkrohuga lubjarikaste madalsoode (7210*), liigirikaste madalsoode (7230), vanade loodusemetsade (9010*), oosidel ja moreeenikuhjatistel kasvavate okasmetsade (9060) kaitse.

Loodusala eesmärkideks on loodusdirektiivi I lisa kaitstavad elupaigatüübid esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), rannaniidud (1630*), metsastunud luided (2180), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), lood (alvarid –6280*), puisniidud (6530*), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusemetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), okasmetsad oosidel ja moreeenikuhjatistel (sürjametsad – 9060) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*).

Viimastes inventuurides (ELFi märgalad 2010–2011, PKÜ metsaelupaikade inventuur hoiuala piires 2012, PKÜ poollooduslike koosluste inventuur 2012 ja 2015, ESTMAR rannikulähedased

karid, laugmadalikud ja leetseljakud 2011 ning OÜ Metsaruum kaitseala loodusdirektiivi elupaigatüübid 2015) on määratletud veel mitmeid teisi elupaiku, mida pole senini kaitse-eesmärkideks seatud (tabel 7). Neist mõned elupaigad on aga väikeste laikudena põhilise elupaigatüübi sees, mõnede pindala või esinduslikkus on tagasihoidlik (näiteks liivased ja mudased pagurannad 1140, sinihelmikakooslused 6410) ja neid pole mõtet kaitse-eesmärgiks seada.

Lisaks elupaigatüüpidele määrati viimastes inventuurides ka mitmeid 0-elupaiku. Sellised olid liiga noored ja istutatud männikud, endised põllud, õued ja teed.

Elupaikade pindalad on allpool toodud eraldi inventuuride kaupa. Kaitseala puhul lähtuti eelkõige OÜ Metsaruumi viimasest inventuurist ja hoiuala puhul lähtuti eelkõige PKÜ viimastest inventuuridest. Soode inventuuridest kasutati eelkõige OÜ Metsaruumi ja ELFi andmestikku, kuid hoiuala osas tuli kasutada ka 2000. aastate alguse andmestikku.

Tabel 7. Koorunõmme LKA ja HA inventeeritud Natura elupaigatüübid.

Elupaigatüüp	OÜ Metsaruum elupaigatüüpide inventuur 2015 (ha)	PKÜ metsaelupaigatüüpide inventuur 2012 (ha)	PKÜ poollooduslike koosluste inventuur 2012 ja 2015 (ha)	ELFi märgalade inventuur 2010-2011 (ha)	ESTMAR mere-elupaikade inventuur 2011	Natura elupaigatüüpide inventuur 2002 (ha)	LKA ja HA kokku	Katvus ¹ (ha)	LKA KE	HA KE	LoA KE	Esinduslikkus ²
Veealused liivamadalad (1110)					6		6		Ei	Ei	Ei	
Liivased ja mudased pagurannad (1140)					2		2		Ei	Ei	Ei	
Karid (1170)					7200		7200		Ei	Ei	Ei	
Esmased rannavallid (1210)						6,7	6,7	12,5	Jah	Jah	Jah	A
Püsitaimestuga kivirannad (1220)	21,3						21,3	18,5	Jah	Jah	Jah	A
Merele avatud pankrannad (1230)								0,7	Jah	Ei	Jah	A
Rannaniidud (1630*)	1,7					7,1	8,8	15,6	Ei	Jah	Jah	B
Vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140)	0,2					112,5	112,7	114	Jah	Jah	Jah	B
Kadastikud (5130)								4,6	Ei	Jah	Jah	A
Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)			25				25	13	Ei	Jah	Jah	A
Lood (6280*)	35		5			2,1	42,1	9	Ei	Jah	Jah	B
Sinihelmikakooslused (6410)				4,2			4,2					D*

¹ Vastavalt loodusala standardsele andmevormile.

² Vastavalt loodusala standardsele andmevormile, v.a tärniga (*) tähistatud. Loodusliku elupaigatüübi esinduslikkuse aste antud alal. A: väga esinduslik, B: esinduslik, C: arvestatav esinduslikkus, D: väheesinduslik.

Elupaigatüüp	OÜ Metsaruum elupaigatüüpide inventuur 2015 (ha)	PKÜ metsaelupaiga-tüüpide inventuur 2012 (ha)	PKÜ poollooduslike koosluste inventuur 2012 ja 2015 (ha)	ELFi märgalade inventuur 2010-2011 (ha)	ESTMAR mere-elupaikade inventuur 2011	Natura elupaigatüüpide inventuur 2002 (ha)	LKA ja HA kokku	Katvus¹ (ha)	LKA KE	HA KE	LoA KE	Esinduslikkus²
Puisniidud (6530*)	7,8		2,9				10,7	58	Ei	Ei	Jah	C
Allikad ja allikasood (7160)				2,4			2,4	4,3	Jah	Jah	Jah	A
Lubjarikkad madalsood läänemõõkrohuga (7210*)	78			104		10	192	170	Jah	Jah	Jah	A
Liigirikkad madalsood (7230)	4,5			25,5		9,4	39,4	53	Jah	Jah	Jah	B
Vanad loodumetsad (9010*)	610,3	147,2					757,5	979	Jah	Jah	Jah	B
Vanad laialehised metsad (9020*)	26,6	14,8					41,4	18	Jah	Ei	Jah	A
Okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (9060)		8,8					8,8	7,5	Ei	Jah	Jah	B
Soostuvad ja soolehtmetsad (9080*)	23,5	4,1					27,6	28,9	Ei	Ei	Jah	B

2.2.1. RANNIKUELUPAIGAD

2.2.1.1. Veealused liivamadalad (1110) ja karid (1170)

LoD I; LKA KE – ei, HA KE – ei; LoA – ei

Hoiuala ulatuslikud merealad on inventeeritud hiljuti ESTMAR projekti raames. Määratletud on küllaltki suured karid ja mõned väiksemad liivamadalad. Kuivõrd elupaigad paiknevad kõrvuti ja nende olukord ja mõjutegurid on sarnased, siis on põhjendatud nende käsitlemine koos. Karide pindala hoiuala piires ja hoiuala läheduses on 10 800 ha, millest hoiuala piiresse jääb 7200 ha. Liivamadalate pindala on 6 ha.

Mereala on hoiuala oluline osa. Kuna esinduslikke elupaiku alal leidub, siis tuleb veealused liivamadalad ja karid lisada loodus- ja hoiuala kaitse-eesmärgiks. Vajalik on välja töötada merepõhja elupaikade inventeerimise meetodika, mis võimaldaks saadud infot integreerida EELIS-ga sarnaselt maismaa elupaikadega. Merepõhja elupaikade (karid, liivamadalad) leviku info pärineb punktvaatlustest, mille alusel interpoleeritakse pindobjektid ehk polügoonid. Punktvaatluste ehk proovipunktide tihedus erinevates kaardistusprojektides on olnud väga erinev (enamasti 300 m kuni mitu km) ja sellest lähtuvalt on ka matemaatiliselt tuletatud elupaikade levikupiiride hinnangute täpsused väga erinevad. Lisaks on maismaa ja merepõhja elupaikade karakteristikud erinevad. Nimetatud meetodika välja töötamise vajadust ei planeerita antud kava meetmena, sest tegmist on üldisema lahendamist vajava teemaga.

Karisid ja liivamadalaid võiksid ohustada eelkõige süvendamis- ja kaadamistööd. Sadamaid hoiuala piires pole ja eeldatavalt pole neid kavas ka rajada. Paadilautri rajamine võiks mõjutada pigem maismaa ja vahetult mere piiril asuvaid elupaiku.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Karide säilimine hoiualal vähemalt 7200 ha ja veealuste liivamadalate säilimine hoiualal vähemalt 6 ha.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Karide säilimine hoiualal vähemalt 7200 ha ja veealuste liivamadalate säilimine hoiualal vähemalt 6 ha.

2.2.1.2. Esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230)

1210, 1220: LoD I; LKA KE – jah, HA KE – jah; LoA – jah; **1230:** LoD I; LKA KE – jah, HA KE – ei; LoA – jah

Kuivõrd elupaigad paiknevad kõrvuti ja nende olukord ja mõjutegurid sarnased, on põhjendatud nende käsitlemine koos. Püsitaimestuga kivirannasid on kaitsealal inventeeritud 21,3 ha

esinduslikkusega B, millest kaasnevateks elupaigatüüpideks on määratud 30% ulatuses esmased rannavallid ja 15% ulatuses merele avatud pankrannad. Esmaseid rannavalle on hoiualal inventeeritud 6,7 ha esinduslikkusega A, millest kaasnevaks elupaigatüübiks on määratud 50% ulatuses püsitaimestuga kivirannad. Inventuurides antud elupaigatüüpide suhte ligikaudsel arvestamisel saame kaitsealal esmaste rannavallide pindalaks 6,4 ha, püsitaimestuga kivirandade pindalaks 11,7 ha ja merele avatud pankrandade pindalaks 3,2 ha ning hoiualal esmaste rannavallide pindalaks 3,35 ha ja püsitaimestuga kivirandade pindalaks samuti 3,35 ha. Väärrib rõhutamist, et esmaste rannavallide, püsitaimestuga kivirandade ja merele avatud pankrandade pindala võib muutuda pärast tugevamaid torme oluliselt väiksemaks või suuremaks – näiteks võib uusi klibuvale kanduda senisele rannaniidule või võib madalam pank mattuda klibuvalli alla. Vajalik on esmaste rannavallide, püsitaimestuga kivirandade ja merele avatud pankrandade lisamine ka nimeliselt kaitseala kaitse-eesmärgiks. Osaliselt võib hoiualal Tagalahe idakaldal Merise neeme läheduses kaasneva elupaigatüübina katkendlikult paljanduda merele avatud pankrannad, kuid elupaigatüübi kaitse tagab ka esmaste rannavallide kaitse.

Need rannikuelupaigad on primaarsed ja muutuvad mere kulutava-kuhjava toime tulemusena. Lisaks tormidele kujundavad rannavalle ja rannikut ümber ka merejää, põhjustades muuhulgas rändrahnude liikumist ja kuhjumist (Paal 2007). Inimtegevusel on nende elupaikade püsimisel või hävitamisel tagasihoidlik või olematu mõju. Mõju võib avaldada eelkõige sadamate rajamine, mida kaitse- ja hoiuala piires takistab kehtiv kaitsekord. Piirkonda uute sadamate rajamise vastu eeldatavat huvi ei ole.

Rannavallide välisilmet muudab kohati kividest tornide, lõkkeasemete ja tuulevarjuks madalate seinte ladumine, mida võib näha hoiuala põhjapoolse osa rannikul. Siiski on see kivide teisaldamise mõju tühine ja kestab järgmise suurema tormini, mistõttu erilisi meetmeid kivide hunnikutesse ladumise vastu ei pea praeguse seisuga rakendama.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Esmaseid rannavalle on kaitsealal 6,4 ha esinduslikkusega B, püsitaimestikuga kivirandu 11,7 ha esinduslikkusega B ja merele avatud pankrandu 3,2 ha esinduslikkusega B. Esmaseid rannavalle on hoiualal 3,35 ha esinduslikkusega A ja püsitaimestikuga kivirandu 3,35 ha esinduslikkusega A.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Esmaseid rannavalle on kaitsealal 6,4 ha esinduslikkusega B, püsitaimestikuga kivirandu 11,7 ha esinduslikkusega B ja merele avatud pankrandu 3,2 ha esinduslikkusega B. Esmaseid rannavalle on hoiualal 3,35 ha esinduslikkusega A ja püsitaimestikuga kivirandu 3,35 ha esinduslikkusega A.

2.2.1.3. Rannaniidud (1630*)

LoD I; LKA KE – ei, HA KE – jah; LoA – jah

Rannaniite on kaitsealal 1,7 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 7,1 ha esinduslikkusega B. Neid pole majandatud rohkem kui kümme aastat ning kohati on need roostunud või kattunud roog-

aruheina kooslustega. Varasematel inventuuridel on rõhutatud näiteks kerget taastatavust ja ligipääsetavust, kuid tegelikkuses osutub siinse rannaniidu taastamine ja hooldamine üsnagi raskeks. Läheduses pole loomapidajaid, lähem asustus koosneb enamasti suvitajatest ning kaugemalt loomade kohaletoimetamiseks võib majandatav pindala jääda liiga väikeseks ja seda eriti kaitseala rannaniidul. Kaitseala rannaniit on kitsas riba mere ja klibuvalli vahel ja vaatamata hoolduse puudumisele on need tänu mere tegevusele veel suhteliselt hästi säilinud. Arvestades rannaniitude olulisust elupaigana ja asumist kaitstaval alal, tuleb taastamist ja hooldamist planeerida eelkõige hoiualal. Kuna rannaniitude Koorunõmme loodusala eesmärk on täitmata, siis tuleb rannaniidud lisada ka kaitseala kaitse-eesmärgiks.

Kaitseala rannaniit on Merise-Abula sihtkaitsevööndis, kus kaitse-eeskirja kohaselt on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu säilimiseks vajalikud tööd.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Rannaniitude säilimine kaitse- ja hoiualal vähemalt 8,8 ha esinduslikkusega A.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Rannaniitude säilimine kaitse- ja hoiualal vähemalt 8,8 ha esinduslikkusega B.

Mõjutegurid ja meetmed

– *Rannaniidu kulustumine, roostumine ja võsastumine.*

Meede: veiste ja lammaste karjatamine rannaniidul ja vajadusel niitmine.

2.2.1.4 Metsastunud luited (2180)

LoD I; LKA KE – ei, HA KE – jah; LoA – jah

2012. aasta PKÜ inventuuriga ja 2015. aasta OÜ Metsaruumi inventuuriga on kaitse- ja hoiuala metsastunud luited inventeeritud ümber vanadeks loodusmetsadeks, kuna pinnakate pole puhas liiv, vaid selles on rohkesti karbonaatselt materjali. Tegemist on kunagise nõmmloode kooslusega, mis on metsastunud.

Kuivõrd uute inventuuride järgi sellist elupaigatüüpi pole enam tuvastatud, siis kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek elupaigatüüp metsastunud luited loodus- ja hoiuala eesmärkidest välja arvata.

2.2.2. MAGEVEEKOGUD

2.2.2.1. Vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140)

LoD I; LKA KE – jah, HA KE – jah; LoA – jah

Elupaigatüübi pindala hoiuala piires on 3,7 ha (2 veekogu, suurim neist Jaha järv, esinduslikkus A) ja kaitsealal 109 ha (8 veekogu, suurim on Kooru järv, suuremad on ka Liisagu järv, Ruusmetsa järv, Kivijärv; esinduslikkusega A 3 ha, esinduslikkusega, B 105,8 ha ja esinduslikkusega C 0,2 ha).

Olulisem ja tuntum veekogu on Kooru järv, mis esindab Eestis haruldast järvetüüpi – paepõhjaga järve. Järv asub merepinnast umbes 3 m kõrgusel ja on tekkelt, nagu ka teised piirkonna järved, rannajärv. Järve veepinda alandati 1938. aastal. Aare Mäemets (1977) on soovitanud veetaset järves kuni 1 m tõsta. Praeguseks on järve väljavoolu reguleeritud ja veetaset ka tõstetud (Tõnu Feldmann, suul. info).

Alates 2010. aastast on Kooru järv väikejärvede seire püsivaatlusjärvede nimekirjas. Üldjoontes võib järve seisundit hinnata väga heaks. Mändvetikate ning vesiherneste vähesus või seisundi hindamise aluseks olevate liikide puudumine on eeldatavasti tingitud järvepõhjast, mis on settevaene ning paene, takistades seega taimede kasvu (Ott 2011).

Teiste kaitse- ja hoiuala järvede ja nende hüdroloogia kohta on vähem andmeid, kuid asumine kaitse- ja hoiualal tagab eeldatavalt nende soodsa seisundi. Väikestel järve killukestel A-esinduslikkuse eristamine kaitse-eesmärgis ei ole enam põhjendatud, sest need on hakanud kinni kasvama. Tegemist on loodusliku protsessiga ja tegevusi kavaga planeerima ei pea. Vajalik on vähe- kuni keskoiteliste kalgiveeliste järvede lisamine ka nimeliselt kaitseala kaitse-eesmärgiks.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Vähe- kuni keskoiteliste kalgiveeliste järvede säilimine kaitse- ja hoiualal vähemalt 112 ha esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Vähe- kuni keskoiteliste kalgiveeliste järvede säilimine kaitse- ja hoiualal vähemalt 112 ha esinduslikkusega B.

2.2.3. KADASTIKUD JA NIIDUD

2.2.3.1. Kadastikud (5130)

LoD I; LKA KE – ei, HA KE – jah; LoA – jah

2012. aasta PKÜ inventuuriga on 2000. aastate alguses hoiualal inventeeritud kadastikud inventeeritud ümber 0-elupaigaks, sest tegemist on noore ühtlase, kohati istutatud männikuga.

Kuna kadastikke hoiualal ei esine, siis tehakse kaitsekorralduskavaga ettepanek see loodus- ja hoiuala kaitse-eesmärkidest välja arvata.

2.2.3.2. Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)

LoD I; LKA KE – ei, HA KE – jah; LoA – jah

Elupaigatüübi pindala hoiuala piires on 25 ha, millest 9 ha on esinduslikkusega A ja 16 ha esinduslikkusega C. Kaitsealale elupaigatüüpi ei jää. Hoiuala kuivad niidud on peamiselt endised põllumaad, mida pole vähemasti 20–30 aastat küntud. Selle tulemusena on kujunenud keskmise esinduslikkusega pärandkooslus, mida tasub edaspidi hooldada.

Kuivade niitude hea seisundi säilitamiseks tuleb neid iga-aastaselt niita ja hein koristada. Niite võib kasutada samuti karjamaana, ent see nõuab suuremaid pingutusi tarastamisel ja loomade leidmisel. Niidud on eelneva taastamiseta niidetavad.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kuivi niite lubjarikkal mullal on hoiualal vähemalt 9 ha esinduslikkusega A ja 16 ha esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kuivi niite lubjarikkal mullal on hoiualal vähemalt 9 ha esinduslikkusega A ja 16 ha esinduslikkusega C.

Mõjutegurid ja meetmed

– *Kulustumine.*

Meede: karjatamine või niitmine koos heina koristamisega.

2.2.3.3. Lood (6280*)

LoD I; LKA KE – ei, HA KE – jah; LoA – jah

Elupaigatüübi pindala hoiuala piires on 4 ha, millest 1,9 ha on esinduslikkusega A ja 2,1 ha esinduslikkus on määramata. Elupaigatüübi pindala kaitseala piires on 38,1 ha, millest 9 ha esinduslikkusega B, 29 ha esinduslikkusega C ja 0,1 ha esinduslikkusega D. Loopealsed vajavad kadastumise vältimiseks majandamist, soovitatavalt karjatamist; kadakaid võib ka teatava perioodilisusega välja raiuda ja niidukooslust ka niita. Tegelikuses osutub siinsete loopealsete taastamine ja hooldamine üsnagi raskeks, sest mitmed alad on raskesti ligipääsetavad ja väikeste killukestena ning seetõttu ei ole nende majandamine otstarbekas. Lisaks paiknevad mitmed alad merikotka pesitsusala läheduses ja on ümbritsetud vana loodusemetsaga. Seega on kaitse- ja hoiualal põhjendatud loopealsete hooldamine peamiselt ranniku vahetusläheduses, kus see osaliselt piirneb rannaniiduga või kuivade niitudega lubjarikkal mullal. See tähendab, et loopealseid saab majandada hoiualal 2 ha-l ja kaitsealal 9 ha-l. Väikeste loopealsete killukestel

A-esinduslikkuse eristamine kaitse-eesmärgis ei ole enam põhjendatud, sest need on pikka aega olnud majandamata. Loopealsed tuleb lisada kaitseala kaitse-eesmärgiks.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Loopealseid on kaitse- ja hoiualal vähemalt 11 ha esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Loopealseid on kaitse- ja hoiualal vähemalt 11 ha esinduslikkusega B.

- Mõjutegurid ja meetmed

– *Võsastumine.*

Meede: taastamine mändide raie ja põõsarinde harvendamisega ja hooldus karjatamisega.

2.2.3.4. Puisniidud (6530*)

LoD I; LKA KE – ei, HA KE – ei; LoA – jah

Elupaigatüübi pindala hoiuala piires on 2,9 ha esinduslikkusega C. Kaitseala piires on elupaigatüübi pindala 7,8 ha, millest 1,9 ha on esinduslikkusega C ja 5,9 ha esinduslikkusega D. 2013. aastal rajati hoiuala hooldatavale puisniidule puisniitude seisundiseire jaam. Vajalik on puistut natuke veel harvendada ja raiejäätmed koristada. Kindlasti tuleb seda puisniitu kui piirkonna ainukest liigirikast puisniitu edasi hooldada. Kaitsealale jäävad puisniidud on endised puisniidud, mille taastamine ei ole otstarbekas, sest asuvad asustusest kaugel väga raskesti ligipääsetavates kohtades ja on hakanud omandama juba loodusmetsa tunnuseid.

Puisniidud tuleb lisada hoiuala kaitse-eesmärgiks.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Puisniite on hoiualal vähemalt 2,9 ha esinduslikkusega A.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Puisniite on hoiualal vähemalt 2,9 ha esinduslikkusega B.

- Mõjutegurid ja meetmed

– *Hooldamise lõppemisega kaasnev võsastumine ja metsastumine*

Meede: niitmise ja heinakoristamise jätkamine.

2.2.4. SOOD

2.2.4.1. Allikad ja allikasood (7160)

LoD I; LKA KE – jah, HA KE – jah; LoA – jah

Allikad ja allikasood on elupaigana teada vaid hoiualalt, kus see on ka kaitse-eesmärk. ELFi inventuuri järgi on elupaigatüüpi 2,4 ha esinduslikkusega B. Siinne allikasoo on ka mitmete kaitstavate taimeliikide, nagu harilik muguljuur, Russowi sõrmkäpp ja soohiilakas, kasvukoht.

Soode hea seisundi säilimiseks ei tohi rajada ega taastada maaparandussüsteeme ega muul viisil muuta senist hüdrooloogilist režiimi.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Allikaid ja allikasoid on hoiualal vähemalt 2,4 ha esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Allikaid ja allikasoid on hoiualal vähemalt 2,4 ha esinduslikkusega B.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Veerežiimi muutused hoiuala kuivenduskraavide hooldamisel.

Meede: Vältima peab elupaigatüübiga vahetult piirnevate maaparanduskraavide puhastamist/süvendamist jt väljavoolu soodustavaid töid.

2.2.4.2. Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*)

LoD I; LKA KE – jah, HA KE – jah; LoA – jah

Elupaigatüübi pindala hoiuala piires on 10 ha esinduslikkusega A. Elupaigatüübi pindala kaitseala piires on 182 ha, millest 54 ha esinduslikkusega A, 101,5 ha esinduslikkusega B, 9 ha esinduslikkusega C ja 17,5 ha esinduslikkusega D. Osaliselt on mõõkrohusoid määratud ka mõne teise niidu- või sooelupaigatüübi kaasnevana. Siinne mõõkrohusoo on ka mitmete kaitstavate taimeliikide, nagu mustjas sepsikas ja Russowi sõrmkäpp, kasvukoht.

Soode hea seisundi säilimiseks ei tohi rajada ega taastada maaparandussüsteeme ega muul viisil muuta senist hüdrooloogilist režiimi. Vajalik on lubjarikaste madalsoode lääne-mõõkrohuga lisamine ka nimeliselt kaitseala kaitse-eesmärgiks.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Lubjarikkaid madalsoid lääne-mõõkrohuga on kaitsealal vähemalt 54 ha esinduslikkusega A, 101,5 ha esinduslikkusega B, 26,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal vähemalt 10 ha esinduslikkusega A.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Lubjarikkaid madalsoid lääne-mõõkrohuga on kaitsealal vähemalt 54 ha esinduslikkusega A, 101,5 ha esinduslikkusega B, 26,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal vähemalt 10 ha esinduslikkusega A.

- Mõjutegurid ja meetmed

– *Veerežiimi muutused kaitse- ja hoiuala kuivenduskraavide hooldamisel.*

Meede: Vältima peab elupaigatüüpi läbivate ja elupaigatüübiga vahetult piirnevate maaparanduskraavide puhastamist/süvendamist jt väljavoolu soodustavaid töid.

2.2.4.3. Liigirikkad madalood (7230)

LoD I; LKA KE – jah, HA KE – jah; LoA – jah

Elupaigatüübi pindala hoiuala piires on 9,4 ha esinduslikkusega B. Elupaigatüübi pindala kaitseala piires on 30 ha, millest 22,5 ha esinduslikkusega B, 4,5 ha esinduslikkusega C ja 3 ha esinduslikkusega D. Osaliselt on liigirikkaid madalsoid määratud ka mõne teise niidu- või sooelupaigatüübi kaasnevana. Siinne madalood on ka mitmete kaitstavate taimeliikide, nagu mustjas sepsikas ja Russowi sõrmkäpp, kasvukoht. Arvestades kaitse- ja hoiuala liigirikaste madaloodi paiknemist vaheldumisi läänemõõkrohusoode ja vanade loodusmetsadega, siis nende majandamist ei planeerita.

Liigirikaste madaloodi kohta kehtib lääne-mõõkrohuga lubjarikaste madaloodi kohta öeldu, mida rõhutab mõlema sootüübi sage kaasnevana määratlemine inventeerimisel. Vajalik on liigirikaste madaloodi lisamine ka nimeliselt kaitseala kaitse-eesmärgiks.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Liigirikkaid madalsoid on kaitsealal vähemalt 22,5 ha esinduslikkusega B ja 7,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 9,4 ha esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Liigirikkaid madalsoid on kaitsealal vähemalt 22,5 ha esinduslikkusega B ja 7,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 9,4 ha esinduslikkusega B.

- Mõjutegurid ja meetmed

– *Soode veerežiimi muutused kaitse- ja hoiuala kuivenduskraavide hooldamisel.*

Meede: Vältima peab elupaigatüüpi läbivate ja elupaigatüübiga vahetult piirnevate maaparanduskraavide puhastamist/sivendamist jt väljavoolu soodustavaid töid.

2.2.5. METSAD

2.2.5.1. Vanad loodusmetsad (9010*)

LoD I; LKA KE – jah, HA KE – jah; LoA – jah

Elupaigatüübi pindala hoiuala piires on 147,2 ha, millest 126,8 ha on esinduslikkusega B ja 20,4 ha esinduslikkusega C. Elupaigatüübi pindala kaitseala piires on 610,3 ha, millest 218,4 ha esinduslikkusega B, 292,2 ha esinduslikkusega C ja 99,7 ha potentsiaalset vana loodusmetsa. Enamasti on Paali (1997) klassifikatsiooni järgi tegemist loomännikutega, väiksematel aladel ka rabastuvate metsadega. Elupaik jääb kaitsealal osaliselt piiranguvööndi kaitseriimiga alale, mis ei ole vanade loodusmetsade säilitamiseks piisav.

Soodsaks seisundiks tuleb lugeda vastamist põlis- või loodusmetsade kriteeriumile (Paal 2007: 190). Kaitsekorralduslikult tähendab see metsade jätmist looduslikule arengule, piirdudes vajadusel vaid teeradadele ja sihtidele langenud puude tüvedesse läbipääsude tegemisega; vajadusel võõrliikide tõrjumisega jms.

Samas on neis metsades väga olulised punase ja valge tolmpea leiukohad, mistõttu nende liikide elupaikade kvaliteedi hoidmiseks tuleb neis metsades teha vajadusel valgustusraieid (Kull jt. 2012). Eeldatavasti on valgustusraiate ulatus vähene ning loodusmetsade kaitse-eesmärke see ei muuda. Vanad loodusmetsad tuleb lisada ka nimeliselt kaitseala kaitse-eesmärgiks.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Vanu loodusmetsi on kaitsealal vähemalt 218 ha esinduslikkusega A ja 392 ha esinduslikkusega B ning hoiualal vähemalt 127 ha esinduslikkusega A ja 20 ha esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Vanu loodusmetsi on kaitsealal vähemalt 218 ha esinduslikkusega B ja 392 ha esinduslikkusega C ning hoiualal vähemalt 127 ha esinduslikkusega B ja 20 ha esinduslikkusega C.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Ebapiisav kaitsekord – piiranguvööndis on lubatud turberaie ja hoiualal ei saa tagada väikesepindalaliste vanade loodusmetsade kaitset, sest väljaspool elupaika tehtavate raietega killustatakse metsakooslus.

Meede: osalisel hoiuala kaitsealaga liitmisel väärtuslike vanade metsade arvamine sihtkaitsevööndisse ja kaitseala piiranguvööndi muutmine väärtuslike vanade metsade osas sihtkaitsevööndiks.

2.2.5.2. Vanad laialehised metsad (9020*)

LoD I; LKA KE – jah, HA KE – ei; LoA – jah

Elupaigatüübi pindala hoiuala piires on 14,8 ha esinduslikkusega A. Kaitseala piires on elupaigatüübi pindala 26,6 ha, millest 12,5 ha esinduslikkusega B ja 14,1 ha esinduslikkusega C. Siia elupaigatüüpi kuuluvad Eesti metsatüpoloogia järgi mitmesugused salumetsad, mis levivad veega hästi varustatud karbonaatmuldadel. Vanadele salumetsadele on iseloomulik häilude ja tihedamate metsaosade vaheldumine. Osaliselt võivad kaitseala salumetsad olla kunagised puisniidud ja puiskarjamaad, mida pole pärast sõda kasutatud ning praeguseks omandanud salumetsale iseloomulikud tunnused. 2012. aasta inventuuriga anti soovitus jätta vanad laialehised metsad enamasti looduslikule arengule. Märgitakse ka, et vanad laialehised metsad arenevad antud piirkonnas ajapikku vanadeks loodusmetsadeks. Kuna vanade loodusmetsade Koorunõmme loodusala eesmärk on täitmata ja vanade laialehiste metsade loodusala eesmärk on poole väiksem inventeeritud pindalast, siis seisundikaitset ei rakendata ja kujundusraieid ei planeerita. Vanad laialehised metsad tuleb lisada ka nimeliselt kaitseala kaitse-eesmärgiks. Väärtuslike vanade laialehiste metsade arvamisega sihtkaitsevööndisse puudub vajadus vanade laialehiste metsade arvamiseks hoiuala kaitse-eesmärgiks.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Vanu laialehiseid metsi on kaitsealal vähemalt 26,5 ha esinduslikkusega B ja hoiualal 14,8 ha esinduslikkusega A.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Vanu laialehiseid metsi on kaitsealal vähemalt 12,5 ha esinduslikkusega B ja 14 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 14,8 ha esinduslikkusega A.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Ebapiisav kaitsekord – piiranguvööndis on lubatud turberaie ja hoiualal ei saa tagada väikesepindalaliste vanade laialehiste metsade kaitset, sest väljaspool elupaika tehtavate raietega killustatakse metsakooslus.

Meede: osalisel hoiuala kaitsealaga liitmisel väärtuslike vanade laialehiste metsade arvamine sihtkaitsevööndisse ja kaitseala piiranguvööndi muutmine väärtuslike vanade laialehiste metsade osas sihtkaitsevööndiks.

2.2.5.3. Okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (9060)

LoD I; LKA KE – ei, HA KE – jah; LoA – jah

Elupaigatüübi pindala hoiuala piires on 8,8 ha esinduslikkusega B. Eestis kuuluvad sellesse elupaigatüüpi eelkõige moreenikõrgendike lagedel ning nõlvadel kasvavad sürjametsad. Kaitse- ja hoiuala piires on sürjametsadele ja loometsadele sarnaseid metsakooslusi, mis on kujunenud liivast ja karbonaatsest ainest kujunenud meresetetele. Seetõttu on selle metsatüübi eristamine Koorunõmmel õigustatud, vaatamata sellele, et tüüpiliseks peetakse seda metsatüüpi Pandivere piirkonnale ning Kesk- ja Lõuna-Eestile. 2012. aasta inventuuriga anti soovitus jätta okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel looduslikule arengule. Kavaga tehakse ettepanek arvata väärtuslikud okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel terviklikuma kaitse eesmärgil sihtkaitsevööndisse.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Okasmetsi oosidel ja moreenikuhjatistel on hoiualal vähemalt 8,8 ha esinduslikkusega A.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Okasmetsi oosidel ja moreenikuhjatistel on hoiualal vähemalt 8,8 ha esinduslikkusega B.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Ebapiisav kaitsekord –hoiualal ei saa tagada väikesepindalaliste okasmetsade oosidel ja moreenikuhjatistel kaitset, sest väljaspool elupaika tehtavate raietega killustatakse metsakooslus.

Meede: osalisel hoiuala kaitsealaga liitmisel väärtuslike okasmetsade oosidel ja moreenikuhjatistel arvamine sihtkaitsevööndisse.

2.2.5.4. Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)

LoD I; LKA KE – ei, HA KE – ei; LoA – jah

Elupaigatüübi pindala hoiuala piires on 4,1 ha esinduslikkusega C. Kaitseala piires on elupaigatüübi pindala 23,5 ha, millest 15,1 ha esinduslikkusega C ja 8,4 ha potentsiaalset soostuvat ja soo-lehtmetsa. Soostuvate ja soo-lehtmetsade alla kuuluvad metsad on pinnavee pideva mõju all ja tavaliselt igal aastal üleujutatud (Paal 2007). Metsades on kujunenud turbakiht, mis on reeglina küll üsna õhuke. Iseloomulikud puuliigid on harilik saar ja sanglepp, sagedased on ka hall lepp, sookask ja pajud. Antud tüübile on omane erineva veetasemega laikude esinemine ja sellest tulenev taimkatte mosaiiksus. Puid ümbritsevad tavaliselt tüvemättad. Eestis käsitletakse antud tüüpi laiamahulisena, hõlmates sellega madal soo- ja lodumetsad ning lehtpuu enamusega soostunud metsad.

Tegemist on elupaigatüübiga, mis ei vaja inimese sekkumist – pigem vastupidi, sarnaselt vanadele loodumetsadele. 2015. aasta inventuuriga anti soovitus jätta soostuvad ja soo-lehtmetsad looduslikule arengule. Kavaga tehakse ettepanek arvata väärtuslikud soostuvad ja

soo-lehtmetsad terviklikuma kaitse eesmärgil sihtkaitsevööndisse ja lisada soostuvad ja soo-lehtmetsad kaitseala kaitse-eesmärgiks.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Soostuvaid ja soo-lehtmetsi on kaitsealal vähemalt 23,5 ha esinduslikkusega B ning hoiualal 4 ha esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Soostuvaid ja soo-lehtmetsi on kaitsealal vähemalt 23,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 4 ha esinduslikkusega C.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Ebapiisav kaitsekord – piiranguvööndis on lubatud turberaie ja hoiualal ei saa tagada väikesepindalaliste soostuvate ja soo-lehtmetsade kaitset, sest väljaspool elupaika tehtavate raietega killustatakse metsakooslus.

Meede: osalisel hoiuala kaitsealaga liitmisel väärtuslike soostuvate ja soo-lehtmetsade arvamine sihtkaitsevööndisse ja kaitseala piiranguvööndi muutmine väärtuslike soostuvate ja soo-lehtmetsade osas sihtkaitsevööndiks.

2.3. MAASTIK, PARGID JA ÜKSIKOBJEKTID

Kaitse- ja hoiuala piires puuduvad pargid ja kaitsealused üksikobjektid. Muinsuskaitseobjekte, arheoloogiamälestisi jm kultuurimälestiste riikliku registri (register.muinas.ee) järgi piirkonnas pole. Maastiku väärtusi pole piirkonnas seni eriliselt esile toodud. Eeldatavalt saab maastik kaitstud teiste loodusväärtuste kaitse raames.

Eesti ürglooduse raamatus on eraldi objektidena välja toodud kolm objekti. Abula panga kohta öeldakse: „Väärrib kaitse alla võtmist koos rannaosaga, mis jääb pangast ca 200 m loodesse. Siin, veepiiril, paljanduvad Vilsandi kihtide ülemisse ossa jäävad biohermid: rikkalike lubivetikate, stromatoporaatide ja korallide toeste kogumikud. Paika kutsutakse Pealuurannaks mere poolt ümardatud ja lihvitud stomaporaatide kuhjete tõttu.”

Abula ranna kohta mainitakse: „Kerkiva ranna ja õhukese pinnakatte tingimustes on kujunenud olenevalt rannajoone konfiguratsioonist kulutusrand (kaljurand, astring, pank) või kuhjerand (klibuvallid). Ranna eripära on tingitud aluspõhja kivimite koostisest. Mere poolt välja prepareeritud kivistised (ostrakoodid, stromatopoorid, korallid) kuhjuvad rannale erikujuliste veeriste ja munakatena. Ümaraks kulutatud kivististe järgi on ranna põhjapoolne osa (metsakvartal nr 108 kohal) nimetatud ka „Pealuurannaks”.” (EELIS).

Kolmas ürglooduse raamatu objekt on Merise pank: „Levik katkendlik – kord pank kaob, kord ilmub. Panga pikkus on 250 m. Paljanduvad jaagurahu lademe Vilsandi kihid. Võib sattuda löögi alla puhkefirmade rajamisel panga kohale. Soovitav keelustada panga kahjustamine” (EELIS).

Praeguseks on kõik kolm geoloogilist objekti kaitse- või hoiuala piires ning kehtiv kaitsekord tagab nende püsimise. Neid eraldi üksikobjektina kaitse alla võtta pole põhjust.

3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

Nii kaitse- kui ka hoiuala on väärtuste tutvustamiselt kui ka külastuskorralduselt sarnased, kuigi kaitseala on rekreatiivsetel eesmärkidel kasutatud märgatavalt intensiivsemalt. Praegu on võimalik Koorunõmme piirkonna väärtuste ja külastamisvõimaluste kohta infot leida vaid internetist. Ala on mainitud Saaremaa tutvustavates brošüürides ja voldikutes, ent põhjalikumad infot pole ala kohta lihtne leida.

Piirkond on auto või muude transpordivahenditega suhteliselt raskesti ligipääsetav kruusateede kaudu lõunast Abula küla, idast Rahtla küla ja põhjast Kugalepa küla suunast. Üle mitme aasta hooveldati 2013. aastal Abula suunast tulevat teed, mis mõnevõrra kiirendas autoga ligipääsu – kuid üldiselt jääb alale praegu autodega, rääkimata bussidega lähenejatele, suhteliselt raskesti kättesaadavaks. Vanade küladeni viivad teed tuleb sõidetavad hoida, see ülesanne jääb kohalikule omavalitsusele. Võimalik, et Abula RMK puhkeobjektide juures asuvaid parklaid tuleb laiendada.

RMK puhkeobjektidest (joonis 4) jääb kaitseala keskossa Kalasma telkimisala, kus on parkimisvõimalused viiele autole või ühele bussile; laud-pingid, varikatusealune, lõkkekoht, kuivkäimla, puukuur (www.rmke.ee). Vastavalt Saaremaa puhkeala külastuskorralduskavale (Saaremaa... 2012) on seal lubatud kuni kümne telgi püstitamine. Samasse kohta jääb ujumiskoht, mida kasutavad lähedal asuvate külade elanikud ja suvitajad, samuti kaugemalt tulnud puhkajad. Ujumiskoha ja telkimisala kasutamine ei ole intensiivne. Puhkajate mõju kaitseala loodusele on pigem tagasihoidlik.

RMK on kaitsealale rajanud ka Karjääri telkimisala ja Abula telkimisala kaitseala lõunaosas. Abula telkimisalal on parkimisvõimalus ühele bussile või viiele autole, kattega lõkkekoht, katusega pinklaud, kuivkäimla, varjualune, infostend. Karjääri telkimisalal on parkimisvõimalus neljale autole, kaetud lõkkekoht, katusega pinklaud, puukuur, kuivkäimla ja istepingid. Abula, Kallasma ja Karjääri telkimisalele on vajalik lisaks paigaldada keskkonnahariduse eesmärgil kaitse- ja hoiuala loodusväärtusi tutvustavad infostendid, mis ühtlasi tuletavad meelde kaitsealal viibimist.

Abula matkarada (6,8 km) algab Kalasma telkimisalalt, on tähistatud piktogrammide ja värvimärkidega puudel. Rada läbib Abula ja Karjääri telkimisalasid, rajal on infostend (loodusegakoos.ee/kuhuminna/puhkealad/saaremaa-puhkeala/1681). Kalasma matkarada (5,4 km) kulgeb samuti Kalasma telkimisalalt mööda rannikut põhjasuunas (vt joonis 4).

Kaitse- ja hoiualal asub mitmeid suvilaid ja ilmselt ka püsivalt kasutatavaid, kuid ametlikult korraldamata puhkekohti. Näiteks hoiuala põhjaosas rannikul leidub üsnagi püsivalt kividest laotud lõkkekohti, mida on kasutajad ka korras hoidnud.

Kaitse- ja hoiuala põhilised loodusväärtused on seotud suhteliselt puutumatu loodusega. Poollooduslikke kooslusi on pindalaliselt suhteliselt vähe, asuvad eramaadel ega paku ka külastajale suuremat huvi. Pigem võiksid kaitse- ja hoiuala külastajad (kes siia suhteliselt raskesti ligipääsetavasse kohta jõuavad) huvituda võimalikult puutumatu loodusest ning seetõttu on ala külastajad eeldatavasti keskmisest teadlikumad loodusehuvilised.

Kaitse- ja hoiuala põhieesmärk ei ole looduse võimalikult laialdane tutvustamine. Ala külastuskoormust pole põhjust suurendada. Pigem võiks külastatavus jääda samale tasemele.

Visioon ja eesmärk:

- **Visioon 30 aasta perspektiivis**

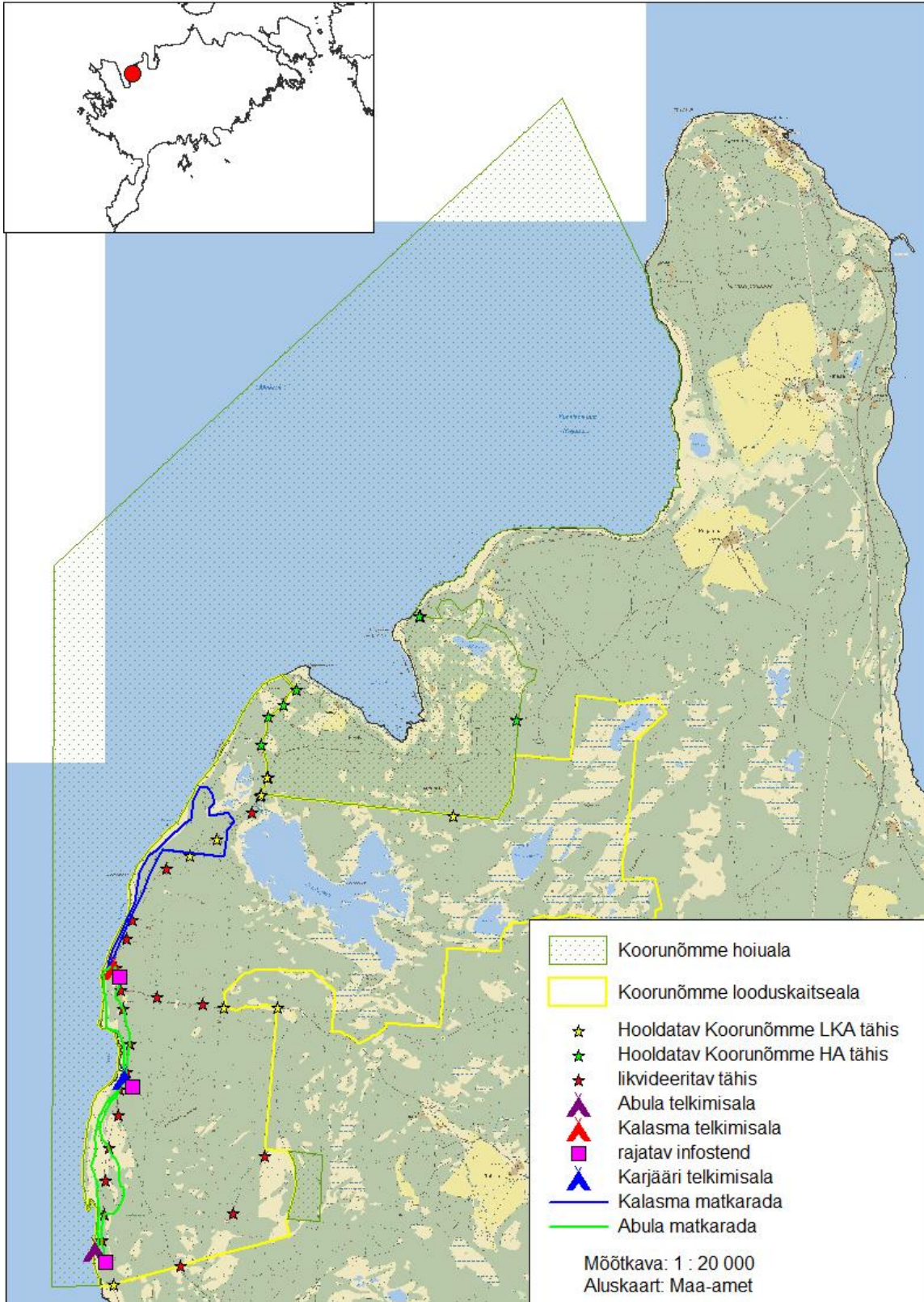
Kaitse- ja hoiuala loodusväärtused on säilinud, alade tähistus on heas korras ning puhkevõimalust pakutakse mahus, mis ei sea ohtu ala väärtusi.

- **Eesmärgid kaitsekorraldusperioodi lõpuks**

- *Piirkonna külastajad on teadlikud kaitse- ja hoiualast.*
- *Kaitse- ja hoiuala väärtusi tutvustatakse infostendi abil.*
- *Külastuskoormus püsib piirides, mis ei kahjusta kaitse- ja hoiuala kaitseväärtusi.*

Meetmed:

Abula, Kallasma ja Karjääri telkimisalale paigaldada kaitse- ja hoiuala tutvustavad infostendid.

Joonis 4. Koorunõmme LKA ja HA piirtähised ning RMK telkimisalad ja matkarajad.

4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

Kaitsekorralduslike tegevuste eesmärk on tagada ala kaitse-eesmärkide saavutamine (Lisa 1). Kaitsekorralduslikud tegevused on tuletatud peatükis 2 välja toodud väärtusi mõjutavate tegurite ja meetmete analüüsil. Planeeritud kaitsekorralduslikud tegevused on teemade kaupa jaotatud nelja rühma:

- inventuurid, seired, uuringud;
- hooldus- ja taastamistööd;
- taristu;
- kavad, eeskirjad.

Kõik tegevused on alljärgnevalt lühidalt lahti kirjutatud. Sõltuvalt tegevusest täpsustatakse selle eesmärki, meetodikat või rahastamise allikat. Tabelis 8 on veel kord loetletud kõik tegevused, võimalikud teostajad, samuti on aastate kaupa välja toodud tööde orienteeruv maksumus. Vastavalt kaitsekorralduskava koostamise korrale on tegevused prioritseeritud kolme klassi järgmiselt:

- Esimene prioriteet (I) – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus.
- Teine prioriteet (II) – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele.
- Kolmas prioriteet (III) – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

4.1. INVENTUURID, SEIRED, UURINGUD

4.1.1. SEENTE, SAMBLIKE JA SAMMALDE INVENTUUR

Vajalik on kaitse- ja hoiuala valitud elupaikades, eelkõige soosaarte lehtmetsades, seente, samblike ja sammalde inventeerimine. Võrreldes teiste elustikurühmadega on seente, samblike ja sammalde kohta kaitse- ja hoiuala piires märgatavalt vähem andmeid. Samas pakub kaitse- ja hoiuala mitmekesiseid ja sobivaid elupaiku võimalikele haruldastele ja ohustatud liikidele. Inventuuriala on kokku u 120 ha. Piisab, kui seeni, samblikke ja samblaid inventeerida üks kord kaitsekorraldusperioodi jooksul. Haruldaste liikide esinemisalad ja kavandatav inventuuriala on esitatud joonisel 5. Prioriteet – III. Korraldaja on Keskkonnaamet.

4.1.2. HAUDELINNUSTIKU INVENTUUR JA RÄNDLINDUDE LOENDUS

Vajalik on ülepinnaline haudelinnustiku inventuur kord kaitsekorraldusperioodi jooksul kaitsealuste linnuliikide väljaselgitamiseks kaitse- ja hoiualal (joonis 5). Haudelinnustiku uurimiseks on vajalikud kevad-suvised välitööd üle kogu kaitse- ja hoiuala. Valitud elupaikade haudelinnustiku riiklike seirealade hulka Koorunõmme rannik praeguse seisuga ei kuulu, seega korraldada eraldi inventuur. Prioriteet – II. Korraldaja on Keskkonnaamet.

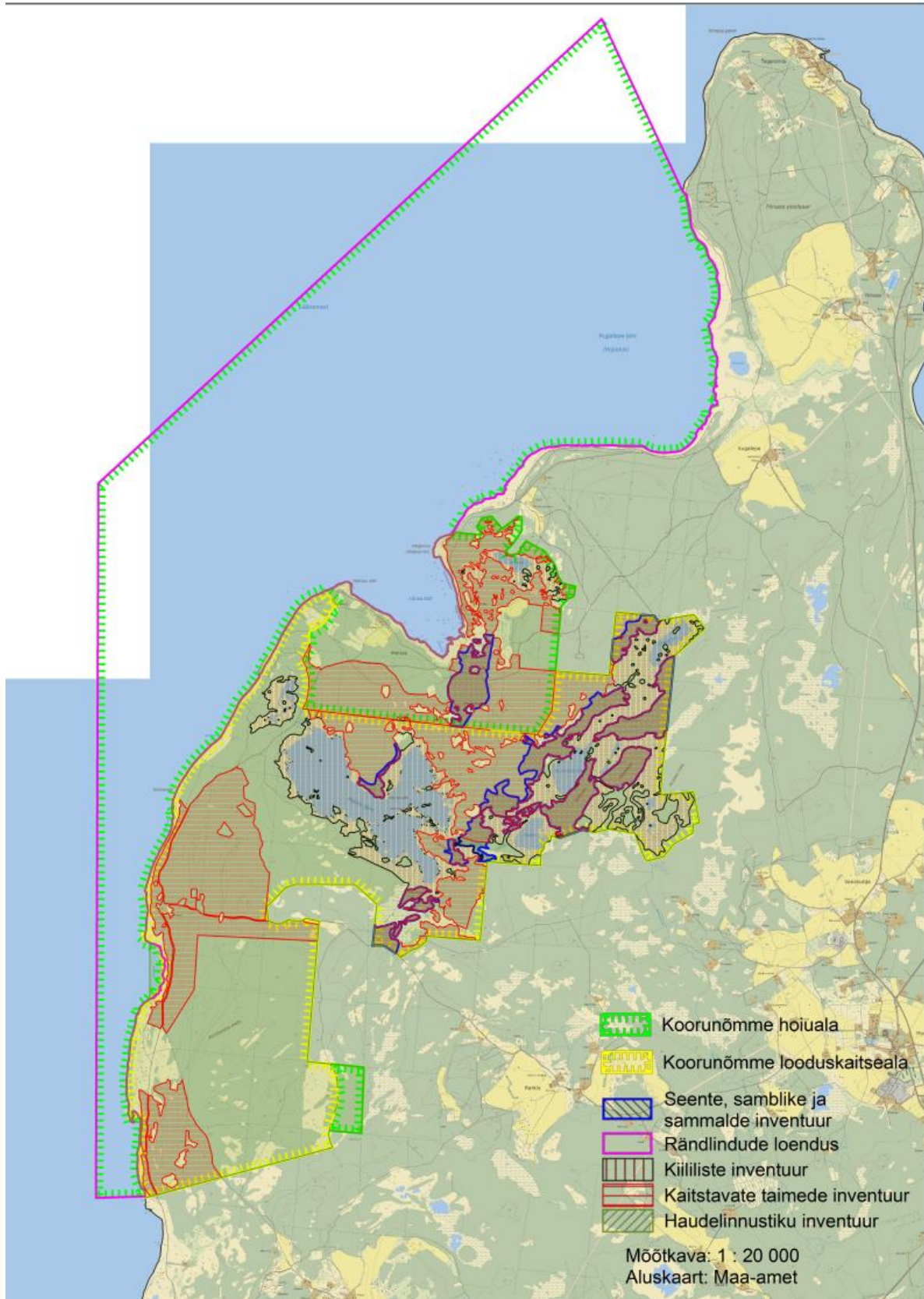
Kuna osad kaitse-eesmärgiks olevad linnud on rändlinnud, kes alal ei pesitse, siis teostada lisaks haudelinnustiku inventuurile ka rändlindude loendus kord kaitsekorraldusperioodi jooksul ühel aastal sügisel ja kevadel. Loendusel keskenduda eelkõige Koorunõmme kaitse- ja hoiuala rannikule. Prioriteet – II. Korraldaja on Keskkonnaamet.

4.1.3. KAITSTAVATE TAIMEDE INVENTUUR

Vajalik on eelkõige kaitse-eesmärgiks seatud II kaitsekategooria metsaliikide kauni kuldkinga, mägi-naistepuna, musta seaherne ning punase- ja valge tolmpa inventuur valitud elupaikades (joonis 5). Inventuuri kogupindala on ligi 600 ha. Senistel kogemustel kui ka varasematele töödele tuginedes (Kaupsi 1992) võib väita, et kaitstavate liikide leiukohti on kaitse- ja hoiualal seni teadaolevast tunduvalt rohkem. Kuldkinga, mägi-naistepuna, must seaherne ja tolmpa leiu kohtades tuleb hinnata ka hooldustööde vajalikkust ja ühtlasi anda juhiseid tööde läbiviimiseks. Prioriteet – II. Korraldaja on Keskkonnaamet.

4.1.4. KIILILISTE INVENTUUR.

Alal on tegu on esindusliku märgalakompleksiga, kus Rein Nellise andmetel on teada ka kaitsealuseid ja loodusdirektiivi II lisa liike – suur-rabakiil, hännak-rabakiil ja valgelaup-rabakiil. Keskkonnaregistris on kaitsealast ida pool suur-rabakiil ka olemas. Samuti on Rein Nellis siit paari aasta eest leidnud lõunapoolse levikuga rohesilm-tondihobu (esimene Saaremaal), kes ei ole küll kaitsealne liik, kuid Eestis levila piiril. Inventuuri kogupindala on u 300 ha (joonis 5). Prioriteet – III. Korraldaja on Keskkonnaamet.

Joonis 5. Inventuuride ja uuringute vajadus Koorunõmme LKA-1 ja HA-1.

4.1.5. RIIKLIK SEIRE.

Hoiualal jätkatakse aru- ja puisniitude seirealal Merise küla puisniidu seiret. Hoiualal jätkatakse kesktalvise veelinnuloendusega. Eesti väikejärvede riikliku seire raames seiratakse kaitsealal Kooru järve seisundit. Kaitse- ja hoiuala rannikul jätkub randa uhutud lindude loendus. Kaitse- ja hoiualal jätkatakse ohustatud soontaimede ja sambalaliikide, ohustatud taimekoosluste (Natura 2000 kooslused) ning merikotkaste seiret. Täpne seire aeg ja maksumus sõltub seiratavast objektist. Seirejaamad, seiratavad liigid ja elupaigad on nimetatud peatükis 1.5.2. Prioriteet – I. Korraldaja on Keskkonnaagentuur.

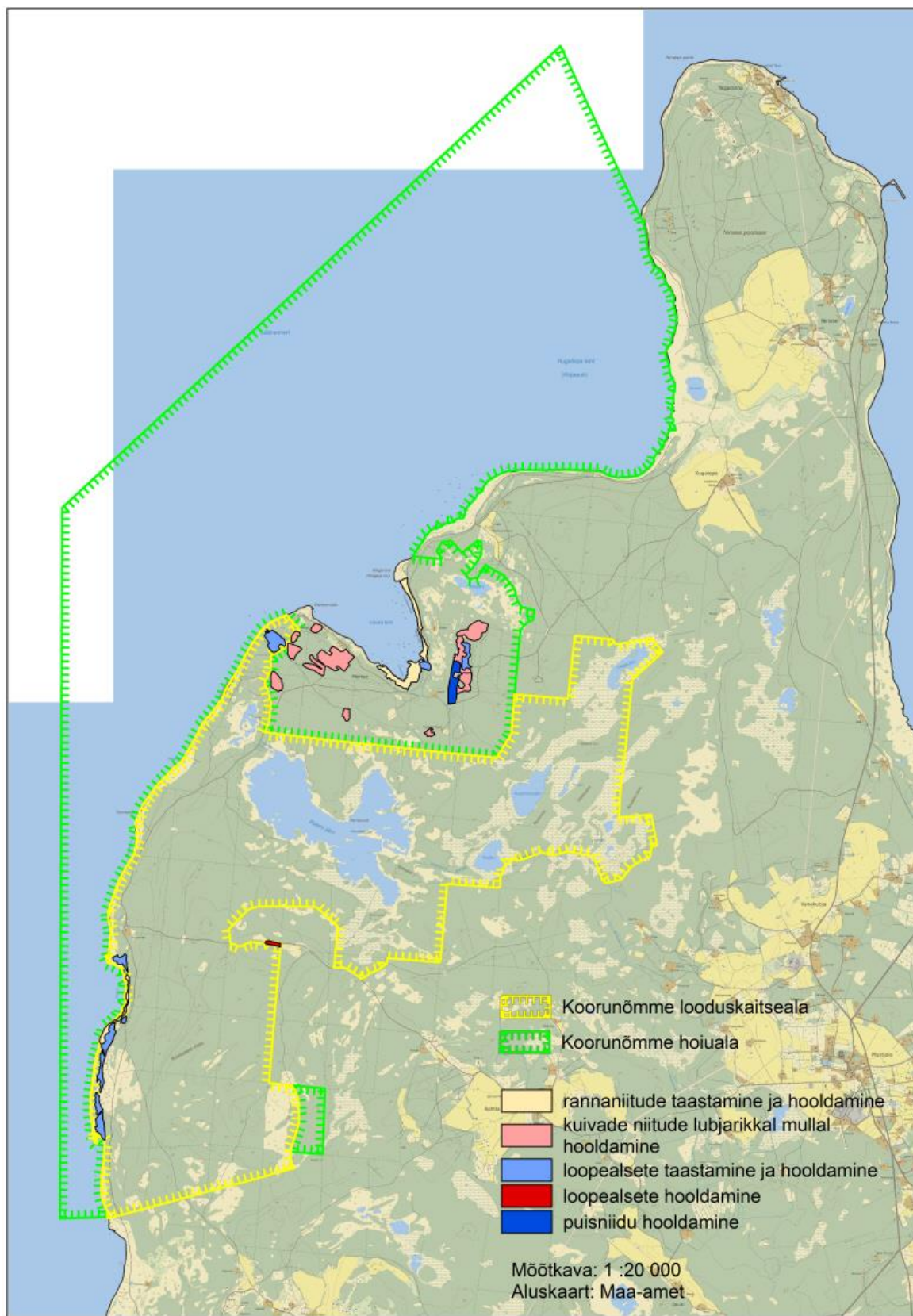
4.2. HOOLDUS- JA TAASTAMISTÖÖD

4.2.1. POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE HOOLDAMINE

Kaitse- ja hoiualal on oluline jätkata poollooduslike koosluste hooldamist (joonis 6). Hoolduse korraldamisel tuleb lähtuda poollooduslike koosluste hoolduskavadest, mis on kättesaadavad Keskkonnaameti kodulehel (rannaniitude, loopealsete ja kadastike, puisniitude ja puiskarjamaade ning aru- ja soostunud niitude hoolduskavad 2013). Hoolduse toimumisel peab jälgima selle tulemuslikkust. Vajalik rannaniitude (ptk 2.2.1.3), lubjarikaste niitude (ptk 2.2.3.2), loodude (ptk 2.2.3.3), puisniitude (ptk 2.2.3.4) säilitamiseks ja seisundi parandamiseks. Hooldamist vajav pindala kaitse- ja hoiualal: rannaniite 8,8 ha, kuivi niite lubjarikkal mullal 25 ha, loodused 11 ha, puisniite 2,9 ha. Rannaniitude hooldus toimub karjatamisega ja vajadusel niitmise ja kuivade niitude lubjarikkal mullal hooldus toimub niitmise ja vajadusel karjatamisega, et saavutada madalmurusus. Loopealsete hooldus toimub karjatamisega ja kadakate katvus hooldataval loopealsel ei tohi ületada 30%. Puisniidu hooldus toimub niitmise ja oluline on niite koristamine (Puisniitude ja puiskarjamaade hoolduskava 2010). Prioriteet – I. Korraldaja on Keskkonnaamet ja Riigimetsa Majandamise Keskus.

4.2.2. POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE TAASTAMINE

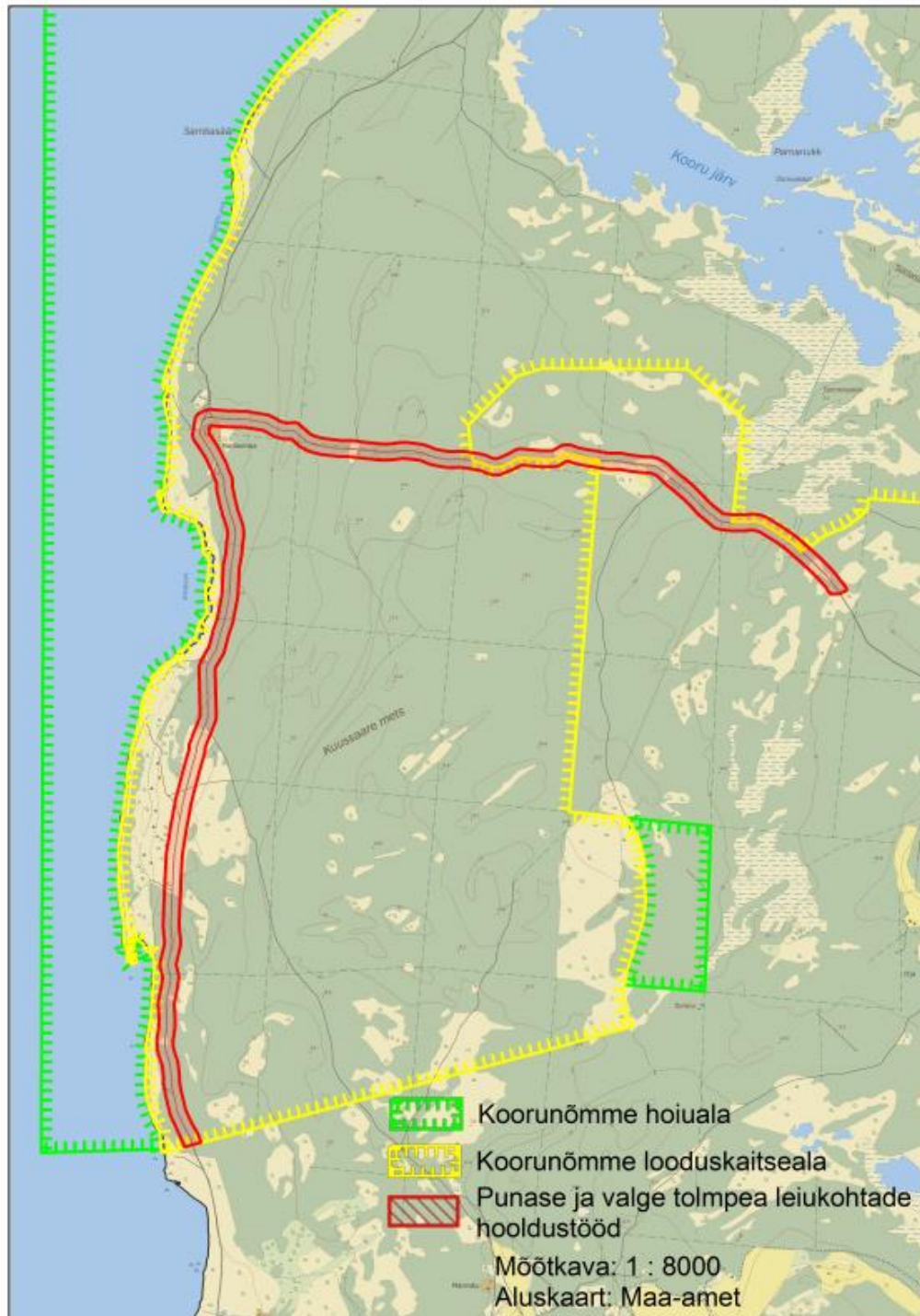
Taastamist vajavad kooslused, mis on kinnikasvamise (kadakas, mänd, pilliroog) tõttu oma esinduslikkust kaotamas. Kaitse- ja hoiualal vajavad taastamist rannaniidud (8,8 ha) ja loopealsed (11 ha) (joonis 6). Loopealsete taastamisel tuleb arvestada, et 75–80% kadaka katvusega aladel, kuid kus niidukamar on veel hästi säilinud, toimub taastumine aeglaselt. Kui niidukamar on alalt hävinud, ei ole loopealse taastamine üldiselt enam esmatähtis, kuna ala taastub vaid ümberkaudsete heas seisus loodude olemasolul (Loopealsete ja kadastike hoolduskava 2011). Rannaniitudel tuleb vajadusel täiendavalt niita pilliroogu ja liigse kadaka tiheduse juures eemaldada kadakad. Rannaniitudel roo niitmise ja väljaveol tuleb arvestada rannaniitudel pesitsevate linnuliikide pesitsusperioodiga ning eelistada tehnikat, mis pehmet pinnast võimalikult vähe kahjustab (Rannaniitude hoolduskava 2009-2011). Tulenevalt alade esinduslikkusest ja asjaolust, kas taastatavad alad moodustavad ühtse ja suurema tulevikus hooldatava ala või on tegemist üksikute lahustükkidega, on jagatud ka erinevate alade taastamine I ja II prioriteetsusklassi. Korraldaja on Keskkonnaamet ja Riigimetsa Majandamise Keskus.

Joonis 6. Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine Koorunõmme LKA-I ja HA-I.

4.2.3. METSANDUSLIKUD HOOLDUSTÖÖD

Punase ja valge tolmpa leiukohtades on vajalik kohati alusmetsa harvendamine ja puistu kujundusraie (okaspuude järelkasvu ja põõsaste raie metsamaal, raidmete eemaldamine alalt, töö teha rasketehnikata (joonis 7). Prioriteet – II. Korraldaja on Riigimetsa Majandamise Keskus.

Joonis 7. Punase ja valge tolmpa leiukohtade hooldus Koorunõmme LKA-1.

4.3. TARISTU

4.3.1. TÄHISTE HOOLDAMINE

Kaitse- ja hoiuala välispiir on nõuetekohaselt tähistatud keskmise suurusega piiritähistega, mida on praeguseks paigaldatud 22 tk (joonis 4). Tähiseid hooldatakse jooksvalt ja vastavalt vajadusele parandatakse või asendatakse rikutud või vananenud tähised. Piiritähiste asendamise vajadus võib keskmiselt olla 1–2 tähist aastas, täpset arvu on raske prognoosida. Kuna 2016. aasta seisuga toimub Koorunõmme kaitseala kaitse-eeskirja uuendamine, mis hõlmab osaliselt ka Koorunõmme hoiuala, siis kaitseala vöönditähiseid kavaga ei planeerita. Pärast uue Koorunõmme kaitseala kaitse-eeskirja kehtestamist tuleb kaitseala tähistamine kavandada vastavalt kehtestatavale tsoneeringule. Tähistehooldamise prioriteetsus on II. Korraldaja on Riigimetsa Majandamise Keskus.

4.3.2. TÄHISTE LIKVIDEERIMINE

Kaitse- ja hoiualal on palju väikeseid tammelehega piiritähiseid (kokku 20 tk) piki Abula–Merise teed, eeskätt Kallasma pv ja Merise–Abula skv (joonis 4). Väikesed piiritähised on mõeldud tähistama kaitseala välispiiri käänakuid ja ka näiteks metsasihte ning selles kontekstis mõjuvad need arvukad postid piki ala läbivat teed eksitavalt. Need 20 valesi paigaldatud tähist tuleb eemaldada. Lisaks tuleb eemaldada 2 keskmist tähist Rahtla tee ääres kaitseala keskel, mis ei tähista kaitseala välispiiri. Prioriteet – II. Korraldaja on Riigimetsa Majandamise Keskus.

4.3.3. INFOTENDIDE KOOSTAMINE JA PAIGALDAMINE

Abula, Kallasma ja Karjääri telkimisalele on vajalik paigaldada keskkonnahariduse eesmärgil kaitse- ja hoiuala loodusväärtusi (elupaiku ja peamisi linde ja taimi) tutvustavad infostendid, mis ühtlasi tuletavad meelde kaitsealal viibimist (joonis 4). Infostendi teksti koostab Keskkonnaamet, stendid paigaldab RMK. Prioriteet – II. Korraldaja on Keskkonnaamet ja Riigimetsa Majandamise Keskus.

4.3.4. INFOTENDIDE HOOLDAMINE

Infostendide hooldamine on jooksev ja vastavalt vajadusele. Eeldame, et hooldusvajadus (amortiseerunud või rikutud osade parandamine või asendamine) on väike ning see kaetakse RMK vahenditest, seetõttu pole hoolduse maksumust kavas eraldi välja toodud. Prioriteet – II. Korraldaja on Riigimetsa Majandamise Keskus.

4.3.5. TELKIMISALADE JA MATKARAJA HOOLDUS

Kaitsealal on kolm telkimisala ja kaks matkarada (joonis 4). RMK käsitleb Abula ja Kalasma matkarada ühe rajana. Kindlasti on vaja neid vajadusel remontida ja täiendada. Näiteks võivad

telkimisalade pingid ja laudad amortiseeruda või matkaraja tähistus kaduda. Maksumus sõltub töö ulatusest. Jooksva hooldusena tuleb telkimisaladel koristada prügi ja varustada lõkkepuudega. Prioriteet – II. Korraldaja on Riigimetsa Majandamise Keskus.

4.4. KAVAD, EESKIRJAD

4.4.1. KAITSE-EESMÄRKIDE JA KAITSEKORRA MUUTMINE

Koostamisel on uus kaitse-eeskiri, millega on kavas liita hoiuala osaliselt kaitsealaga. Uue kaitse-eeskirja koostamise raames muudetakse piire, kaitsekorda ja sõnastatakse eesmärgid. Vastavalt uuele kaitseala piirile muudetakse ka hoiuala määrust ja korrigeeritakse hoiuala kaitse-eesmärke. Kava koostamise käigus tehtud kaitsekorra ja piiride muutmise ettepanekute koond on esitatud lisas 2. Prioriteet – I. Korraldaja on Keskkonnaamet.

4.4.2. KAITSEKORRALDUSKAVA VAHEHINDAMINE

Vahehindamine koostatakse aastal 2020. Eesmärk on hinnata kaitsekorralduse tulemuslikkust ja vajadusel täpsustada või täiendada kaitsekorralduslike tegevusi. Kriteeriumid tulemuslikkuse hindamiseks on kaitsekorralduskava peatükis 5. Prioriteet – II. Korraldaja on Keskkonnaamet.

4.4.3. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE JA UUE KAITSEKORRALDUSKAVA KOOSTAMINE

Kaitsekorralduskava uuendamisele peab eelnema senise kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine, mis on uue kaitsekorralduskava lähtematerjaliks. Oluline on, et väärtused oleksid säilinud ning kavandatud tegevused võimalikult suures mahus ellu viidud. Prioriteet – I. Korraldaja on Keskkonnaamet.

4.5 EELARVE

Eelarve tabelisse 8 on koondatud eelnevate analüüsidenä esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.

Tabel 8. Eelarve. X – Täiendavaid eelarvelisi lisavahendeid ei planeerita, töö teostab KeA või RMK omavahenditest või on tegemist riikliku seirega.															
Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Priori- teet	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Kokku
Sadades eurodes															
Inventuurid, seired, uuringud															
4.1.1	Seente, samblike ja sammalde inventuur	Inventuur	KeA	III									15		15
4.1.2	Haudelinnustiku inventuur	Inventuur	KeA	II									20		20
4.1.2	Rändlindude loendus	Inventuur	KeA	II									20		20
4.1.3	Kaitstavate taimede inventuur	Inventuur	KeA	II			25								25
4.1.4	Kiililiste inventuur	Inventuur	KeA	III									50		50
4.1.5	Riiklik seire	Riiklikseire	KAUR	I	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Hooldus, taastamine ja ohjamine															
4.2.1	Poollooduslike koosluste hooldamine (41,3 ha)	Koosluse hooldustöö	KeA, RMK	I	45	55	70	70	70	70	70	70	70	70	660
4.2.2	Poollooduslike koosluste taastamine (9,2 ha)	Koosluse taastamistöö	KeA, RMK	I	15	15									30
4.2.2	Poollooduslike koosluste taastamine (10,6 ha)	Koosluse taastamistöö	KeA, RMK	II	15	15									30
4.2.3	Metsanduslikud hooldustööd	Liigi elupaiga hooldustöö	KeA, RMK	II	X										X
Taristu, tehnika ja loomad															
4.3.1	Tähiste hooldamine	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
4.3.2	Tähiste likvideerimine	Tähiste likvideerimine	RMK	II	10										10
4.3.3	Infostendide koostamine ja paigaldamine	Infotahvlite rajamine	KeA, RMK	II	30										30
4.3.4	Infostendide hooldamine	Infotahvlite hooldamine	RMK	II	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4.3.5	Telkimisalade ja matkaraja hooldus	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	II	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Kavad, eeskirjad																
4.4.1	Kaitse-eesmärkide ja kaitsekorra muutmine	Kaitsekorra muutmine	KeA	I	X										X	
4.4.2	Kaitsekorralduskava vahehindamine	Tegevuskava	KeA	II					X						X	
4.4.2	Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine ja uue kaitsekorralduskava koostamine	Tegevuskava	KeA	I										80	80	
Kokku						116	86	96	71	71	71	71	71	176	151	980

5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Koorunõmme looduskaitseala ja hoiuala kaitsekorralduskava on koostatud aastateks 2016–2025. Kaitsekorralduskava täitmisele antakse vahehindang aastal 2020, lõpphindang 2025. Nii esimeses kui teises hinnatakse kaitsekorralduse tulemuslikkust (tabel 9).

Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamisel on aluseks perioodiliselt teostatud seired ja inventuurid ning kaitsekorralduslike tööde käigus kogutud muud andmed. Kaitsekorralduse tegevuse tulemuslikkuse hindamisel tuleb arvestada:

- Tulemuslikkuse hindamise käigus analüüsitakse saavutatud tulemust kavandatud tegevuse osas.
- Ohustatud liikide kaitse eesmärgil tehtavate tegevuste tulemuslikkust saab hinnata kaitstavate liikide seisundi järgi (arvukuse muutused, sigimisedukus, elujõulise populatsiooni säilimine jne).
- Seire peab aitama hinnata, kas kaitsekorralduslikud võtted aitavad täita ala kaitse-eesmärki (eesmärke), selleks tuleb teostatavad kaitsetegevused registreerida.
- Tulemuslikkuse hindamisel tuleb analüüsida, kas tegevus aitas kaasa kaitse-eesmärgi saavutamisele või mitte ja kui edukalt.
- Analüüs peab sisaldama hinnangut tehtud kulutuste ja saavutatud tulemuste suhtes.

Liikide kaitse tulemuslikkuse hindamise juures on kõige olulisem hinnata liigi arvukust ja asurkonna seisundit. Kaitsekorraldust võib lugeda edukaks, kui registreeritud ja teadaolevate kaitstavate liikide arvukus, seisund ja leiukohtade arv püsib läbi kaitsekorraldusliku perioodi vähemalt samal tasemel.

Loodusalal leidub kaht tüüpi elupaiku, mille tulemuslikkuse hindamisel tuleb kasutada vastandlikke kriteeriume. Metsaelupaigatüüpide kaitse juures on olulisim vältida metsamajanduse mõjusid, niiduelupaigad tuleb seevastu hinnata tulemuslikult kaitstuks, kui neid majandatakse järjepidevalt poollooduslike koosluste hooldamise nõudeid silmas pidades. Viimastest annab ülevaate „Pärandkoosluste käsiraamat” (Kukk jt 2004).

Tabel 9. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine

Ptk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.1.1	Merikotkas	pesitsevate paaride arv	2 paari	Kaitse- ja hoiualal pesitseb vähemalt 2 merikotka paari	Arvukuse hinnangu aluseks on riikliku seire tulemused
2.1.1.2	Järvekaur	talvituvate isendite arv	5 isendit	Järvekaur talvitub hoiuala piires jätkuvalt, jäävabal talveperioodil viieaastase perioodi keskmisena 5 isendit	Arvukuse hinnangu aluseks on riikliku seire tulemused või KeA

				aastas	spetsialistide vaatlusandmed
2.1.1.3	Kirjuhakk	talvituvate isendite arv	40 isendit	Kirjuhakk talvitub hoiuala piires jätkuvalt, jäävabal talveperioodil viieaastase perioodi keskmisena 40 isendit aastas	Arvukuse hinnangu aluseks on riikliku seire tulemused või KeA spetsialistide vaatlusandmed
2.1.1.4	Karvasjalg-kakk	pesitsevate paaride arv	3 paari	Kaitsealal pesitseb kokku vähemalt 3 paari karvasjalg-kakke	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur
2.1.1.5	Aul	rändel peatuvate isendite arv	3000 isendit	Aulid peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 3000 isendit aastas	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud rändlindude loendus
2.1.1.6	Mustvaeras	rändel peatuvate isendite arv	10 isendit	Mustvaerad peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 10 isendit aastas	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud rändlindude loendus
2.1.1.7	Tõmmuvaeras	rändel peatuvate isendite arv	40 isendit	Tõmmuvaerad peatuvad rändel hoiuala piires viieaastase keskmisena 40 isendit aastas	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud rändlindude loendus
2.1.1.9	Sookurg	pesitsevate paaride arv	10 paari	Kaitse- ja hoiualal pesitseb vähemalt 10 paari sookurgi	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur
2.1.1.10	Krüüsel	rändel peatuvate isendite arv	5 isendit	Krüüslid peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 5 isendit aastas	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud rändlindude loendus
2.1.3.1	Kaunis kuldking	leiukohtade arv, pindala	5 leiukohta, 1 ha	Kuldkinga leiukohti on kaitse- ja hoiualal kokku vähemalt 5 pindalaga 1 ha	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud kaitstavate taimede

					inventuur
2.1.3.2	Soohiilakas	leiukohtade arv, isendite arv	2 leiukohta, 10 isendit	Soohiilaka leiukohti on hoiualal kokku vähemalt 2 ja õitsevaid taimi vähemalt 10	Arvukuse hinnangu aluseks on KeA spetsialistide vaatlusandmed
2.1.3.3	Punane ja valge tolmpea	leiukohtade pindala ja isendite arvukushinnang	46 ha, 10 000 isendit	Punasel tolmpeal on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 6 leiukohta kogupindalaga 35 ha ning valgel tolmpeal on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 5 leiukohta kogupindalaga 11 ha	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud kaitstavate taimede inventuur
2.1.3.4	Mägi-naistepuna	leiukohtade arv ja pindala	1 leiukoht, 0,2 ha	Mägi-naistepuna leiukohti on kaitsealal vähemalt 1 pindalaga 0,2 ha	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud kaitstavate taimede inventuur
2.1.3.5	Must seahernes	leiukohtade arv ja pindala ning isendite arvukushinnang	4 leiukohta, 1 ha, 500 isendit	Mustal seahernel on kaitseala piires vähemalt 4 leiukohta kogupindalaga 1 ha ja vähemalt 500 isendiga	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud kaitstavate taimede inventuur
2.1.3.6	Mustjas sepsikas	leiukohtade arv, pindala	7 leiukohta, 90 ha	Mustjal sepsikal on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 7 leiukohta kogupindalaga 90 ha	Arvukuse hinnangu aluseks on KeA spetsialistide vaatlusandmed
2.2.1.1	Veealused liivamadalad, karid	pindala	6 ha ja 7200 ha	Karide säilimine hoiualal vähemalt 7200 ha ja veealuste liivamadalate säilimine hoiualal vähemalt 6 ha	Aluseks on KeA spetsialistide hinnang
2.2.1.2	Esmased rannavallid, püsitaimestuga kivirannad, merele avatud pankrannad	pindala, esinduslikkus	3,35 ha esinduslikkusega A ja 6,4 ha esinduslikkusega B; 3,35 ha esinduslikkusega A ja 11,7 ha esinduslikkusega B; 3,2 ha esinduslikkusega B	Esmaseid rannavalle on kaitsealal 6,4 ha esinduslikkusega B, püsitaimestikuga kivirandu 11,7 ha esinduslikkusega B ja merele avatud pankrandu 3,2 ha esinduslikkusega B. Esmaseid rannavalle on hoiualal 3,35 ha esinduslikkusega A ja püsitaimestikuga kivirandu 3,35 ha esinduslikkusega A	Aluseks on seisundi hindamine pistelise kohapealse kontrolliga

2.2.1.3	Rannaniidud	pindala, esinduslikkus	8,8 ha esinduslikkusega B	Rannaniitude säilimine kaitse- ja hoiualal vähemalt 8,8 ha esinduslikkusega B	Aluseks on seisundi hindamine pistelise kohapealse kontrolliga
2.2.2.1	Vähe-kesktoitelised kuni kalgiveelised järved	pindala, esinduslikkus	112 ha esinduslikkusega B	Vähe-kesktoiteliste kuni kalgiveeliste järvede säilimine kaitse- ja hoiualal vähemalt 112 ha esinduslikkusega B	Aluseks on riikliku seire tulemused
2.2.3.2	Kuivad niidud lubjarikkal mullal	pindala, esinduslikkus	9 ha esinduslikkusega A ja 16 ha esinduslikkusega C	Kuivi niite lubjarikkal mullal on hoiualal vähemalt 9 ha esinduslikkusega A ja 16 ha esinduslikkusega C	Aluseks on seisundi hindamine pistelise kohapealse kontrolliga
2.2.3.3	Lood	pindala, esinduslikkus	11 ha esinduslikkusega B	Loopealseid on kaitse- ja hoiualal vähemalt 11 ha esinduslikkusega B	Aluseks on seisundi hindamine pistelise kohapealse kontrolliga
2.2.3.4	Puisniidud	pindala, esinduslikkus	2,9 ha esinduslikkusega B	Puisniite on hoiualal vähemalt 2,9 ha esinduslikkusega B	Aluseks on puisniidu hooldustööde kontroll
2.2.4.1	Allikad ja allikasood	pindala, esinduslikkus	2,4 ha esinduslikkusega B	Allikaid ja allikasoid on hoiualal vähemalt 2,4 ha esinduslikkusega B	Aluseks on seisundi hindamine pistelise kohapealse kontrolliga
2.2.4.2	Lubjarikkad madalsood lääne-mõökrohuga	pindala, esinduslikkus	64 ha esinduslikkusega A, 101,5 ha esinduslikkusega B, 26,5 ha esinduslikkusega C	Lubjarikkaid madalsoid lääne-mõökrohuga on kaitsealal vähemalt 54 ha esinduslikkusega A, 101,5 ha esinduslikkusega B, 26,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal vähemalt 10 ha esinduslikkusega A	Aluseks on seisundi hindamine pistelise kohapealse kontrolliga
2.2.4.3	Liigirikkad madalsood	pindala, esinduslikkus	31,9 ha esinduslikkusega B ja 7,5 ha esinduslikkusega C	Liigirikkaid madalsoid on kaitsealal vähemalt 22,5 ha esinduslikkusega B ja 7,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 9,4 ha esinduslikkusega B	Aluseks on seisundi hindamine pistelise kohapealse kontrolliga

2.2.5.1	Vanad loodumetsad	pindala, esinduslikkus	345 ha esinduslikkusega B ja 412 ha esinduslikkusega C	Vanu loodumetsi on kaitsealal vähemalt 218 ha esinduslikkusega B ja 392 ha esinduslikkusega C ning hoiualal vähemalt 127 ha esinduslikkusega B ja 20 ha esinduslikkusega C	Aluseks on seisundi hindamine pistelise kohapealse kontrolli ja võimalusel osaliselt kaugseire teel
2.2.5.2	Vanad laialehised metsad	pindala, esinduslikkus	14,8 ha esinduslikkusega A, 12,5 ha esinduslikkusega B, 14 ha esinduslikkusega C	Vanu laialehiseid metsi on kaitsealal vähemalt 12,5 ha esinduslikkusega B ja 14 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 14,8 ha esinduslikkusega A	Aluseks on seisundi hindamine pistelise kohapealse kontrolli ja võimalusel osaliselt kaugseire teel
2.2.5.3	Okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel	pindala, esinduslikkus	8,8 ha esinduslikkusega B	Okasmetsi oosidel ja moreenikuhjatistel on hoiualal vähemalt 8,8 ha esinduslikkusega B	Aluseks on seisundi hindamine pistelise kohapealse kontrolli ja võimalusel osaliselt kaugseire teel
2.2.5.4.	Soostuvad ja soo-lehtmetsad	pindala, esinduslikkus	27,5 ha esinduslikkusega B	Soostuvaid ja soo-lehtmetsi on kaitsealal vähemalt 23,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 4 ha esinduslikkusega C	Aluseks on seisundi hindamine pistelise kohapealse kontrolli ja võimalusel osaliselt kaugseire teel

KASUTATUD ALLIKAD

E-elurikkuse andmebaas, elurikkus.ut.ee – vaadatud 20.10.2013.

Eltis, Jaanus jt. 2009. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008. – *Hirundo* 22: 3–31.

Hirse, Toomas. 2011. Punane tolmpoa: kaunis, kuid kauaks. – *Eesti Loodus* 62 (8): 28–30.

Jagomägi, Jüri. 1991. Meie biosfäärikaitseala kaardipildis. – *Eesti Loodus* 42 (3): 164–165.

Kalamees, Andres jt. (koost.) 2010. Saaremaa sadama Küdema lahe linnustiku seire 2010. aasta aruanne Konsultatsioonilepingu nr 28310 aruanne. Eesti ornitoloogiaühing, Tartu.

Kapsi, Ülle. 1992. Lääne-Eesti saarestiku biosfäärikaitseala Koorunõmme ja Üügu–Kesselaiu tuumalade flora ja vegetatsioon. TÜ botaanika ja ökoloogia kateeder, Tartu.

Keskkonnaamet. 2013. Poollooduslike koosluste hoolduskavad [WWW]
<http://www.keskkonnaamet.ee/keskkonnakaitse/looduskaitse-3/pool-looduslikud-kooslused-2/>

Kirjuhaha (*Polysticta stelleri*) kaitse tegevuskava eelnõu. 2016.

Kukk, Toomas (koost.). 2004. Pärändkooslused. Õpik-käsiraamat. Pärändkoosluste kaitse ühing, Tartu.

Kukk, Toomas; Kull, Tiiu (toim) 2005. Eesti taimede levikuatlas. Eesti maalikool, põllumajandus- ja keskkonnainstituut. Tartu.

Kull, Tiiu jt. 2012. Sugukond kápalised (*Orchidaceae*) kaitse tegevuskava eelnõu.

Kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus* L.) kaitse tegevuskava. 2015.

Kuresoo, Andres 1997. Kirjuhahk – kogu maailmas ohustatud linnuliik. – *Eesti Loodus* 4: 132–134.

Sookure (*Grus grus*) kaitse tegevuskava (jätkukava) 2008.

Loodushoiutoetuse taotlemise, taotluse läbivaatamise ja toetuse maksmise kord, nõuded toetuse maksmiseks ja toetuse määrad. 2004.
[www.riigiteataja.ee/akt/112012011012?leiaKehtiv] (9.07.13)

Luigujõe, Leho 2008. Arvamus: linnud ja õlireostus. – *Eesti Loodus* 58 (8).
[www.eestiloodus.ee/index.php?id=2385&id_a=2351]

Luigujõe, Leho 2011. Kesktalvised veelinnud Eestis. – *Eesti Loodus* 62 (4): 24–29.

Merikotka (*Haliaeetus albicilla*) kaitse tegevuskava. 2013.

Mäemets, Aare 1977. Eesti NSV järved ja nende kaitse. Valgus, Tallinn.

Ott, Ingmar. 2011. Eesti väikejärvede seire 2011. a. Eesti maalikooli Võrtsjärve linnoloogiakeskus.

Paal, Jaanus 2007. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat. 2., parand. ja täiend. tr. Keskkonnaministeerium, Tallinn.

Raukas, Anto (koost.) 1995. Eesti. Loodus. Valgus, Eesti entsüklopeediakirjastus, Tallinn.

Saaremaa... 2012. Saaremaa puhkeala külastuskorralduskavast aastateks 2012 – 2016. RMK.

Tali, Kadri 2003. Väike armas soohiilakas. – Eesti Loodus 54 (2/3): 46–47.

Tali, Kadri 2013. Soohiilaka kasvukohtade inventuur – nende hooldusvajaduse hindamine ja Keskkonnaregistri korrastamine. Töövõtulepingu nr 17-7.4/13/143 aruanne. Eesti Maaülikooli Põllumajandus- ja Keskkonnainstituut, Tartu.

Vetemaa, Markus; Dagys, Mindaugas; Ložys, Linas; Žydelis, Ramunas; Stipniece, Antra; Minde, Attis 2009. Assessing and reducing impact of fishery by-catch on species of community interest LIFE Nature project FINAL REPORT „Marine Protected Areas in the Eastern Baltic Sea” Reference number: LIFE 05 NAT/LV/000100, Action leader P13, Institute of Ecology of Vilnius University

Villems, Herdis 1992. Kesselaiu ja Koorunõmme loometsad. Lõputöö. TÜ botaanika ja ökoloogia kateeder, Tartu.

LISAD

LISA 1A. KOORUNÕMME LOODUSKAITSEALA KAITSE-EESKIRI

Vastu võetud 05.05.2004 nr 182

RT I 2004, 41, 283

jõustumine 09.05.2004

Määrus kehtestatakse «Kaitstavate loodusobjektide seaduse» § 5 lõike 4 alusel.

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Reguleerimisala

(1) Koorunõmme looduskaitseala (edaspidi kaitseala) on moodustatud Kingissepa Rajooni RSN Täitevkomitee 3. aprilli 1965. a otsusega nr 32 moodustatud Maapere Rauna kaitseala baasil.

(2) Kaitseala eesmärk on märgalade, järvede, loo- ja laialeheliste metsade, pankade, rannavallide ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

(3) Kaitseala maa- ja veevala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kolmeks sihtkaitsevööndiks ja kolmeks piiranguvööndiks.

(4) Kaitseala ja selle vööndite piirid kantakse maakatastrisse.

§ 2. Kaitseala piir

(1) Kaitseala välispiir kulgeb Saare maakonnas Mustjala vallas Meriste küla Säärepe maaüksuse 48301:001:0116 (asub väljaspool kaitseala) loodetipust kagu suunas piki maaüksuse piiri kirde-edelasuunalise pinnasteeni, piki pinnasteed lääneserva edela ja lõuna suunas kuni lõikumiseni endise Mustjala metskonna kvartali 64 sihiga; seejärel piki kvartalisihiti ida suunas kuni Lõuka-Kuusiku maaüksuse 48301:001:0167 edelanurgani, edasi kirdesse asimuudil 40° kuni Jaha 48301:001:0095 maaüksuse edelatipuni, siis põhja suunas piki maaüksuse lääneserva kuni endise Mustjala metskonna kvartalite 57 ja 45 vahelise sihini, sealt piki sihti ida suunas ja piki kvartalite 45 ja 46 vahelist sihti põhja suunas, siis piki kvartalite 46 ja 37 vahelist sihti lääne suunas kuni lõikumiseni Jaha 48301:001:0095 kirdepiiriga; edasi kagu suunas piki Jaha maaüksuse piiri kuni lõikumiseni Maanuse 48c talumaa põhjapiiriga, seejärel kirdesse piki talumaa põhjapiiri ja kagusse piki talumaa 48c kirdepiiri punktini; sealt edelasse asimuudil 222° kuni lõikumiseni endise Mustjala metskonna kvartali 46 idapiiriga ning lõunasse piki kvartalite 46, 58 ja 70 idapiiri kuni lõikumiseni Pihla 46 talumaa loodetipuga; seejärel ida suunas piki maaüksuse Pihla 46 ja ühise turbaraba A 25 põhjapiiri, siis lõuna suunas piki turbaraba A 25 idapiiri ja edelasse piki kagupiiri maaüksuste Kajumaa 71b ja Kirsi 60 kagupiiri ning piki maaüksuste Kirsi 60 ja Vapri A 3b lõunapiiri kuni lõikumiseni Vanakubja ojaga; sealt loodesse ja läände piki oja lõunakallast kuni Kivijärveni, Kivijärve rannajoont järgides edela suunas kuni ristumiseni talumaa Reinu 34b piiriga ning piki talupiiri lõunasse kuni ristumiseni endise Mustjala metskonna kvartalite 81 ja 91 vahelise sihiga, sealt lääne suunas piki kvartalisihiti ja lõuna suunas piki kvartalite 90 ja 91 vahelist sihti, seejärel läände piki kvartalite 90 ja 99 vahelist

sihti, lõunasse piki kvartalite 98 ja 99 vahelist sihti kuni ristumiseni ida-läänesuunalise pinnasteega; edasi piki tee põhjaserva edelasse kuni lõikumiseni lääne-kagusuunalise pinnasteega; sealt lääne suunas kuni lõikumiseni Kihelkonna metskonna idapiiriga, piki idapiiri põhja suunas metskonna piiri nurgani ning sealt mõttelise sirgjoonena loodesse asimuudil 312° kuni Kihelkonna metskonna teise piirinurgani, sealt, järgides metskonna piiri, lääne, siis edela ja lõuna suunas ning kirde ja ida suunas kuni lõikumiseni Rahtla–Kallasmaa teega; piki tee lõunaserva itta kuni lõikumiseni Kihelkonna metskonna kvartalite 219 ja 220 vahelise sihiga; sealt lõunasse piki kvartalite 219 ja 220; 227 ja 228; 235 ja 236 vahelist sihti; itta piki kvartalite 236 ja 240 vahelist sihti kuni lõikumiseni põhja-lõunasuunalise pinnasteega, siis piki tee lääneserva lõunasse kuni lõikumiseni Kihelkonna metskonna välispiiriga, sealt piki metskonna piiri edelasse kuni rannajooneni ning mööda rannajoont põhja suunas kuni Säärepe maaüksuse 48301:001:0116 loodetipuni.

(2) Kaitseala välispiiri ja vööndite piiri kirjeldus on koostatud riigiettevõtte Eesti Maauuringud 1992. aasta maakasutuskaardi (möötkava 1:10 000), Eesti Metsakorralduskeskuse koostatud Kuressaare metskonna 1996. aasta puistuplaani (möötkava 1:20 000) ning talumaade osas Katastri Ameti 1939. aasta skeemkaartide (möötkava 1:10 000) ja maakatastri 2001. aasta septembri andmete alusel.

§ 3. Kaitseala valitseja

Kaitseala valitseja on Keskkonnaamet.
[RT I 2009, 7, 48 - jõust. 01.02.2009]

2. peatükk KAITSEKORRA ÜLDPÕHIMÕTTED

§ 4. Lubatud tegevus

(1) Inimestel on lubatud viibida, korjata marju ja seeni ning püüda kala kogu kaitsealal, välja arvatud käesoleva määruse § 10 lõikes 2 sätestatud juhul sihtkaitsevööndis. Liikumine eramaal toimub vastavalt «Asjaõigusseadusele» ja «Kaitstavate loodusobjektide seadusele».

(2) Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud ainult selleks ette valmistatud ja tähistatud paikades. Telkimine ja lõkke tegemine õuemaal on lubatud omaniku loal.

(3) Kaitsealal on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ette valmistamata kohtades. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ette valmistamata kohtades on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul.

§ 5. Keelatud tegevus

(1) Kaitsealal on keelatud puhtpuistute kujundamine ning üheliigiliste metsakultuuride ja energiapuistute rajamine.

(2) Kaitsealal on keelatud mootorsõidukitega ja maastikusõidukitega sõitmine ja nende parkimine väljaspool selleks määratud teid ning parklaid, välja arvatud järelevalve-, teadus- ja päästetöödel ning käesoleva määrusega lubatud metsatöödel ja poollooduslike koosluste hooldamisel.

(3) Kaitseala piires kooskõlastatakse kaitseala valitsejaga:

- 1) katastriüksuse kõlvikute piiride muutmine;
- 2) maakorralduskava enne selle kinnitamist;
- 3) metsamajandamiskava enne selle väljastamist metsaomanikule;
- 4) detailplaneering ja üldplaneering enne nende «Planeerimisseaduse» kohast vastuvõtmist;
- 5) projekteerimistingimused ja ehitusprojekt enne ehitusele ehitusloa andmist.

§ 6. Teadusalased välitööd

Teadusalaseid välitööd tehakse kaitsealal «Kaitstavate loodusobjektide seaduse» § 25 alusel kehtestatud korras.

§ 7. Tegevuse kooskõlastamine

(1) Kaitseala valitseja nõusoleku saamiseks käesolevas määruses sätestatud juhtudel peab vastava loa, projekti või kava kooskõlastuse taotleja esitama kaitseala valitsejale kirjaliku taotluse.

(2) Kaitseala valitseja vastab nii taotlejale kui ka vastava loa andjale kirjaliku nõusoleku andmisega ja vajaduse korral omapoolsete tingimuste seadmisega või motiveeritud keeldumisega hiljemalt ühe kuu jooksul pärast taotluse saamist.

(3) Keskkonnamõju hindamise vajaduse korral on kaitseala valitsejal õigus taotlusele vastamist edasi lükata kuni keskkonnamõjude kohta heakskiidetud aruande saamiseni, teavitades sellest nii nõusoleku taotlejat kui ka loa andjat.

(4) Metsaraie taotluse vaatab kaitseala valitseja läbi ja kümne päeva jooksul pärast taotluse saamist annab metsakoosluse liikide ning vanuse mitmekesisuse säilitamise eesmärgist tulenevalt oma kirjaliku nõusoleku ja vajaduse korral seab omapoolsed tingimused või esitab motiveeritud keeldumise.

3. peatükk SIHTKAITSEVÖÖND

§ 8. Sihtkaitsevööndi kirjeldus

(1) Koorunõmme looduskaitseala sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks.

(2) Kaitsealal on kolm sihtkaitsevööndit:

1) Merise-Abula sihtkaitsevöönd, kuhu kuuluvad talumaade Männiku, Männiku-Niina, Lõuka-Danieli ja Kaanda kaitseala piiresse jäävad osad; Kihelkonna metskonna kvartali 207 Tagalahe ja Kaanda tee vaheline osa (eraldised 1, 2, 3, 4, 9–14), kvartalid 209, 210 (eraldised 1–13, 18, 19), 217 ja 225 (v.a Lao 48103:001:0008, Kallasmaa 48301:001:0006 ja Ristiaugu 483010:001:0007 kinnistud), 218, 219 (eraldised 1, 2, 3, 4, 5, 6, 12), 226 (eraldised 1, 12 ja 13), 233, 237, 254, 255 ja 234 eraldised 1, 2, 3, 6, 7 ning eraldiste 8 ja 11 kirde-edelasuunalisest pinnasteest mere poole jääv osa; kvartali 238 eraldiste 1 ja 14 pinnasteest mere poole jääv osa; kvartali 256 kaitseala piiresse jääv osa;

2) Maapere Rauna sihtkaitsevöönd, kuhu kuuluvad Mustjala valla järgmiste talude või nende lahustükkide ja katastriüksuste kaitseala piiresse jäävad maad: Reinu 34b, Pallasmetsa 37b, Tõla 35b, Anni 35a, Lõuka-Danieli, Lõuka-Kuusiku 48301:001:0095, Maanuse 48c, Peetri 49c, Harjuse 50c, Poolaka 47b, Peetri 49b, Sõõru 52a, Harjuse 50b, Manuse 48b, Kalda

A13a, Paadeaugu A1c, Meiuse A72d, Õunpuu A68c, Lepa A73c, nimetatud talude ühine turbaraba A24, Pihla 46, ühine turbaraba A25, Kajumaa 71b, Kirsi 60, Vapri A3b, Tuhakopli A70d;

3) Kooru oja sihtkaitsevöönd, kuhu kuuluvad Mustjala valla talude Tossi 27a ja Tartso 32c lahustükkide maad.

§ 9. Lubatud tegevus

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndites lubatud:

- 1) hooldustööd kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks;
- 2) poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu säilimiseks vajalikud tööd;
- 3) teede, liinirajatiste ja tootmisega mitteseotud ehitiste rajamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks;
- 4) metsakoosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, kusjuures kaitseala valitsejal on õigus esitada nõudeid raieaja ja -tehnoloogia, metsamaterjali kokku- ja väljaveo ning puistu koosseisu ja täiuse osas;
- 5) jahipidamine 1. septembrist 31. jaanuarini.

§ 10. Keelatud tegevus

(1) Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine ja uute ehitiste püstitamine, välja arvatud käesoleva määrusega lubatud tegevus.

(2) Merise-Abula sihtkaitsevööndis on Kihelkonna metskonna kvartalis 210 keelatud inimeste viibimine 1. veebruarist 31. augustini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel ning teadusalastel välitöödel.

§ 11. Metsa kaitse-eesmärk sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndites on metsa kaitse-eesmärk metsaökosüsteemi arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina.

4. peatükk PIIRANGUVÖÖND

§ 12. Piiranguvööndi kirjeldus

(1) Koorunõmme looduskaitseala piiranguvöönd on kaitseala majandusotstarbel kasutatav osa, kus majandustegevuses tuleb arvestada «Kaitstavate loodusobjektide seaduses» ning käesolevas määruses kehtestatud tingimusi.

(2) Koorunõmme looduskaitsealal on kolm piiranguvööndit:

- 1) Kooru järve piiranguvöönd, kuhu kuuluvad Kaanda ja Lõuka-Danieli talude kaitseala piiresse jääv maa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse, Männiku-Niina, Lõuka-Kuusiku 48301:001:0168, LitE, A101, A58a, LitA, A59, K1, K2, 29c, 31a, 33c, A46a ja 37b kaitseala piiresse jäävad osad; Kihelkonna metskonna kvartali 207 eraldised 5, 6, 7, 8, 17, 18 ja 19; kvartali 210 eraldised 14, 17, 18; kvartali 211 eraldised 1–9 ja 12; kvartali 219 eraldised 1–12, 20; kvartali 220 eraldised 1, 2, 20 ja 21;
- 2) Kallasma piiranguvöönd, kuhu kuuluvad Lao 48301:001:0008, Kallasma 48301:0001:0006 ja Ristiaugu 48301:001:0007 maaüksused;

3) Kuussaare piiranguvöönd , kuhu kuuluvad Kihelkonna metskonna kvartalite 226, 234 ja 238 pinnasteest ida poole jääv osa; kvartalid 227, 235 ja 239 tervikuna ja kvartali 240 pinnasteest lääne poole jääv osa.

§ 13. Lubatud tegevus

Piiranguvööndis on jahipidamine lubatud, välja arvatud linnujaht.

§ 14. Keelatud tegevus

(1) Piiranguvööndis on lisaks §-s 5 loetletud tegevusele keelatud:

- 1) maavarade ja maa-ainese kaevandamine, välja arvatud «Maapõueseaduse» §-des 26 ja 62 sätestatud juhtudel kaitseala valitseja nõusolekul ja temaga kooskõlastatud kohtades;
- 2) väetiste ja mürkkemikaalide kasutamine metsamaal ja looduslikul rohumaal;
- 3) uuendusraie, välja arvatud turberaie perioodiga vähemalt 40 aastat, kusjuures kaitseala valitsejal on koosluse liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamiseks õigus esitada nõudeid turberaie liigi, raieaja, puidu kokku- ja väljaveo, raielangi puhastamise viiside ning puistu koosseisu ja täiuse kohta;
- 4) jäätmete ladustamine, välja arvatud kodumajapidamises tekkinud tavajäätmete ajutine ladustamine oma kinnisasja piires kaitseala valitsejaga kooskõlastatud kohtades.

(2) Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud:

- 1) uute ehitiste, kaasa arvatud ajutiste ehitiste püstitamine;
- 2) uute teede ning liinirajatiste rajamine;
- 3) uute maaparandussüsteemide rajamine;
- 4) veekogude veetaseme muutmine ja kallaste kahjustamine.

§ 15. Metsa kaitse-eesmärk piiranguvööndis

Piiranguvööndi metsa kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine.

1 Euroopa Ühenduste Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7) ja Euroopa Ühenduste Nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitsest (EÜT L 103, 25.04.1979, lk 1).

LISA 1B. VÄLJAVÕTTED LOODUSKAITSESEADUSEST

Looduskaitseaduse paragrahv 14.

§ 14. Üldised kitsendused

(1) Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) [kehtetu - RT I, 18.04.2013, 1 - jõust. 01.05.2013]
- 4) [kehtetu - RT I 2007, 25, 131 - jõust. 01.04.2007]
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 6) lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda;
[RT I, 23.03.2015, 3 - jõust. 01.07.2015]
- 7) anda projekteerimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba;
- 9) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatisi;
[RT I, 23.03.2015, 3 - jõust. 01.07.2015]
- 10) jahiulukeid lisasööta.
[RT I, 18.04.2013, 1 - jõust. 01.05.2013]

(2) Kaitstava loodusobjekti valitseja ei kooskõlasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(3) Kaitstava loodusobjekti valitseja võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevuste ja muude tegevuste, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajavad kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kooskõlastamisel kirjalikult seada tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevusi ei esitatud kaitstava loodusobjekti valitsejale kooskõlastamiseks või tegevustes ei arvestatud käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel seatud tingimusi, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(5) [Kehtetu - RT I, 23.03.2015, 6 - jõust. 01.07.2015]

Looduskaitseaduse paragrahv 32.

§ 32. Hoiuala

(1) Hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul käesoleva seadusega sätestatud viisil.

(2) Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

(3) Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist.

(4) Metsaseaduse kohase metsateatisel menetlemisel tuleb arvestada hoiuala kehtestamise eesmärki. Hoiuala valitseja võib kohustada:

1) tegema kavandatavat metsaraiet kindlaks määratud ajal;

2) kasutama kavandatava raie korral kindlaks määratud tehnoloogiat.

(41) Kui kavandatav uuendusraie on kooskõlas käesoleva paragrahvi lõigetega 2 ja 3, on hoiualal lubatud lageraie langi suurus kuni kaks hektarit ja laius kuni 30 meetrit ning turberaie langi suurus kuni viis hektarit.

[RT I 2009, 53, 359 - jõust. 21.11.2009]

(5) Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või käesoleva seaduse §-s 33 sätestatud korras.

LISA 1C. VÄLJAVÕTE HOIUALA MOODUSTAMISE MÄÄRUSEST

Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas

Vastu võetud 27.07.2006 nr 176

RT I 2006, 37, 277

jõustumine 14.08.2006

Määrus kehtestatakse «Looduskaitseaduse» § 10 lõike 1 alusel ning lähtudes «Looduskaitseaduse» § 11 lõikes 1 sätestatust.

§ 1. Saare maakonnas kaitse alla võetavad hoiualad ja kaitse alla võtmise eesmärk

...

40) Koorunõmme hoiuala, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – üheaastase taimestuga esmaste rannavallide (1210), püsi- taimestuga kivirandade (1220), rannaniitude (1630*), metsastunud luidete (2180), vähe- kuni kesktoiteliste kalgiveeliste järvede (3140), kadastike (5130), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), loodude (6280*), lääne-mõõkrohuga lubjarikaste madalsoode (7210*), liigirikaste madalsoode (7230), allikate ja allikasooide (7160), vanade loodusmetsade (9010*), oosidel ja moreeenikuhjatistel kasvavate okasmetsade (9060) kaitse ning II lisas nimetatud liikide – kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) ja soohiilaka (*Liparis loeselii*) elupaikade kaitse, samuti Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetamata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Linnuliigid, kelle elupaiku kaitstakse, on: järvekaur (*Gavia arctica*), kirjuhahk (*Polysticta stelleri*), aul (*Clangula hyemalis*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), sõtkas (*Bucephala clangula*), sookurg (*Grus grus*), krüüsel (*Cephus grylle*) ja musträhn (*Dryocopus martius*);

[RT I 2010, 58, 393 - jõust. 22.08.2010]

...

LISA 1D. VÄLJAVÕTTED NATURA 2000 LOODUS- JA LINNUALA MOODUSTAMISE KORRALDUSEST

Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri

Vastu võetud 05.08.2004 nr 615

RTL 2004, 111, 1758

jõustumine 05.08.2004, redaktsiooni jõustumise kp: 16.12.2010

...

16) Koorunõmme linnuala (EE0040428) Saare maakonnas:
liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), mustvaeras (*Melanitta nigra*) ja kirjuhahk (*Polysticta stelleri*);

...

131) Koorunõmme loodusala (EE0040428) Saare maakonnas:

I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), rannaniidud (*1630), metsastunud luited (2180), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), lood (alvarid – *6280), puisniidud (*6530), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood läänemõõkrohuga (*7210), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080);

II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaika kaitstakse, on kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) ja soohiilakas (*Liparis loeselii*);

...

LISA 2. KKK KOOSTAMISE KÄIGUS TEHTUD KAITSEKORRA JA PIIRIDE MUUTMISE ETTEPANEKUTE KOOND

Kaitse- ja hoiuala kaitse-eesmärkide täiendamine. Lisada kaitse- ja hoiuala kaitse-eesmärgiks punane ja valge tolmpoa (ptk 2.1.3.3), mustjas sepsikas (ptk 2.1.3.6); **kaitseala** kaitse-eesmärgiks merikotkas (ptk 2.1.1.1), karvasjalg-kakk (ptk 2.1.1.4), sookurg (ptk 2.1.1.9), kaunis kuldking (ptk 2.1.3.1), mägi-naistepuna (ptk 2.1.3.4), must seahernes (ptk 2.1.3.5), esmased rannavallid (ptk 2.2.1.2), püsitaimestuga kivirannad (ptk 2.2.1.2), merele avatud pankrannad (ptk 2.2.1.2), rannaniidud (ptk 2.2.1.3), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), lood (ptk 2.2.3.3), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (ptk 2.2.4.2), liigirikkad madalsood (ptk 2.2.4.3), vanad loodumetsad (ptk 2.2.5.1), vanad laialehised metsad (ptk 2.2.5.2), soostuvad ja soo-lehtmetsad (ptk 2.2.5.4); **hoiuala** kaitse-eesmärgiks veealused liivamadalad, karid (ptk 2.2.1.1) ja puisniidud (ptk 2.2.3.4). Hoiuala kaitse-eesmärkidest kustutada musträhn (ptk 2.1.1.11), sõtkas (*Bucephala clangula*), metsastunud lited (ptk 2.2.1.4) ja kadastikud (ptk 2.2.3.1).

Sõltuvalt Koorunõmme looduskaitseala uuest planeeritavast kaitse-eeskirjast ja sellega kavandatavast kaitsekorrast võivad muutuda ka kaitse-eesmärgid.

Koorunõmme loodusala kaitse-eesmärkidesse lisada veealused liivamadalad (1110) ja karid (1170).

Koorunõmme loodusala kaitse-eesmärkidest kustutada metsastunud lited (2180) ja kadastikud (5130).

Väärtuslikud metsakooslused tuleb arvata hoiualast ja piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse, et tagada nende parem kaitse (sh kauni kuldkinga leiukoht). Poollooduslike koosluste alad tuleb arvata hooldatavasse sihtkaitsevööndisse. Lisaks kaitsekorra muutmisele tuleb kaaluda võimalikke kaitseala laiendusi praeguse kaitse- ja hoiuala lähinaabruses – merikotka pesakohad

LISA 3. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL

Ptk	Väärtus	Kaitse-eesmärk (30 aasta perspektiivis)	Negatiivsed mõjutegurid	Meetmed	Tulemus (kaitsekorralduslikuks perioodiks)
2.1.1.1	Merikotkas	Kaitse- ja hoiualal pesitseb vähemalt 2 merikotka paari	1. Võimalik häirimine osades pesitsuskohtades pesitsusalal	- kaitsekorra muutmine – piisava suurusega liikumispirangutega sihtkaitsevööndite moodustamine (1)	Kaitse- ja hoiualal pesitseb vähemalt 2 merikotka paari
2.1.1.2	Järvekaur	Järvekaur talvitub hoiuala piires jätkuvalt, jäävabal talveperioodil viieaastase perioodi keskmisena 5 isendit aastas			Järvekaur talvitub hoiuala piires jätkuvalt, jäävabal talveperioodil viieaastase perioodi keskmisena 5 isendit aastas
2.1.1.3	Kirjuhahk	Kirjuhahk talvitub hoiuala piires jätkuvalt, jäävabal talveperioodil viieaastase perioodi keskmisena 40 isendit aastas			Kirjuhahk talvitub hoiuala piires jätkuvalt, jäävabal talveperioodil viieaastase perioodi keskmisena 40 isendit aastas
2.1.1.4	Karvasjalg-kakk	Kaitsealal pesitseb vähemalt 3 paari karvasjalg-kakke	1. Liigi elupaikade kahjustamine piiranguvööndis metsaraietega ebapiisava kaitserižiimi tõttu	- vanade loodusmetsade osas piiranguvööndi kaitserižiimi muutmine sihtkaitsevööndiks (1)	Kaitsealal pesitseb vähemalt 3 paari karvasjalg-kakke
2.1.1.5	Aul	Aulid peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 3000 isendit aastas			Aulid peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 3000 isendit aastas
2.1.1.6	Mustvaeras	Mustvaerad peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 10 isendit aastas			Mustvaerad peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 10 isendit aastas

2.1.1.7	Tõmmuvaeras	Tõmmuvaerad peatuvad rändel hoiuala piires viieaastase keskmisena 40 isendit aastas			Tõmmuvaerad peatuvad rändel hoiuala piires viieaastase keskmisena 40 isendit aastas
2.1.1.9	Sookurg	Kaitse- ja hoiualal pesitseb vähemalt 10 paari sookurgi			Kaitse- ja hoiualal pesitseb vähemalt 10 paari sookurgi
2.1.1.10	Krüüsel	Krüüslid peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 5 isendit aastas			Krüüslid peatuvad rändel hoiuala piires viie aasta keskmisena 5 isendit aastas
2.1.3.1	Kaunis kuldking	Kuldkinga leiukohti on kaitse- ja hoiualal kokku vähemalt 5 pindalaga 1 ha	1. Liigi elupaikade kahjustamine piiranguvõõndis metsaraietega ebapiisava kaitseriimi tõttu 2. Puudulikud levikuandmed, mis ei võimalda kavandada täpsemaid tegevusi liigi elupaikade kaitseks (nt valgustingimuste parandamine)	- kauni kuldkinga piiranguvõõndisse jääva leiukoha arvamine sihtkaitsevõõndisse (1) - leiukohtade inventuur ja vajadusel täpsemate tegevuste kavandamine liigi kaitseks (2)	Kuldkinga leiukohti on kaitse- ja hoiualal kokku vähemalt 5 pindalaga 1 ha
2.1.3.2	Soohiilakas	Soohiilaka leiukohti on hoiualal kokku vähemalt 2 ja õitsevaid taimi vähemalt 10			Soohiilaka leiukohti on hoiualal kokku vähemalt 2 ja õitsevaid taimi vähemalt 10
2.1.3.3	Punane tolmpes ja valge tolmpes	Punasel tolmpes on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 6 leiukohta kogupindalaga 35 ha ning valgel tolmpes on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 5 leiukohta kogupindalaga	1. Valgustingimuste halvenemine 2. Puudulikud levikuandmed, mis ei võimalda kavandada täpsemaid tegevusi liigi elupaikade kaitseks (nt	- metsanduslikud hooldustööd: alusmetsa harvendamine, puistu kujundusraie leiukohtades, kus metsa looduslik seisundis säilitamine pole kaitse-eesmärk (1); - leiukohtade inventuur ja	Punasel tolmpes on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 6 leiukohta kogupindalaga 35 ha ning valgel tolmpes on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 5 leiukohta kogupindalaga

		11 ha	valgustingimuste parandamine)	vajadusel täpsemate tegevuste kavandamine liigi kaitseks (2)	11 ha
2.1.3.4	Mägi-naistepuna	Mägi-naistepuna leiukohti on kaitsealal vähemalt 1 pindalaga 0,2 ha.	1. Puudulikud levikuandmed, mis ei võimalda kavandada täpsemaid tegevusi liigi elupaikade kaitseks (nt valgustingimuste parandamine)	- leiukohtade inventuur ja vajadusel täpsemate tegevuste kavandamine liigi kaitseks (1)	Mägi-naistepuna leiukohti on kaitsealal vähemalt 1 pindalaga 0,2 ha.
2.1.3.5	Must seahernes	Mustal seahernel on kaitseala piires vähemalt 4 leiukohta kogupindalaga 1 ha ja vähemalt 500 isendiga	1. Puudulikud levikuandmed, mis ei võimalda kavandada täpsemaid tegevusi liigi elupaikade kaitseks (nt valgustingimuste parandamine)	- leiukohtade inventuur ja vajadusel täpsemate tegevuste kavandamine liigi kaitseks (1)	Mustal seahernel on kaitseala piires vähemalt 4 leiukohta kogupindalaga 1 ha ja vähemalt 500 isendiga
2.1.3.7	Mustjas sepsikas	Mustjal sepsikal on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 7 leiukohta kogupindalaga 90 ha			Mustjal sepsikal on kaitse- ja hoiuala piires vähemalt 7 leiukohta kogupindalaga 90 ha
2.2.1.1	Veealused liivamadalad (1110) ja karid (1170)	Karide säilimine hoiualal vähemalt 7200 ha ja veealuste liivamadalate säilimine hoiualal vähemalt 6 ha		- liivamadalate ja karide täiendav piiritlemine ja elustiku uuringud (1)	Karide säilimine hoiualal vähemalt 7200 ha ja veealuste liivamadalate säilimine hoiualal vähemalt 6 ha
2.2.1.2	Esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230)	Esmaseid rannavalle on kaitsealal 6,4 ha esinduslikkusega B, püsitaimestikuga kivirandu 11,7 ha esinduslikkusega B ja merele avatud pankrandu 3,2 ha esinduslikkusega B. Esmaseid rannavalle on			Esmaseid rannavalle on kaitsealal 6,4 ha esinduslikkusega B, püsitaimestikuga kivirandu 11,7 ha esinduslikkusega B ja merele avatud pankrandu 3,2 ha esinduslikkusega B. Esmaseid rannavalle on

		hoiualal 3,35 ha esinduslikkusega A ja püsitaimestikuga kivirandu 3,35 ha esinduslikkusega A			hoiualal 3,35 ha esinduslikkusega A ja püsitaimestikuga kivirandu 3,35 ha esinduslikkusega A
2.2.1.3	Rannaniidud (1630*)	Rannaniitude säilimine kaitse- ja hoiualal vähemalt 8,8 ha esinduslikkusega A	1. Rannaniidu kulustumine, roostumine ja võsastumine	- veiste ja lammaste karjatamine rannaniidul ja vajadusel niitmine (1)	Rannaniitude säilimine kaitse- ja hoiualal vähemalt 8,8 ha esinduslikkusega B
2.2.2.1	Vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140)	Vähe- kuni kesktoiteliste kalgiveeliste järvede säilimine kaitse- ja hoiualal vähemalt 112 ha esinduslikkusega B			Vähe- kuni kesktoiteliste kalgiveeliste järvede säilimine kaitse- ja hoiualal vähemalt 112 ha esinduslikkusega B
2.2.3.2	Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)	Kuivi niite lubjarikkal mullal on hoiualal vähemalt 9 ha esinduslikkusega A ja 16 ha esinduslikkusega B	1. Kulustumine	- karjatamine või niitmine koos heina koristamisega (1)	Kuivi niite lubjarikkal mullal on hoiualal vähemalt 9 ha esinduslikkusega A ja 16 ha esinduslikkusega C
2.2.3.3.	Lood (6280*)	Loopealseid on kaitse- ja hoiualal vähemalt 11 ha esinduslikkusega B	1. Võsastumine	- taastamine mändide raie ja põõsarinde harvendamisega ja hooldus karjatamisega (1)	Loopealseid on kaitse- ja hoiualal vähemalt 11 ha esinduslikkusega B
2.2.3.4	Puisniidud (6530*)	Puisniite on hoiualal vähemalt 2,9 ha esinduslikkusega B	1. Hooldamise lõppemisega kaasnev võsastumine ja metsastumine	- niitmise ja heinakoristamise jätkamine (1);	Puisniite on hoiualal vähemalt 2,9 ha esinduslikkusega B
2.2.4.1	allikad ja allikasood (7160)	Allikaid ja allikasoid on hoiualal vähemalt 2,4 ha esinduslikkusega B	1. Veerežiimi muutused hoiuala kuivenduskraavide hooldamisel	- Vältima peab elupaigatüübiga vahetult piirnevate maaparanduskraavide puhastamist/süvendamist jt väljavoolu soodustavaid töid (1)	Allikaid ja allikasoid on hoiualal vähemalt 2,4 ha esinduslikkusega B

2.2.4.2	lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*)	Lubjarikkaid madalsoid lääne-mõõkrohuga on kaitsealal vähemalt 54 ha esinduslikkusega A, 101,5 ha esinduslikkusega B, 26,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal vähemalt 10 ha esinduslikkusega A	1. Veerežiimi muutused kaitse- ja hoiuala kuivenduskraavide hooldamisel	- Vältima peab elupaigatüüpi läbivate ja elupaigatüübiga vahetult piirnevate maaparanduskraavide puhastamist/süvendamist jt väljavoolu soodustavaid töid (1)	Lubjarikkaid madalsoid lääne-mõõkrohuga on kaitsealal vähemalt 54 ha esinduslikkusega A, 101,5 ha esinduslikkusega B, 26,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal vähemalt 10 ha esinduslikkusega A
2.2.4.3	Liigirikkad madalsood (7230)	Liigirikkaid madalsoid on kaitsealal vähemalt 22,5 ha esinduslikkusega B ja 7,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 9,4 ha esinduslikkusega B	1. Veerežiimi muutused kaitse- ja hoiuala kuivenduskraavide hooldamisel	- Vältima peab elupaigatüüpi läbivate ja elupaigatüübiga vahetult piirnevate maaparanduskraavide puhastamist/süvendamist jt väljavoolu soodustavaid töid (1)	Liigirikkaid madalsoid on kaitsealal vähemalt 22,5 ha esinduslikkusega B ja 7,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 9,4 ha esinduslikkusega B
2.2.5.1	vanad loodusmetsad (9010*)	Vanu loodusmetsi on kaitsealal vähemalt 218 ha esinduslikkusega A ja 392 ha esinduslikkusega B ning hoiualal vähemalt 127 ha esinduslikkusega A ja 20 ha esinduslikkusega B	1. Ebapiisav kaitsekord – piiranguvööndis on lubatud turberaie ja hoiualal ei saa tagada väikesepindalaliste vanade loodusmetsade kaitset, sest väljaspool elupaika tehtavate raietega killustatakse metsakooslus	- Meede: osalisel hoiuala kaitsealaga liitmisel väärtuslike vanade metsade arvamine sihtkaitsevööndisse ja kaitseala piiranguvööndi muutmine väärtuslike vanade metsade osas sihtkaitsevööndiks (1)	Vanu loodusmetsi on kaitsealal vähemalt 218 ha esinduslikkusega B ja 392 ha esinduslikkusega C ning hoiualal vähemalt 127 ha esinduslikkusega B ja 20 ha esinduslikkusega C
2.2.5.2	Vanad laialehised metsad (9020*)	Vanu laialehiseid metsi on kaitsealal vähemalt 26,5 ha esinduslikkusega B ja hoiualal 14,8 ha esinduslikkusega A	1. Ebapiisav kaitsekord – piiranguvööndis on lubatud turberaie ja hoiualal ei saa tagada väikesepindalaliste vanade laialehiste metsade kaitset, sest väljaspool elupaika tehtavate raietega killustatakse metsakooslus	- osalisel hoiuala kaitsealaga liitmisel väärtuslike vanade laialehiste metsade arvamine sihtkaitsevööndisse ja kaitseala piiranguvööndi muutmine väärtuslike vanade laialehiste metsade osas sihtkaitsevööndiks (1)	Vanu laialehiseid metsi on kaitsealal vähemalt 12,5 ha esinduslikkusega B ja 14 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 14,8 ha esinduslikkusega A

2.2.5.3	Okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (9060)	Okasmetsi oosidel ja moreenikuhjatistel on hoiualal vähemalt 8,8 ha esinduslikkusega A	1. Ebapiisav kaitsekord – hoiualal ei saa tagada väikesepindalaliste okasmetsade oosidel ja moreenikuhjatistel kaitset, sest väljaspool elupaika tehtavate raietega killustatakse metsakooslus	- osalisel hoiuala kaitsealaga liitmisel väärtuslike okasmetsade oosidel ja moreenikuhjatistel arvamine sihtkaitsevööndisse (1)	Okasmetsi oosidel ja moreenikuhjatistel on hoiualal vähemalt 8,8 ha esinduslikkusega B
2.2.5.4	Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)	Soostuvaid ja soo-lehtmetsi on kaitsealal vähemalt 23,5 ha esinduslikkusega B ning hoiualal 4 ha esinduslikkusega B	1. Ebapiisav kaitsekord – piiranguvööndis on lubatud turberaie ja hoiualal ei saa tagada väikesepindalaliste soostuvate ja soo-lehtmetsade kaitset, sest väljaspool elupaika tehtavate raietega killustatakse metsakooslus	- osalisel hoiuala kaitsealaga liitmisel väärtuslike soostuvate ja soo-lehtmetsade arvamine sihtkaitsevööndisse ja kaitseala piiranguvööndi muutmine väärtuslike soostuvate ja soo-lehtmetsade osas sihtkaitsevööndiks (1)	Soostuvaid ja soo-lehtmetsi on kaitsealal vähemalt 23,5 ha esinduslikkusega C ning hoiualal 4 ha esinduslikkusega C